VILHELM GRIM

TRE VLLAZËN

DHE PRRALLA TJERA

JAKOB dhe VILHELM GRIM

TRE VLLAZËN

DHE PRRALLA TJERA

„MUSTAFA BAKIJA"
PRISHTINË — 1955

Titulli i origjinalit:
JACOB U. WILCHELM GRIMM, KINDER-u.
HAUSMÄRCHEN

Përkthyen nga sërbishtja:
SITKI IMAMI dhe MIRKO KADIÇI

Redigoi përkthimin:
GJETO LEKA

Ilustroi:
BRANKO DOÇIQI

Të dashtun Fëmij!

Prrallat që përmban ky libërth, i botuem posaçërisht për ju, janë të bukura e plot mësim e edukim; ato janë shkrue para gadi njiqind vjetësh. Autorët e tyne janë dy vllazën — shkrimtarë gjermanë: Jakob e Vilhelm Grim. Jakobi lindi në vjetin 1778 dhe jetoi plot 85 vjetë, do me thanë vdiq në vjetin 1863; Vilhelmi lindi në vjetin 1786 dhe jetoi 73 vjetë. Vdiq në vjetin 1859.

Këta kanë shkrue gjithfarë prrallash e tregimesh për fëmij e riní. Vepra e tyne mâ kryesor âsht: „Tregimet kreshnike gjermane". Kur të rriteni keni me pasë rast me i lexue edhe ato. Tash ndërmarrja botuese „Mustafa Bakija", tue marrë parasysh moshën t'uej, e pá t'arsyeshme që t'i botojë këto që sod keni rastin t'i lexoni.

Të gjitha prrallat e tregimet në fjalë auktorët e tyne i kanë shkrue në gjuhën gjermanisht. Sod janë të rralla ato gjuhë në mbarë botën, në të cilat nuk janë përkthye veprat e tyne të çmueshme. Edhe na kemi fatin që letërsín t'onë shqipe të ré ta pasunojmë me to, por fatkeqsisht nuk kemi pasë mundësí që t'i përkthejmë drejt për së drejti nga origjinali. I kemi përkthye nga sërbishtja. Por me gjith këtê, tue u këshillue njani me tjetrin e

tue pyetë aty këtu, jemi mundue ta ruejmë shijen e tyne që e kanë n'origjinal e në të njajtën kohë t'i bâjmë sa mâ të kuptueshme. Prapseprap do të ketë shpëtue ndonji gabim. Asht detyrë e prindëve t'uej që këte ta ndreqin e mundësisht të shkruejnë edhe ndonji kritikë. „Kush punon gabon" e „ai që ta don të mirën, të qorton për të mirë".

Urojmë që kur të rriteni ju e ta keni krye shkollën me sukses e faqe të bardhë, t'i përktheni shum mâ mirë edhe nga vetë origjinali.

Përkthyesat:
Sitki Imami e Mirko Kadiq-i

Beograd, gusht 1954

TRE VLLAZËN

Na ishte njiherë nji njeri, i cili kishte tre djelm, e nga e gjithë pasunija vetëm nji shtëpí, në të cilën banonte. Secili nga djelmt dëshironte që mbas vdekjes së babës ta trashigojë shtëpín, por për babën që të tre ishin njilloj të dashtun, e nuk dinte se si t'ia bâjë që të mos i mbesi hatri asnjanit. Mbassi shtëpija i kishte mbetë qysh nga i gjyshi, nuk dëshironte ta shesi e t'ua ndajë paret atyne. Mâ në fund kujtohet e u thot djelmve:

— Shetitni nëpër botë dhe provoni fatin. Secili prej jush le të nxâjë ndonji zanat. Kur të ktheheni, cili të tregohet mjeshtri mâ i mirë, atij do t'ia jap shtëpín.

Djelmt banë si tha baba. Mâ i madhi tha se do të bâhet farkatar, i mesmi berber, e mâ i vogli tha se dëshiron të bâhet mjeshtër në përdorimin e shpatës. Caktuen kohën kur me u kthye në shtëpí dhe u nisën për në botë.

Qëlloi që secili takoi në mjeshtër të mirë dhe kështu nxuni për bukurí zanatin.

Farkatari i mbante kuajt e mbretit dhe mendonte:

— Sigurisht shtëpija ka me më takue mue

Berberi rruente vetëm zotnij të mëdhej, e gjithashtu besonte se shtëpija tashmâ i takon atij.

E kordhëtari merrte shum goditje, por i shtrëngonte dhambët e qëndronte si burrat, tue i thanë vetëvehtes:

— Po të tutem nga goditjet do të mbes pa shtëpi.

Në kohën e caktueme ata u takuen përsëri te baba. Por tue mos dijtë se si ta gjejnë rastin me tregue se ṣhka dijnë, u ulën që të këshillohen. Ndërsa rrijshin kështu, papritmas fushës ngau nji lepër.

— Shif, shif! — bërtiti berberi — ky po na vjen si i porositun — muer nji çanak e sapun dhe bani shkumbë, e kur lepuri erdh krejt afër, ai ashtu tue ngá sa mundej e shkumboi dhe poashtu në vrapim ia rroi musteqet, tue mos e pré dhe tue mos i shkaktue kurrfarë lëndimi.

— Kjo më pëlqen — tha baba, — në se dy të tjerët nuk ta kalojnë, shtëpija âsht e jotja.

Nuk zgjati shum dhe njifarë zotnije vrapoi rrugës në karrocë.

— Tash do të shifni, babë, se shka dij unë — tha farkatari, — dhe ngau mbas karrocës, ia hoq kalit në vrapim e sipër të katër patkojt dhe, ashtu tue ngá, e mbathi me katër patkoj të rij.

— Të lumtë! — tha baba. — Nuk je mjeshtër mâ i dobtë se vllau i yt. Me të vërtetë nuk dij se kujt do ti'a japë shtëpín.

Atëherë i treti tha:

Babë, më lejoni edhe mue që ta tregoj mjeshtrín t'ime — dhe mbassi filloi me ra shí, ia nxuer shpatën dhe e luhati mbi krye sa që asnji pikë shiu nuk rá mbi tê. E kur shiu filloi të bjerë gjithnji e mâ shum dhe mâ në fund me rrëshek, ai vringlloi shpatën e kështu mbet fare i palagun sikur të kishte ndejtë nën strehë.

Tue e pá këte gjâ i ati u mrekullue dhe tha:

— Ti je mjeshtri mâ i mirë, ia pafsh hajrin shtëpís!

Dy vllaznit tjerë e pëlqyen këtê, sepse ashtu ishin marrë vesh, e mbassi duheshin shum, mbetën që të tre së bashku në shtëpí, e secili merrej me zanatin e vet. Meqenëse ishin mjeshtra të mirë dhe të shkathtë, fitojshin shum të holla.

Kështu jetuen me kënaqësí deri sa u plakën bukur shum. E kur njani prej tyne u smue e vdiq, edhe dy të tjerët u smuen mbas tij nga dhimbja dhe me të shpejtë vdiqën. Mbassi ishin aq të shkathtë dhe duheshin aq shum, që të tre i vorrosën në nji vend.

Nji këpuctar na vorfënohet aq tepër pa fajin e vet, sa që mâ në fund nuk i mbetet kurrgjâ tjetër përposë njij copë lëkure sa me bâ vetëm nji palë këpucë. E kështu ai i preu këpucët në mbramje për t'i punue të nesërmen në mëngjes. Mbassi e kishte ndërgjegjen e pastër, rá me fjetë dhe menjiherë e muer gjumi.

Të nesërmen në mëngjes, sa deshti me ia nisë punës, kur që, mbi tavolinë që të dy këpucët ishin të kryeme. U çudit dhe nuk dijti se shka të mendojë për këtê. I muer këpucët në duer që t'i shiqojë mâ mirë: ishin të punueme aq bukur sa që asnji thumb në to nuk ishte vû pa vend; pikërisht si me i pasë punue për mostër.

Pak mâ vonë në dugâjë hyni nji blemës dhe, mbassi i pëlqyen shum këpucët, pagoi për to mâ tepër se sa kushtojshin. Kështu, këpuctari me ato pare mujti me blé lëkurë për dy palë këpucë. Në mbramje i preu dhe të nesërmen në mëngjes deshti t'i përvishet punës, por nuk pat nevojë, mbassi, kur u çue, ato i gjeti gati. Erdhën edhe myshterít dhe i dhanë për to aq të holla sa që mujti me blé lëkurë për katër palë këpucë. Heret në mëngjes i gjeti të

kryeme që të katër palët. Kështu vazhdoi papremas. gjithshka që prente në mbrâmje, të nesërmen e gjente të kryeme. Shpejt fitoi përsëri aq shum sa të mund të jetojë si duhet, e mâ në fund na u bâ pasanik.

Nji mbramje, mbassi i preu të gjitha këpucët, tue shkue me ra me fjetë, burri i tha grues së vet:

— Si do t'ishte me ruejtë sonte, vallë a mos shofim se kush na jep nji ndihmë kaq të madhe?

Grueja e pëlqeu këtê dhe ndezi nji qirí. U mëshefën në nji skâj të dhomës mbrapa rrobeve të vjerruna dhe pritën. Kur u bâ mesnatë erdhën dy shkurtabiqa të bukur, që të dy krejt cullakë, u ulën rreth tezgës së këpuctarit, muerën të gjitha këpucët që ishin të preme dhe filluen aq shpejt dhe me shkathtësi me i qepë me gishtat e tyne të vegjël, tue iu vû kûjat, sa që këpuctari i shtanguem nga habija nuk mujti me i ndá syt nga ata. Ata nuk pushuen së punuemi derisa nuk i kryen të gjitha, tue i lanë të gatshme mbi tavolinë. Atëherë me të shpejtë këcyen nga vendi dhe u larguen.

Të nesërmen në mëngjes grueja i tha burrit:

— Shkurtabiqat na kanë bâ të pasun, duhet t'ua tregojmë disi mirënjohjen t'onë. Mbassi janë të zdeshun dhe të zbathun sigurisht do të kenë të ftoftë. A din shka? Do t'u qepi nga nji këmishëz, setërz, jelek dhe pantollë të vegjël dhe secilit do t'i bâj nji palë çarapëza, e ti banu nga nji palë këpucëza!

Burri iu përgjegj:

— Shum mirë! Pajtohem plotsisht me ty.

E në mbramje, mbassi i kryen të gjitha, ata në vend të lëkurës së preme, mbi tavolinë vunë dhura-

tat e u mëshefën që të shofin se shka do të thonë shkurtabiqat.

Rreth mesnatës ata erdhën tue këcye dhe menjiherë deshtën t'ia fillojnë punës. Por mbassi nuk gjetën këpucë të preme por rroba të vogla, e të bukura, mâ së pari u habitën e mandej u gëzuen për së tepërmi. U veshën me shpejtsín mâ të madhe, i shiquen rrobet e bukura dhe filluen të këndojnë:

„jemi veshë e bâ sugarë,
Pse të jemi mâ kpuctarë!"

Mandej filluen të luejnë, të vallzojnë dhe të këcejnë mbi karrika e banka dhe tue këcye kështu mâ në fund duelën për dere. Qysh atëherë nuk erdhën mâ, por këpuctari deri sa qe gjallë e kaloi mirë jetën dhe i shkonte për së mbari çdo gjâ që fillonte me bâ.

TRE SHKURTABIQA NË NJI PYLL

Na ishte nji burr të cilit i kishte vdekë grueja, dhe nji grue së cilës i kishte vdekë burri. Burri kishte nji vajzë e gjithashtu edhe grueja kishte nji vajzë. Vajzat njifeshin njana me tjetrën dhe shkojshin së bashku në shtëpín e burrit dhe mandej ktheheshin në shtëpín e grues. Ajo nji ditë i thot vajzës së këtij burri:

— Ndëgjo, thuej babës se dëshiroj të martohem me tê, atëherë ti për çdo ditë ke për t'u la në qumësht dhe do të pijsh venë, kurse bija e ime ka për t'u la me ujë dhe ka për të pí ujë.

Vajza shkoi në shtëpí dhe i tregoi të jatit se shka e porositi grueja. Baba i tha:

—Shka të bâj? Martesa âsht gëzim; por i ka edhe telashet e veta.

Mâ në fund, mbassi nuk mujti me vendosë, hoqi njanën çizme dhe tha:

— Merre këte çizme, ajo ka nji birë në shuell, shko në tavan, vjerre në grep dhe qit ujë në tê. Nëqoftëse nuk e lëshon ujin, do të martohem përsëri, e nëqoftëse e lëshon, nuk do të martohem.

Vajza bani ashtu si i tha i ati. Por uji e âjti shollin dhe e mbylli birën, e çizmja u mbush me ujë

deri në grykë. Ajo i kallxoi babës se shka ndodhi. Atëherë ai vetë hypi nalt dhe, mbassi vuni ré se ishte ashtu, shkoi tek vejusha dhe ia lypi dorën e mandei u martuen dhe banë darsëm.

Të nesërmen në mëngjes kur të dy vajzat u zgjuen nga gjumi, për vajzën e burrit ishte përgatitë qumështi për t'u lá dhe venà për ta pí, kurse për vajzën e grues ujë për t'u lá dhe ujë për ta pí. Në mëngjesin e dytë i pritte uji për t'u lâ dhe uji për ta pí si vajzën e burrit, ashtu edhe atê të grues, e në mëngjesin e tretë uji për t'u lá dhe uji për ta pí e pritte vajzën e burrit, kurse vajzën e grues qumësht për t'u lá dhe venë për ta pí, dhe kështu vazhdoi:

Grueja e urrei për së tepërmi thjeshtrën[1]) dhe nuk dinte se si t'ia bâjë ditët sa mâ të zeza. Ajo ishte smirëzezë edhe për arsye se thjeshtra ishte e bukur si kukull, kurse vajza e saj shëmtuet dhe e gërditshme.

Njiherë në dimën kur gjithshka ishte ngrî sa që pëlcitte drû e gur, e kodrat dhe luginat ishin mbushë me borë, grueja qepi nji fustan prej letre, e thirri thjeshtrën dhe e urdhnoi:

— Vishe këtê fustan dhe shko në pyll e ma bje nji shportë me dredhza se m'i kanda shum!

— Zot' i dashtun, — tha vajza — po në dimën nuk ka dredhza, toka âsht e ngrîme dhe gjithshka

[1]) thjeshtër-i (a), fëmi, të cilin e sjellë grueja ose e ka burri me grue tjetër. Përkth.

âsht mbulue me borë. E pse të shkoj në këte fustan prej letre? Jashtë âsht aq ftoftë sa që ngrin fryma. Era do të ma shpojë e therrat do të ma shkyejnë fustanin.

— Si! Edhe ke guxim të më kundërshtojsh? — bërtiti njerka. Hiqmu të mos shof me sy dhe ruej se kthehesh pa e mbushë shportën me dredhza!

Mandej ia dha nji kore buke të thatë, tue i thanë:

— Kjo âsht gjella e jote për sod — e në vetëvehte mendonte: „Jashtë do të ngrîhesh dhe do të vdesish prej ûje e nuk kam me të pá kurr mâ me sy."

Vajza e ndëgjoi, e veshi fustanin prej letre, muer shportën dhe u nis. An' e m'anë rreth e përqark nuk shifej gjâ tjetër përveçse borë, kurrkund fije bari të blertë. Kur mbërrijti në pyll ajo pau nji shtëpizë, e prej saj qitën kryet tre shkurtabiqa. Ajo u uroi ditën e mirë dhe me përvûjtní troklloi në derë. Ata i thanë: „Hyn", dhe ajo hyni në dhomë dhe u ul në nji bankë pranë furrës; aty deshti të nxehet dhe të hajë mëngjesin e saj.

Shkurtabiqat i thanë:

— Na jep pak edhe né!

— Me gjithë zemër — u përgjegj ajo. E theu copën e saj të bukës në dy copa dhe ua dha gjysën.

Ata e pyetën:

— Shka kërkon në pyll në këtê kohë dimni e me këte fustan të hollë prej letre?

— Ah! — u përgjegj ajo — Më duhet të mbledhi nji shportë dredhza dhe nuk guxoj të kthehem në shtëpí pa e mbushë.

Mbassi e hangri bukën ata ia dhanë fshisën dhe i thanë:

— Fshije borën para dyerve të mbrapme.

Porsa duel, të tre shkurtabiqat filluen të këshillohen:

— Shka t'i dhurojmë mbassi qenka kaq e mirë dhe kaq e vyeshme dhe mbassi e ndau me ne bukën e saj?

Në këte, i pari tha:

— U bâftë për çdo ditë gjithnji mâ e bukur!

I dyti shtoi:

— Nxjerrtë florî prej goje për çdo fjalë që thot!

I treti e plotsoi:

— Ardhtë mbreti dhe e marrtë për grue!

Vajza bani ashtu si i thanë shkurtabiqat dhe tue pastrue me fshisë borën mbrapa shtëpizës qé se shka gjet! Plot dredhza të pjekuna kuq si gjaku dukeshin nën borë. E lumtun dhe e stërlumtun, ajo mblodhi plot nji shportë, i falnderoi shkurtabiqat, ia shtrëngoi secilit dorën dhe ngau në shtëpí e ia çoi njerkës atê shka kërkoi.

Porsa hyni në shtëpí dhe u uroi mbramjen e mirë, menjiherë i ra nga goja nji pare florini; mandej filloi të tregojë se shka i ka ndodhë në pyll, e për çdo fjalë që thoshte i binte nga nji pare florini prej goje, kështu që me të shpejtë u mbush me to e gjithë dhoma.

— Shif se çfarë dalldisje! — bërtiti e bija e njerkës. Kështu me i shkapërderdhë paret! — E në vehte ia kishte zilí dhe dëshironte të shkojë edhe vetë në pyll për dredhza. E ama i tha:

— Jo, bija e ime e dashtun, âsht tepër ftoftë e mund të ngrîhesh.

Por mbassi iu vû me kërkue pa ia ndá, mâ në fund nana e lëshoi dhe ia qepi nji gëzof për bukurí, të cilin e veshi dhe për rrugë i dha bukë me tlynë të freskët dhe ambëlsina.

Vajza shkoi në pyll dhe u nis drejt kah ajo shtëpizë. Përsëri të tre shkurtabiqat e qitën kryet,

por ajo nuk i përshëndeti dhe tue mos ua vû veshin hyni në dhomë, u ul pranë furrës dhe filloi ta hajë bukën me tlynë të freskët dhe ambëlsinat.

— Na jep edhe ne pak! — thanë shkurtabiqat, por ajo u tha:

— Nuk më mjafton as mue, e si t'u jap edhe tjerëve?

Mbassi i hangri të gjitha, ata i thanë:

— Qe, fshîsën, fshîje përjashta para dyerve të mbrapme!

— Aman, sa mirë! Fshini ju vetë! — u përgjegj ajo — nuk kam ardhë rrogtare te ju!

Tue pá se nuk do t'i dhurojnë kurrgjâ u nis kah dera.

Shkurtabiqat filluen të këshillohen:

— Shka t'i dhurojmë mbassi qenka kaq e pavyeshme dhe e paska zemrën kaq të keqe e smirëzezë dhe gjithkujt po ia dashka të keqen?

I pari tha:

— U bâftë për çdo ditë gjithnji mâ e shëmtuet!

I dyti shtoi:

— Për çdo fjalë që e foltë i daltë nga goja nga nji bretkocë me dregëza!

I treti përfundoi:

— Vdektë prej njij vdekjeje fatkeqe!

Vajza kërkoi përjashta dredhza, por tue mos i gjetë, u kthye me plot idhnim në shtëpí. Porsa e hapi gojën t'i tregojë nanës se shka i ka ndodhë në pyll, për çdo fjalë i kceu nga nji bretkocë prej goje, sa që të gjithë u neveritën prej saj.

Tash njerka edhe mâ tepër e hante vehten prej zemrimit dhe vetëm mendonte se si t'ia bâjë të keqen vajzës së burrit, bukurija e së cilës shtohej gjithnji e mâ tepër. Mâ në fund muer nji kusí dhe e vuni në zjarm, e në të vloi lesh të tjerrun. Mbassi leshi vloi, ia vari vajzës së ngratë në qafë dhe ia dha sakicën që në lumin e ngrîmë të shpojë akullin dhe të shpërlajë leshin e tjerrun.

Ajo ndëgjoi, shkoi atje dhe filloi ta shpojë akullin, dhe kur mbërrijti në gjysë, arrijti nji karrocë tepër e bukur. Mbrenda në të ishte vetë mbreti. Karroca u ndal dhe mbreti pyeti:

— Kush je ti, o fëmi? Shka po bân këtu?

— Unë jam nji vajzë e ngratë dhe po shpërlaj lesh për ta tjerrë.

Mbretit iu dhimt ajo dhe tue e pá ashtu të bukur i tha:

— A don me ardhë me mue në karrocë?

— Pse jo, me gjith qef — u përgjegj ajo e gëzueshme që do të shpëtojë nga njerka dhe bija e saj.

Kështu ajo hypi në karrocë dhe shkoi bashkë me mbretin, dhe kur mbërrijtën në pallat, u bâ nji darsëm e madhe ashtu si ia patën urue vajzës shkurtabiqat.

Mbas njij vjeti mbretneshës së ré i lindi nji djalë dhe njerka, tue marrë vesh për këtê fat të madh, erdhi së bashku me të bijën e saj në pallat, tue u shtî se ka ardhë në të pamë.

E kur njiherë mbreti pat dalë dhe kurrkush nuk ishte aty, grueja e mbrapsht e kapi mbretneshën

për kreje, e bija e saj për kambësh, e çuen prej shtratit dhe e qitën nëpër dritare në nji lum që rrjedhte poshtë në luginë. Mandej e bija e saj e shëmtuet rá në shtrat dhe plaka ia mbuloi kryet.

Kur mbreti erdhi dhe deshti të flasi me gruen e vet, plaka ia priti:

— Kadalë, kadalë! Tash nuk mund ta shifni, âsht qullë në djersë. Sod duhet ta leni të qetë.

Mbretit aspak nuk i shkoi mendja për të keq dhe u kthye vetëm të nesërmen, e ndërsa bisedonte me „gruen" e tij dhe ajo i përgjigjej, asaj për çdo fjalë i kcente nga goja nga nji bretkocë me dregëza në vend që t'i binte nga nji pare florini. Atëherë ai pyeti se shka do me thanë kjo, e plaka iu përgjegj se âsht pasojë e të djersunit të madh dhe se tashmâ do t'i kalojë.

Por ate natë ndihmësi i gjellëbâsit pau se si po noton mbi pellg nji rosë, e cila thoshte:

„O mbret, shka je tue bâ,
A po flen a po sogjon?"[1])

Dhe tue mos marrë përgjegje, ajo vazhdoi:

„Po mysafirët shka po bâjnë?

Atëherë ndihmësi i gjellbâsit u përgjegj:

— Me gjum t'ambël vendin po e fâjnë.

Mandej rosa pyeti:

„Po si âsht sugari i em?

Ndihmësi i gjellëbâsit u përgjegj:

— Flen në shtrat të vet.

---

[1]) Me sogjue = me bâ roje, ose me ndêjtë në roje

Mandej ajo në dukjen e mbretneshës u ngjit nalt, i dha gjî fëmís, ia ndreqi dyshekun, e mbuloi dhe përsëri si shotë rá në pellg.

Kështu erdhi dy nett me radh. Të tretën natë i tha ndihmësit të gjellëbâsit:

— Shko e thueji mbretit le ta marri shpatën dhe le ta luhasë tri herë në prag mbi mue."

Ndihmësi i gjellbâsit ngau dhe ia tha këtë mbretit. Ky erdhi me shpatën e tij dhe e luhati tri herë përmbi shotën. Të tretën herë para tij u çfaq bashkëshortja e tij e freskтë, gjallë e shëndoshë siç ishte edhe mâ parë.

Mbreti u gëzue për së tepërmi, por mbretneshën e mbylli në nji dhomë deri ditën e dielë, kur duhej të pagëzohej djali. Mbas pagëzimit, ai pyeti:

— Shka meriton nji njeri, i cili e nxjerrë tjetrin nga shtrati dhe e hjedh n'ujë?

— Asgjâ mâ mirë — iu përgjegj plaka — se sa me e mbyllë atë keqbâs në nji fuçí plot me gozhda dhe me e lëshue ujit teposhtë!

Atëherë mbreti tha:

— Ia shqiptove vetëvehtes dënimin! Dhe urdhnoi që t'i sillet nji fuçi e atillë dhe mbrenda t'i shtijnë plakën dhe të bijën e saj. Mandej ia gozhduen kapakun dhe e lëshuen fuçín teposhtë e ajo u rrokullis në lum.

DRANDOFILLZA E THERRËS

Dikur moti na ishin nji mbret dhe nji mbretneshë dhe dita ditës thojshin:

— Ah, sikur të kishim nji fëmí!

Por, kurrsesi nuk u lindi. Njiherë kur mbretnesha lahej në nji lum, këceu nga uji nji bretkocë dhe i thot:

— Do të plotsohet dëshira, para se të mbarojë vjeti, do të lindish nji vajzë.

Si tha bretkoca ashtu edhe u bâ. Mbretneshës i lindi nji vajzë, e cila ishte aq e bukur sa që mbreti, i gëzuem për së tepërmi, bani nji gostí të madhe dhe në të ftoi përveç fare-fisit, miqve dhe të njohunve, edhe zanat, në mënyrë që fëmija të ketë sa mâ tepër fat dhe t'i shkojë jeta sa mâ mirë. Në mbretnín e tij na ishin trembëdhetë zana. Meqenëse mbreti kishte vetëm dymbëdhetë pjata t'arta prej të cilave do të hajshin zanat, njanën prej tyne nuk e ftoi në gostí.

Gostija qe plot shkëlqim. Para se zanat të nisen për në vendin e tyne, fëmís i dhuruen dhuntít e tyne magjike: njana i dhuroi virtytin, tjetra bukurín, e treta pasunín, e kështu me radhë gjithshka që mund të dëshirohet në këte botë. Mû atëherë kur

zana e njimbëdhetë çfaqi dëshirën e saj, papritmas ia behi mbrendë zana e trembëdhetë. Ajo donte që t'ahmerrej pse nuk e kishin ftue. Prandej nuk përshëndeti as nuk shiqoi kërkend, vetëm tha:

— Në të pesëmbëdhetin vjet të jetës së saj bija e mbretit u thertë me bosht dhe vdektë në vend!

Tue mos thanë mâ asnji fjalë u kthye dhe duel prej pallatit.

Që të gjithë u tmeruen, por zana e dymbëdhetë, e cila endé nuk e kishte shprehë urimin e vet për fëmín, tha:

— Por kjo mos qoftë vdekje e vërtetë, veçse nji gjum i thellë njiqindvjeçar!

Mbreti dëshironte që fëmín e tij të dashtun ta ruejë prej fatkeqsís. Urdhnoi që në të gjithë mbretnín të digjen të gjitha furkat.

Te vajza shifeshin të gjitha dhuntít e magjistarëve: ishte e bukur, e përvûjtë, e dashtun dhe e mençme. Kushdo që e shifte mbushej plot dashuní ndaj saj.

Ndodhi që mû ate ditë kur e bija e mbretit i mbushi pesëmbëdhetë vjetë mbreti e mbretnesha nuk qëlluen në shtëpí, e vajza kishte mbetë vetëm në pallat. Ajo filloi të shetisi nëpër pallat dhe të hŷjë nëpër çdo dhomë dhe kthinë. Kështu mâ në fund mbërrijti te njifarë kulle e vjetër. U ngjit shkallëve të ngushta dredha-dredha dhe mbërrijti te nji derë e vogël. Në drŷ ishte nji çelës krejt i ndryshkun. Si e ktheu çelsin, dera u çel. Aty, në nji kthinë të vogël, rrinte ulun nji plakë me furkë në dorë dhe tjerrte lî për bukurí.

— Dita e mirë, gjyshe — i tha bija e mbretit — shka po ban kështu?

— Po tjerri — iu përgjegj plaka dhe e përshëndeti me krye.

— Shka âsht kjo që po sjellet kaq bukur? — e pyeti vajza dhe e muer furkën që të tjerri. Por, porsa e preki u plotsue mallkimi dhe ajo u therrë në gisht.

Po ate çast kur e ndjeu të thermen, rá mbi nji shtroje që gjindej aty dhe e zû nji gjum i thellë. Ky gjum e kaploi mbarë pallatin: mbretin dhe mbretneshën, porsa ishin kthye dhe hŷ në pallat i zû gjumi e së bashku me ta edhe të gjithë oborrtarët. Gjumi i zuni edhe kuajt n'ahër, qêjt n'oborr, pllumbat mbi çatí, mizat në mur. Deri edhe zjarmi, i cili flakronte në votër, u shue dhe flêjti. Mishi që piqej pushoi së cijatuni. Edhe gjellëbâsi, porsa desht ta kapi për flokësh ndihmësin e tij se kishte bâ nji gabim, e lëshoi dhe e zû gjumi. Edhe era pushoi së frymuni. Mbi drûjt para pallatit nuk lëvizte mâ asnji gjeth.

Rreth pallatit filloi të rritet nji gardh i tanë prej therrash. Ai për çdo vjet bâhej gjithnji e mâ i dendun. Mâ në fund, u bâ aq i madh sa e mbuloi të gjithë pallatin dhe nuk shifej gjâ prej tij, madje as flamuri mbi çatí.

Por fjala u përhap në mbarë vendin për Drandofillzën e bukur të therrës, të ramë në gjum — kështu e quejshin të bijën e mbretit — e kohë mbas kohe vijshin princat e ndryshëm dhe orvateshin me hŷ në pallat nëpër gardhin e dendun. Por e kishin

kot, sepse therrat ishin aq të shpeshta e të ndalshin si me pasë duer. Djelmoshat ngatrroheshin në to aq keq sa nuk mund të shkoqeshin mâ prej tyne dhe vdisshin tue rënkue.

Mbas shum e shum vjetësh erdhi përsëri në këte vend nji princ. Prej njij plaku muer vesh për gardhin e therrave, mbrapa të cilit gjindej pallati, ku ç'prej njiqind vjetësh flente bija tepër e bukur e mbretit, e quejtun Drandofillza e Therrës, e së bashku me tê flejshin edhe mbreti dhe mbretnesha, si edhe mbarë pallati. Plaku kishte ndëgjue qysh prej gjyshit të tij se kishin pasë ardhë shum princa e ishin orvatë me çelë gardhin e dendun, por ishin ngatrrue në tê dhe kishin vdekë për gazep.

Sa e ndjeu këtê, djaloshi tha:

— Unë nuk frigohem. Do të depërtoi deri atje që ta shof Drandofillzën e bukur të Therrës.

Plaku i mirë kot u përpoq me e ndalë tue bâ çmos, por ai nuk ua vuni veshin fjalëve të tij.

Mû n'ate kohë ishin mbushë të njiqind vjetët dhe kishte ardhë dita kur duhej zgjue Drandofillza e Therrës. Kur princi iu afrue gardhit prej therrave, ai ishte mbushë plot me lule të mëdha dhe të bukura dhe u hap vetëvetiu, tue e lanë të kalojë shëndoshë e mirë, dhe mbassi hyni, gardhi u mbyll përsëri siç ishte mâ parë.

N'oborrin e kështjellës pau se si kishin mbetë të shtrimë dhe flêjshin kuajt dhe qêjt e larmë të gjuetís. Mbi çatí pau pllumbat me krye të shtîmë nën krahë. Në pallat mizat flêjshin nëpër mure. Në gjelltore gjellëbâsi endè e mbante të shtrime dorën

sikur të donte me e kapë ndihmësin e tij. E shërbëtorja rrinte e krrusun mbi nji pulë të zezë, të cilën ka dashtë ta shpuplojë. Ai shkoi edhe mâ tej dhe pau se si në pallat kishin rá dhe po flêjshin gjithë

oborrtarët, kurse nalt përbrî fronit flêjshin mbreti dhe mbretnesha.

Ai vazhdoi edhe mâ tej. Gjithshka ishte aq në qetësí sa që njeriu mund ta ndëgjonte dihamën e

vet. Mâ në fund mbërrijti në kullë dhe e hapi derën e kthinës ku flente Drandofillza e Therrës. Ishte ratë aty dhe dukej aq e bukur sa që ky nuk mujti me i largue syt prej saj. U krrus mbi tê dhe e puthi. Porsa e preki me buzë, Drandofillza e Therrës u zgjue dhe e shiqoi me dashuni.

Mandej duelën së bashku. U zgjue edhe mbreti edhe mbretnesha, si edhe gjithë oborrtarët dhe i hapën syt. Edhe kuajt n'oborr u ngritën dhe u shkundën, qêjt e gjuetís këcyen prej vendi dhe filluen ta lëvizin bishtin. Pllumbat mbi çatí nxuerrën kryet prej krahëve, hodhën nji shiqim përanash dhe fluturuen në fushë. Mizat filluen të lëvizin nëpër mure, zjarmi në gjelltore u ndez rishtaz, flakroi dhe vazhdoi t'i ziejë gjellnat e drekës. Mishi që piqej filloi përsëri me cijatë. Edhe gjellëbâsi ia dha nji flakareshë ndihmësit të tij sa që ky filloi të bërtasi. Edhe shërbëtorja e shpuploi pulën.

Mandej u kremtue darsma madhështore për martesën e Drandofillzës së Therrës me princin, të cilët jetuen të kënaqun sa qenë gjallë.

BORËBARDHA

Njiherë midis dimnit, ndërsa fjollat e borës bijshin si pupla prej qielli, nji mbretneshë rrinte dhe qepte pranë dritares, suaza* e së cilës ishte e punueme prej drunit të zi t'abonosit. Ndërsa rrinte kështu tue qepë, çoi kryet të shiqojë se si po binte borë, e tue mos pasë menden n'atê që qepte, u therr me gjylpanë në gisht e mbi borë ranë tri pika gjaku. Mbassi gjaku i kuq dukej tepër i bukur mbi borën e bardhë, ajo tha me plot dëshirë:

Sikur të kisha nji fëmi të bardhë si bora, të kuq si gjaku dhe flokzí si druni i abonosit!"

Nuk vonoi shum e mbretneshës i leu nji vajzë, e cila ishte e bardhë si bora, e kuqe si gjaku dhe flokzezë si druni i abonosit dhe mû për këte arsye e quejtën Borëbardhë. Por, kur lindi ajo, mbretnesha vdiq.

Mbas njij vjeti mbreti u martue përsëri. Mbretnesha e ré ishte e bukur, por mendemadhe dhe ziliqare e nuk mund të duronte që ndokush t'ia kalojë me bukurí. Ajo kishte nji pasqyrë magjike. Kur rrinte para saj për t'u shique e pyette:

*) suazë,a = rreth dritarje ose fotografije ku vêhet xhami. Përkth.

„O pasqyrë, kallxona né:
Kush âsht mâ e buk'ra mbi dhé!"
Pasqyra përgjegjej:
„O mbretneshë, mbretnesh' e ré,
Je mâ e bukra mbi këtë dhé!"

Dhe ajo ishte e kënaqun, sepse dinte se pasqyra i thoshte të vërtetën.

Borëbardha rritej dhe bâhej gjithnji mâ e bukur. Kur i mbushi shtatë vjetë, ishte e bukur si agimi i kuqrremtë, mâ e bukur se vetë mbretnesha. Kur kjo njiherë e pyeti pasqyrën e saj:

„O pasqyrë, kallxona né:
Kush âsht mâ e buku'ra mbi dhé!"
Ajo iu përgjegjë:
„O mbretneshë, mbretnesh' e ré,
Je mâ e buk'ra këtu ndër né,
Por Borëbardha këtherë
A mâ e bukra se ju shum herë.

Të ndiemen këto fjalë, mbretnesha u trondit, u bâ verdhë si limoni dhe u zbê nga zilija. Ç'prej këtij momenti kur e shiqonte Borëbardhën i përziheshin zorrët në bark, aq shum e urrente vajzën. Zilija dhe kryenaltsija e kishte kaplue aq shum sa që nuk ishte e qetë as ditë as natë.

Atëherë thirri nji gjuetar dhe e urdhnoi:

—Çoje këte fëmí në pyll, nuk due ta shof mâ me sy. Mbyte, dhe si provë se e ke krye urdhnin, m'i bjer mushkënít e saja të bardha dhe të zeza.

Gjuetari iu bind urdhnit të saj dhe e çoi Borëbardhën në pyll. Por, kur nxuer thikën për ta ngulë

në zemrën e saj të pafajshme, ajo shpërtheu në vaj dhe filloi t'i lutet:

— O, i dashtun gjuetar! Falma jetën! Do të shkoj në pyllin e dendun dhe kurr nuk do të kthehem mâ.

Mbassi ishte aq e bukur, iu dhimtë gjuetarit dhe ky i tha:

— Hik, o fëmi i ngratë! dhe vetëmevehte mendoi:

„S'ka me shkue gjatë e kanë me të shkye bishat e egra."

Por megjithate iu duk se hoq nji gur nga zemra, pse nuk i lagu duert me gjakun e saj të pafajshëm. N'ate moment atŷ pari ngau nji derrkuc i egër dhe ai e vrau, ia nxuer mushkënít e bardha dhe të zeza dhe ia çoi mbretneshës si provë. Gjellëbâsit u desht t'i ziejë n'ujë të gjelbtë dhe grueja e mbrapsht i hangri, tue mendue se po han mushkënít e Borëbardhës.

Vajza e ngratë mbet fill vetëm në pyllin e madh dhe u frigue aq fort sa që shiqoi secilin gjeth të lisave e nuk dijti shka me bâ. Ngau përmbi gurë të thepisun dhe therra të mprehta. Bishat e egra kalojshin përbrî saj, por nuk i bâjshin kurrgjâ të keqe. Ngau deri sa e mbajtën kambët. Kishte fillue t'errësohet. Pau nji shtëpizë dhe hyni të pushojë.

Në këte shtëpizë çdo gjâ ishte shum e vogël, por e stolisun dhe e rregullueme për bukurí. Aty ishte nji tryezë e vogël e mbulueme me nji mbulesë të bardhë, me shtatë pjatëza. Përbrî secilës pjatëz gjindej nga nji lugëz, mandej shtatë thikëza dhe pirujtha me shtatë kupëza. Brî murit ishin të ra-

dhitun njani pranë tjetrit shtatë shtretëntha të mbuluem me çarshaftha të bardhë si bora.

Borëbardhën e kishte marrë ûja dhe etja për së tepërmi. Prej secilës pjatze muer nga pak gjellë dhe bukë e prej secilës kupëz piu nga pak venë, sepse nuk desht të marrë krejt vetëm prej njij pjatëze ose kupëze. Mandej, mbassi ishte shum e lodhun, shkoi me flejtë, por asnjani prej shtretënthave nuk ishte për tê: i pari ishte shum i gjatë, i dyti shum i shkurtë, e vetëm i shtati ishte taman. U ul në tê dhe e muer gjumi.

Kur u err krejt, erdhën të zotët e shtëpís. Këta ishin shtatë shkurtabiqa, të cilët thejshin dhe nxjerrshin xehe nëpër male. Ata i ndezën shtatë fenerthat e tyne, e kur u ndriçue shtëpiza, vunë ré se dikush kishte qenë aty, sepse pothuej kurrgjâ nuk ishte në vendin e mâparshëm ku e kishin lanë ata.

I pari tha: Kush ka ndejtë në karrikën t'ime?

I dyti shtoi: Kush ka hangër prej pjatzës s'ime?

I treti: Kush e ka kafshue bukën t'ime?

I katërti: Kush e ka fillue gjellën t'ime?

I pesti: Kush e ka përdorë pirunthin t'im?

I gjashti: Kush ka pré me thikzën t'ime?

I shtati: Kush ka pí prej kupzës s'ime?

Atëherë i pari u suell dhe vuni re në shtratthin e tij nji gropëz dhe tha:

— Kush ka fjetë në shtratin t'im? Vrapuen edhe të tjerët dhe bërtitën:

— Edhe në shtratin t'im ka fjetë dikush!

E kur i shtati shiqoi shtratin e tij, pau Borëbardhën, e cila ishte shtrí dhe po flente në tê. Ai i ftoi

të tjerët e ata vrapuen dhe mbetën të habitun. Mandej shkuen e i muerën fenerthat e tyne dhe e ndriçuen Borëbardhën.

— O çfarë bukurije?! — bërtitën që të gjithë. Sa i bukur qenka ky fëmi! — Aq shum u gëzuen sa që nuk deshtën ta zgjojnë prej gjumit, por e lanë në shtratth që të flêjë i qetë. Shkurtabiqi i shtatë ra me fjetë pranë shokëve të tij, tue kalue çdo orë prej njanit te tjetri dhe kështu e kaloi gjithë natën.

Kur zbardhi drita Borëbardha u zgjue, e tue e vû re të shtatë shkurtabiqat u friguen. Por ata e pyetën me të mirë:

— Si të thonë?

— Më thonë Borëbardhë, — u përgjegj ajo.

— Si ke mbërijtë në shtëpizën t'onë — e pyetën mandej shkurtabiqat.

Ajo u tregoi se njerka ka dhanë urdhën që ta mbysin dhe se gjuetari ia ka falë jetën, e mandej si ka ngá gjithë ditën pa pushim, derisa, mâ në fund ka mbërrijtë në shtëpizën e tyne.

Shkurtabiqat i thanë:

— Në se dëshiron me na drejtue shtëpín, me na gatue, me na përgatitë shtretënthat, me na lá petkat, me na arnue dhe gjithshka të na mbajsh pastër dhe në rregull, mund të rrijsh te na dhe kurrgjâ nuk do të mungojë ty.

— Po, — tha Borëbardha me gjith zemër dhe ndêjti te ata. Ua ktheu shtëpizën për së mbari. Në mëngjes shkurtabiqat shkojshin në kodra për të kërkue xehe dhe florî. Në mbramje kur ktheheshin në shtëpizë darka i pritte gadi. Gjith ditën vajza e ka-

lonte vetëm në shtëpizë. Prandej shkurtabiqat e mirë e porositën:

— Rueju prej njerkës s'ate. Ajo së shpejti do të marrë vesh se ti je këtu. Mos lësho mbrenda kërkend.

Mbretnesha, tue mendue se si ka hangër mushkënít e Borëbardhës, besonte se âsht endè e para dhe mâ e bukra. U ul para pasqyrës dhe e pyeti.

„O pasqyrë, kallxona né,
A ka mâ t'bukur mbi dhé!
Pasqyra iu përgjegj:
„O mbretneshë, mbretnesh' e ré,
Mâ e bukur je ndër né.
Por Borëbardha mbas shtatë malesh,
Te shtatë t'vogjlit shkurtabiqa,
Mâ e bukra âsht mbi dhé.

Ajo u tmerrue, tue dijtë se pasqyra nuk rren, dhe pau se gjuetari e ka gënjye dhe se Borëbardha jeton endè. Tash filloi të mendojë dhe të stërmendojë prap se si me e mbytë, sepse derisa të mos jetë mâ e bukura në mbarë vendin, zilija nuk do ta lâjë të qetë.

Mâ në fund u kujtue. E leu fëtyrën dhe shëndrrue në nji plakë që shet cikrrime, sa që kurrkush nuk mund ta njifte. E veshun kështu shkoi përtej shtatë maleve te shtatë shkurtabiqat. Trokolliti në derë dhe thirri:

— Shes gjana shum të mira, shum të mira!
Borëbardha e shiqoi prej dritares dhe i tha:
Dita e mirë, oj hallë, po shka po shitni?

— Sende të mira, sende shum të mira, — iu përgjegj ajo — shoka gjithfarë ngjyrash, — dhe e nxuer nji të larme prej mëndafshi.

Këte grue të ndershme mund ta lëshoj mbrenda" — mendoi Borëbardha, e hoqi rezën dhe bleu nji shokë të bukur.

Të pastë halla! — i tha plaka — Si dukesh kështu? Hajde ta lidhi si duhet.

Borëbardha, tue mos kuptue kurrgjâ, qëndroi para saj që t'ia lidhi shokën për brezi. Plaka e mbështillte aq shpejt dhe e shtrëngonte aq fort, sa Borëbardhës iu muer fryma dhe rá si e vdekun.

—E pate „mâ e bukura e dheut!" tha plaka dhe u largue me të shpejtë.

Nuk vonoi shum dhe rá muzgu, e të shtatë shkurtabiqat u kthyen në shtëpí. U friguen sa s'ka kur e panë Borëbardhën e tyne të dashtun të shtrîme në tokë. Dukej si e vdekun. Ata e çuen dhe tue pá se âsht shtrëngue për së tepërmi, ia prenë shokën dhe ajo filloi me marrë frymë nga pak dhe kadalë u ngjall përsëri.

Kur ndigjuen shkurtabiqat se shka ka ndodhë, i thanë:

— Plaka shitëse e cikrrimeve nuk âsht kurrkush tjetër, por mbretnesha e pashpirtë. Rueju e mos lësho njeri të gjallë mbrenda pranë teje.

Grueja shpirtkeqe, mbassi erdhi në pallat, u ul para pasqyrës dhe e pyeti:

„O pasqyrë, kallxona né
A ka mâ të bukur mbi dhé?"

Pasqyra iu përgjegj si edhe mâ parë:

„O mbretneshë, mbretnesh' e ré,
Mâ e buk'ra je ndër né.
Por borëbardha mbas shtatë malesh
Te shtatë t'vogjlit shkurtabiqa
Mâ e buk'ra âsht mbi dhé!"

Kur mbretnesha e ndëgjoi këtê, gjaku i këceu në fëtyrë, u tmerrue për së tepërmi, kur pá se Borëbardha âsht ngjallë përsëri.

Por tash — tha ajo, — do të trilloj dishka që sigurisht do t'ia hajë kryet e me magjí, të cilat i shkojshin përdore, bani nji krahën të helmuem. Mandej u shëndrrue përsëri dhe u bâ si plakë tjetër. Shkoi përtej shtatë maleve te shtatë shkurtabiqat, trokllíti në derë dhe thirri:

— Kam sende të mira, sende shum të mira për t'i shitë!

Borëbardha shiqoi prej dritares dhe tha:

— Shkoni, shkoni rrugës kah jeni nisë, nuk guxoj të lëshoj mbrenda kërkend.

Po ndoshta së paku mund të shiqojsh — i tha — ajo — dhe nxuer krahnin e helmuem dhe e çoi nalt. I pëlqeu krahni aq shum vajzës sa që u mashtrue dhe e hapi derën. Mbassi banë pazarllëk, plaka i tha:

— Eh, tash lene plakën me të krehë për bukurí.

Borëbardha e ngratë aspak nuk mendoi për të keq dhe e lá plakën që ta krehi. Porsa ia vuni krahnin ndër flokë, helmi e bani të vetën dhe vajza rá e pakun për dhé.

Qé, e pate; o e bukura e dheut! Tash mbaroi puna e jote! tha grueja e mbrapsht dhe u zhduk.

Për fat së shpejti rá nata dhe të shtatë shkurtabiqat erdhën në shtëpí. Tue pá Borëbardhën të shtrîme për tokë si të vdekun, ata menjiherë dyshuen në njerkën dhe filluen ta hallakasin nëpër trup. Ia gjetën krahnin e helmuem. Porsa e nxuerën, Borëbardha erdh përsërí në vehte dhe u tregoi se shka ka ndodhë. Ata përsëri e porositën që të ketë kujdes dhe të mos ia hapë kurrkujt derën.

Mbretnesha, mbassi mbërrijti në pallat, u ul para pasqyrës dhe e pyeti:

„O pasqyrë, kallxona né:
Kush â mâ e buk'ra mbi dhé?"
Pasqyra u përgjegj si mâ parë:
„O mbretneshë, mbretnesh' e ré,
Mâ e buk'ra je ndër né.
Por Borëbardha mbas shtatë malesh
Te shtatë t'vogjlit shkurtabiqa,
Mâ e buk'ra âsht mbi dhé!"

Kur mbretnesha ndjeu se shka po i thot pasqyra, u mërdhez dhe u çmend prej tërbimit.

Borëbardha duhet të vdesi patjetër! — bërtiti me të madhe — qoftë edhe me rrezikimin e jetës s'ime.

Mandej u tërhoq në nji kthinë të mësheftë, të vetmueme, në të cilën nuk hynte kurrkush. Atje bani nji mollë të helmueme. Përjashta dukej aq e bukur e ishte aq e kuqe sa kushdo që do ta shifte do ta dëshironte me etje, por kushdo që do ta kafshonte qoftë edhe vetëm njiherë, do ta gjente vdekjen. Mbassi e përgatiti mollën, e leu fëtyrën dhe u shëndrrue në nji katundare, shkoi përtej shtatë ma-

leve te shtatë shkurtabiqat dhe troklliti në derë. Borëbardha e nxuer kryet në dritare dhe tha:

— Nuk guxoj me lëshue mbrenda kërkend. Ma kanë ndalue shtatë shkurtabiqat.

— Për mue krejt njâ — ia këtheu katundar-

aj. Unë këto molla do t'i shes patjetër. Që, nji po ta fali.

— Jo të falem nderës! — tha Borëbardha — Nuk guxoj me marrë kurrgjâ.

— A mos ke frigë prej helmit? — e pyeti plaka. Që, po e ndaj për gjysë. Gjysën e kuqe haje ti, e gjysën e bardhë po e ha unë.

Molla ishte e bâme aq mjeshtrisht sa vetëm gjysa e kuqe ishte e helmueme.

Borëbardha u mashtrue me mollën e bukur dhe, tue pá se katundarja po e han, nuk mujti me durue mâ. E zgjati dorën dhe e muer gjysën e helmueme. Por, porsa e kafshoi rá vdekun në tokë.

Mbretnesha e shiqoi me nji shiqim mizuer dhe qeshi me kënaqësi, tue thanë:

— E bardhë si bora, e kuqe si gjaku, flokëzezë si abonosi... këte herë shkurtbiqat nuk do të mund ta kthejnë jetën.

E kur mbërrijti në pallat e pyeti pasqyrën:

„O pasqyrë, kallxona né

Mâ e buk'ra kush â mbi dhé?"

Pasqyra u përgjegj:

„O mbretneshë, mbretnesh' e ré,

Ti mâ e buk'ra je mbi dhé!"

Atëherë zemra e saj smirëzezë u qetsue, në se mund të qetësohet fare nji zemër smirëzezë.

Kur shkurtabiqat erdhën në mbramje në shtëpí, Borëbardhën e gjetën të shtrime për tokë. Nuk merrte mâ frymë me gojë. Ishte e vdekun. Ata e çuen dhe shiquen se mos po gjejnë ndonji gjâ të helmueme. Ia hoqën shokën, e krehën dhe fërkuen me ujë e me venë, por kurrgjâ nuk ndihmoi. Vajza e tyne e dashtun ishte dhe mbeti e vdekun. Mandej

e vunë n'arkivol dhe që të shtatët u gjûnjëzuen rreth saj. Vajtuen dhe dnesën tri ditë me radhë.

Mâ në fund deshtën ta vorrojnë, por endè dukej e fresktë sikur t'ishte e gjallë dhe faqet e saja ishin endè të bukura e të kuqe, dhe ata thanë: — kështu si âsht nuk mund ta shtijmë në dheun e zí.

Porositën nji arkivol qelqi të tejpashëm, në mënyrë që të mund ta shifshin nga të gjitha anët. E vunë mbrenda dhe emnin e saj si edhe se âsht bijë mbreti i shkruen me shkroja t'arta. Arkivolin e çuen në nji kodrinë dhe njani prej tyne rrînte roje përherë. Erdhën edhe shtazët që ta vajtojnë Borëbardhën. Mâ së pari erdh kukuvajka, mandej korbi dhe mâ në fund nji pllumb i vogël.

Borëbardha mbet për nji kohë shum të gjatë e shtrime n'arkivol, por nuk u prish, e dukej sikur po flente. Gjithnji ishte e bardhë si bora, e kuqe si gjaku dhe flokëzezë si druni i abonosit. Nji ditë n'ate pyll mbërrijti nji princ dhe shkoi në shtëpín e shkurtabiqave për ta kalue natën. Ai e pau arkivolin mbi kodrinë dhe në të Borëbardhën e bukur. Lexoi fjalët me shkroja t'arta. Atëherë u tha shkurtabiqave:

— Ma jepni arkivolin. Do t'u jap për të shkado që të kërkoni.

Por shkurtabiqat iu përgjegjën:

— Nuk e japim as për gjithë florínin që gjindet në botë. Princi i luti:

— Atëherë ma dhuroni, sepse nuk mund të jetoj pa e shique Borëbardhën. Do ta nderoj dhe do ta ruej si dritën e syve të mij.

Mbassi e ndëgjuen këtê, shkurtabiqave të mirë u erdh keq për tê dhe ia dhanë arkivolin. Princi urdhnoi shërbëtorët që ta bajnë në krahë. Por rrugës zunë në thû në njifarë rrâje dhe prej tronditjes së shkaktueme, Borëbardhës i duel prej fytit copa e helmueme e mollës.

Pak mâ vonë ajo i hapi syt, e çoi kapakun e arkivolit dhe u ul e gjallë përsëri.

— Uu! — bërtiti ajo — ku qenkam unë kështu?

Princi, i mbushun plot me gëzim, iu përgjegj:

— Je te unë, — i tregoi se shka i ka ndodhë dhe i tha: — Të due mâ shum se çdogjâ në botë. Eja me mue në pallatin e babës t'im dhe banu grueja e ime.

Edhe Borëbardha ndjeu nji dashtuni për tê dhe shkuen së bashku. Në pallat u përgatit nji darsëm madhështore dhe me të tana të mirat.

Në darsëm u thirrë edhe njerka e pashpirtë e Borëbardhës. E stolisun me veshje të bukura ajo u ul para pasqyrës dhe i tha:

„O pasqyrë, kallxona né
Kush âsht mâ e buk'ra mbi dhé?!
Pasqyra iu përgjegj:
„O mbretneshë, mbretnesh e ré,
Mâ e buk'ra je ndër né!
Por, qé kjo, mbretnesha nuse,
Mâ e buk'ra âsht mbi dhé!"

Atëherë grueja e mbrapsht filloi të nêmi dhe e kaploi nji frigë aq e madhe sa që e humbi vetëveten. Së pari nuk desht të shkojë aspak në darsëm, por

nuk kishte qetsi dhe u detyrue të shkojë e ta shofë mbretneshën nuse.

Kur hyni dhe e njofti Borëbardhën u ngrî si guri prej tmerrit dhe nuk mujti me luejtë prej vendit. Por tashmâ ishin përgatitë papuçet e hekurta të skuquna në zjarm, të cilat i prunë të kapuna me dana dhe i vunë para saj. Asaj iu desht t'i mathi patjetër këpucët e skuquna në zjarm dhe të vallzojë derisa ra e vdekun për tokë.

GJASHTË VETË SHETISIN MBARË BOTËN

Na ishte njiherë nji njerí i cili dinte gjithfarë marifetesh. Kishte qenë edhe në luftë dhe kishte luftue trimnisht dhe si duhet. Mbassi lufta merr fund, atê e lirojnë dhe i japin tre grosh për shpenzime udhtimi.

— Shiqo, të lutem, — thot ai, —nuk bân kështu. Po gjeta njerëz të përshtatshëm, mbreti do të më japi pasunín e mbarë botës.

I mbushun plot idhnim shkoi në pyll dhe ndeshi nji njeri, i cili para syve të tij i shkuli me gjith rrâjë gjashtë drûj si t'ishin fije kashte. Ai e pyeti:

— A don të bâhesh shërbëtori i im dhe të rrijsh me mue?

— Due, — u përgjegj ai, — por mâ parë t'ia çoj nanës këte krah drû. Muer nji prej atyne trupave dhe i lidhi me tê të pesë tjerët, e vuni mbi krah vandakun dhe e çoi. Mandej u kthye përsëri dhe u nis me zotnín e tij, i cili i tha:

— Na të dy me të vërtetë do ta shetisim botën an'e mb'anë.

Tue shkue kështu për disa ditë hasën në nji gjuetar, i cili mbështetej në gjû, vente pushkën për faqe dhe merrte shêj. Zotnija e pyeti:

— Shka more në shêj, o gjuetar?

Ai iu përgjegj:

— Nja dy mile larg prej këndej gjindet nji mizë mbi nji gjeth ahi. Po due me ia heqë synin e majtë.

— Atëherë, eja me mue! — i tha zotnija. — Kur të bashkohemi na të tre, me sigurí do t'i dalim botës an'e përtej.

Gjuetari pranoi dhe u nis me ta. Kështu mbërrijtën te shtatë mullîjt e erës, rremat e të cilëve si-

lleshin shum shpejt, kurse nuk frynte aspak dhe as që lëvizte gjethi. Nuk e dij se shka i bânte që të sillen këta mullîj, kur nuk frynte as puhija mâ e vogël? — tha zotnija dhe vazhdoi rrugën mâtej me shërbëtorët e tij.

Mbassi e kaluen edhe dy mile, panë nji njerí, i cili kishte hypë mbi nji drû, e kishte mëshelë njanën birë të hundës dhe me birën tjetër frynte.

— Pash zotin, shka je kah ban atje nalt? — e pyeti zotnija.

— Nja dy mile prej këndej gjinden shtatë mullîj me erë. Po fryj që të sillen — u përgjegj ai.

— Atëherë, eja me mue! — i tha zotnija — Kur të bâhemi katër vetë, do t'i dalim botës an' e përtej.

Si e ndjeu këtê, zbriti nga druni dhe u nis me ta. Mbas do kohe panë nji njerí, i cili rrinte në nji kambë e tjetrën e kishte shkoqë dhe e kishte vû përbrî vedit.

Kur e pau zotnija, i tha:

— Sa mirë po pushueke!

— Unë jam vrapues, — tha ai, — dhe që të mos vrapoj tepër shpejt, ia kam heqë vedit njanën kambë, sepse me të dy kambët vrapoj mâ shpejt se sa fluturon zogu.

— Atëherë, eja me mue! Si të bâhemi pesë vetë, do t'i dalim botës an'e përtej.

Edhe ai u bashkue me ta. Mbas njij kohe të shkurtë hasën në nji njerí, i cili kishte nji kapelë të vûme krejtsisht mbi njanin vesh.

Kur e pau zotnija, i tha:

— Sa bukur po të bjen. Shka e ke vû kapelën aq tepër mbi njanin vesh? Po më dukesh si Maksimi i marrë.

— Nuk guxoj ndryshe, — tha ai, — sepse po ta vêjsha kapelën drejt, ngrica do të shtrëngonte aq fort, sa që zogjt do të ngrîheshin n'ajr dhe do të bijshin coftë në tokë.

— Atëherë eja me mue! — i tha zotnija. — Kur të bâhemi cok gjashtë vetë, do t'i dalim botës an'e përtej.

Që të gjashtët mbërrijtën në nji qytet, në të cilin mbreti kishte shpallë se ai që don të vrapojë me kusht me të bijen e tij, do ta marrë për grue nëse fiton, por nëse e humb vrapimin, do ta paguejë me krye. Atëherë zotnija i ynë u paraqit dhe tha:

— Për mue do të vrapojë shërbëtori i im. Mbreti u përgjegj:

— Atëherë duhet të vêjsh edhe jetën e tij në short. Pra, ti do të bâhesh dorëzonës për fitoren si me kryet t'and ashtu dhe me kryet e tij.

Mbassi u muerën vesh dhe vunë kushtet, zotnija ia ngjiti vrapuesit kambën tjetër dhe i tha:

— Tash tregoje shpejtsín t'ande dhe ndihmo që të fitojmë.

Caktuen që fitues të jetë ai i cili bjen ujë i pari prej njij kroni të largtë. Nji knatë ia dhanë atij e nji tjetër bijës së mbretit dhe që të dy nganë përnjiherë. Por, derisa e bija e mbretit kaloi vetëm nji copë të shkurtë të rrugës, asnji nga shiquesat nuk

mujti ta shofë vrapuesin, thue se po fluturon si era. Menjiherë mbërrijti, midis rrugës e kapi nji të lodhun. Vuni knatën përbrî vendit, u shtrî dhe e zû gjumi. Por që të mos ishte rahat dhe të zgjohej shpejt nga gjumi, vuni nën krye nji rrashtë kali që ishte aty.

N'ate kohë mbrrijti në krue edhe e bija e mbretit, e cila vraponte shpejt aq sa mund të ngasi çdokushi, muer ujë dhe u kthye me të shpejtë. Tue pá vrapuesin se ku âsht shtrî dhe se âsht tue fjetë, ajo u gëzue dhe tha:

„Tash kundërshtari âsht në duert e mija!" — E derdhi ujin nga knata e tij dhe vazhdoi vrapimin.

Dhe me të vërtetë, kushti do të humbte krejt sikur gjuetari të mos rrinte në nji kullë dhe me synin e tij të mpreftë të mos e kishte vû re gjithë këtê. Ai tha:

Vallahi, e bija e mbretit nuk ka me dalë mâ e mendshme se na — dhe e mbushi pushkën, muer shêj dhe e qëlloi aq mjeshtrisht rrashtën e kalit nën kryet e vrapuesit sa e bani cop' e grim e atê as që e gërvishti.

Vrapuesi u zgjue, këceu nga vendi dhe pau se knata përbrî tij ishte shprazë, kurse e bija e mbretit ishte largue bukur shum. Por nuk e humbi shpresën. Tue nga u kthye prap te kroni. Muer përsëri ujë dhe mbërrijti në cak dhetë minuta para bijës së mbretit.

— A shifni, — tha ai, — vetëm tash më janë shlirue kambët. Vrapimi i mâparshëm as që mund të quhet vrapim.

Por mbretit i erdh keq, e aq mâ tepër bijës së tij që ta marri për grue nji ushtar i thjeshtë që ka krye shërbimin ushtarak, dhe filluen të këshillohen se si ta heqin qafet atê dhe shokët e tij.

Atëherë mbreti i tha së bijës:

— Mos u bân merak, u kujtova, nuk do të dalin të gjallë, dhe u tha atyne.

— Tash âsht radha që të hani e të pini sa të mundeni dhe t'argtoheni të gjithë bashkë, — e i çoi në nji dhomë, ku dyshemeja dhe dyert ishin prej hekuri, e në dritare ishin grila hekuri. Në këte dhomë ishte e shtrueme nji tryezë plot me gjithfarë gjellënash dhe mbreti u tha atyne:

— Hyni dhe ju bâftë mirë!

Si hynë mbrenda, mbreti urdhnoi që të mbyllen dyert e dritaret. E thirri gjellëbâsin dhe e urdhnoi që nën këte dhomë të ndezi nji zjarm aq të madh sa që të skuqet hekuri i dyshemés.

Gjellëbâsi e ndëgjoi mbretin dhe ata të gjashtët në dhomë rreth tryezës u nxenë aq shum sa që menduen se kjo âsht nga gjella. Kur vapa u bâ gjithnji mâ e madhe, ata deshtën të dalin, por dyert dhe dritaret i gjetën të msheluna mirë e mirë. U kujtuen se mbreti don me ua hangër kryet, don me i mbytë.

— S'ka me i pi ujë kjo gjâ — tha ai me kapelë, — Do të bâj që të fillojë nji ngrîcë aq e madhe prej së cilës zjarmi do të turpnohet dhe do të mshifet.

Ai e drejtoi kapelën dhe menjiherë filloi nji ngricë aq e fortë sa që u zhduk vapa dhe gjellënat në çinija filluen të ngrîhen.

Mbassi kaluen disa orë dhe mbreti ishte i bindun se atyne iu âsht marrë fryma prej vapës dhe kanë mbarue, ai dha urdhën që të hapen dyert dhe shkoi të bindet tue pá me syt e tij. Por kur u hapën dyert, që të gjashtë ishin shëndosh' e mirë dhe i thanë se dëshirojnë të dalin pak e të ngrohen, sepse nga të ftoftit e madh në dhomë ishin ngrî gjellnat nëpër pjata.

Mbreti, tue plasë prej tërbimit, zbriti — te gjellëbâsi, i bërtiti dhe e pyeti pse nuk ka veprue ashtu si e ka urdhnue. Gjellëbâsi u përgjegj:

— Këtu digjet nji mal i tanë me prush, shiqoni vetë.

Mbreti pau se nën dhomën e hekurt me të vërtetë ndizej nji zjarm shum i madh dhe u bind se kështu nuk mund t'u bâjë gjâ atyne të gjashtëve.

Atëherë mbreti filloi të mendojë përsëri se si t'i heqi qafet mysafirët e padëshirueshëm dhe e thirri zotnín e tyne e i tha:

— Hiq dorë prej bijës s'ime dhe po të jap ár sa të duesh!

— Po, o mbret sundimtar — ia ktheu ky — më jepni aq sa mund të bajë shërbëtori i im, e nuk do ta kërkoj bijën t'uej.

Mbreti pranoi e zotnija i shtoi edhe këtê:

— Do të kthehem mbas nja katërmbëdhetë ditësh për me marrë arin.

Mandej i thirri të gjithë rrobaqepsat nga i tanë vendi, të cilëve iu desht të rrijnë plot katërmbëdhetë ditë për të qepë nji thes. Mbassi thesi u bâ gadi, e

muer ai mâ i forti që i shkulte drûjt me gjith rrâjë. E vuni në krah thesin dhe shkoi te mbreti.

Mbreti i tha:

— Çfarë vigani na qenka ky që po bâjka mbi karh nji mal të tanë pëlhure? — u trem dhe mendoi: „Sa ár do të marri!"

Ai urdhënoi t'ia bijnë nji fuçi të tanë me florí, të cilën ia prunë gjashtëmbëdhet burrat mâ të fortë. Njeriu i fortë e muer në njanën dorë dhe e futi në thes tue thanë:

— Pse s'po bini mâ tepër? Këto s'e mbulojnë as fundin e thesit!

Mbreti dha urdhën siç tha ky dhe pak nga pak e mblodhën të gjithë pasunín e tij. I forti e futi të gjithë këtê në thes dhe e mbushi deri në gjysë.

— Sillni edhe mâ! — bërtiti ai — Këto disa grimca nuk do ta mbushin thesin.

U detyruen të mbledhin dhe të sillin edhe shtatë mijë qerre me ár nga i tanë vendi. I forti shtini në thesin e tij të gjithë këte pasuní bashkë me qerre e qé të ngjitun në to. Pse të zgjedhi, — tha ai, — po marr çka të më vijë përdore, vetëm le të mbushet thesi. Kur i futi të gjitha në thes, endè kishte shum vend në tê. Por ai tha:

— Hajde ta kryejmë punën! Thesi mund të lidhet edhe pse nuk âsht i mbushun plot. — E çoi në krah dhe u nis me shokët e tij.

Mbreti u tërbue tue pá se nji njeri i vetëm po merr pasunín e mbarë njij mbretnije. U dha urdhën kalorësave që t'u hypin kuajve dhe t'u vêhen në

shpinë atyne të gjashtëve dhe të fortit t'ia marrin thesin. Dy regjimente i mbërrijtën ata së shpejti dhe u thanë:

— Jeni të zanun rob. Lëshojeni thesin me ár se përndryshe do t'u vrasim të gjithëve.

— Çka po thoni? — u bërtiti ai që frynte me hundë. — Na të zanun rob?! Mâ parë do të përdridheni n'ajr si pupla ju të gjithë. E mbylli njanën birë të hundës dhe me tjetrën filloi të fryjë kundër të dy regjimenteve sa që filluen të fërfllohen dhe të fluturojnë përmbi të gjitha brigjet, njani këtu e tjetri atje.

Nji rreshter kërkoi mëshirë, sepse kishte nandë plagë dhe ishte trim e burrë, prandej nuk meriton nji dënim të këtillë. Atëherë frŷsi e zbuti pak erën dhe rreshteri rá përsëri në tokë i palënduem. Frŷsi i tha:

— Tash shko në shtëpi të mbretit dhe thueji vetëm le të dërgojë kalorësa, e unë do t'ia shpartalloj të gjithë.

Tue marrë këte porosí, mbreti tha:

— Leni le të shkojnë, qenkan të bijt e dreqit.

E këta të gjashtët e çuen pasunín e tyne në shtëpí, e ndanë midis tyne dhe jetuen për bukurí sa qenë gjallë.

HANSI I LUMTUN

Hansi i shërbeu shtatë vjetë zotnís së tij dhe mâ në fund i thotë:

— Zotní, afati i im kaloi. Dëshiroj të kthehem në shtëpi te nana. Ma jepni hakun t'im.

— Zotnija u përgjegj:

— Më ke shërbye besnikisht e me nderë. Simbas shërbimit të takon edhe shpërblimi. Nxuer e i dha nji copë ár, të madhe sa kryet e Hansit. Hansi nxuer shamín prej xhepit, e mbështuell copën e arit, e qiti në krah dhe u nis për në shtëpí.

Tue ecë kështu kambë mbas kambe pau nji kalorës si po i ngrahte kalit plot shkathtësi e gëzim.

— Ah! — fshâni Hansi — sa gjâ e bukur âsht me hecë në shpinë të kalit! Rrin si në karrikë, nuk zen në thue në gurë, i kursen këpucët dhe përparon, as vetë s'e din se si.

Kalorësi, i cili i ndjeu këto fjalë, ndali kalin dhe e pyeti:

A thue Hans pse po hecë në kambë?

— S'kam çka me bâ, detyrohem — iu përgjegj ai. Qé, po e çoj në shtëpí këte copë ár. Me të vërtetë, florí âsht, por m'i ka vra krahët dhe prej saj nuk mund ta ngrehi dhe ta drejtoj kryet.

— A din shka, — i tha kalorësi, — të ndrrohemi. Unë po ta jap kalin, e ti ma jep copën t'ande të florinit.

— Me gjith qef, — i tha Hansi — por po të thom se do të mundohesh me tê.

Kalorësi i zhdrypi kalit, muer arin dhe e ndihmoi Hansin që të hypi. Ia dha frenin dhe i tha:

— Kur të duesh ta ngasish, ti vetëm theke dhe banja: hi! hi!

Hansi i lumtun sa s'ka, i hypi kalit dhe i grahi pa fije meraku. Pak mâ vonë i ra ndërmend se mund të shkojë mâ shpejt dhe i grahi tue i britë: hî, hî! Kali vrapoi sa mujti dhe n'ate shpejtësi e rrëzoi Hansin në tokë sa çel e mshel syt. Ky e pau vehten në nji hendek midis njij are dhe rrugës. Edhe kali qe tue i hikë sikur të mos e kishte ndalë nji katundar, i cili po vinte rrugës tue i grahë lopës.

Hansi e preku vehten a mos i ka thye gjymtyrët. U çue dhe me idhnim i tha katundarit:

— Dreqi e marrtë! Ç'm'u desht mue kali? Sidomos kur të hasish në kësi kali të xhogtë si ky. Qet shkelma, të hjedh nga shala e ta then qafën. Sa të jem gjallë, nuk i hypi mâ.

I lumi ti që ke lopën. Shkon pa fije meraku mbas saj, dhe përveç kësaj çdo ditë të jep qumësht, tlyn e djath. Eh, sikur ta kisha nji lopë të këtillë, nuk dij se shka do të jepsha për tê!

— Nëse je bâ aq shum merak në tê — i tha katundari — ta jap me gjith qef lopën për kal.

Hansi pranoi, i lumtun dhe i stërlumtun, e katundari i hypi kalit dhe u nis me vrap.

Hansi i grahi lopës ngadalë tue mendue për pazarllëkun e lumtun. — Nji copë bukë n'e paça, dhe sigurisht do ta kem, mund ta ha kur të ma dojë qefi me tlyn e me djath; po të më marrë etja, e mjeli lopën dhe ngihem në tambël. Shka më duhet mâ tepër se kaq!

Si mbërrijti te nji han, u ndal dhe me plot andje e hangri të gjithë atê shka kishte marrë me vehte për drekë e për darkë. E me paret e fundit që kishte në xhep porositi nji gotë birrë. Mandej i grahi lopës, tue shkue drejt katundit ku kishte nanën.

Sa mâ tepër që po afrohej mesdita, aq mâ e padurueshme po bâhej vapa. Hansi gjindej në nji fushë të shkretë, nëpër të cilën duhej të hecte edhe nji orë të mirë. Vapa e kaploi aq fort sa gjuha i ngjitej për qielle.

— Por, ka ilaç për këte — mendoi Hansi. — tash e mjeli lopën dhe etjen e shuej me tambël.

E lidhi lopën për nji drû të thatë. Mbassi nuk kishte vedër, e moli në kapuçin e vet prej lëkure. Por sado që u mundue, nuk moli asnji pikë tambël. E mbassi nuk dinte si mjelet, lopa e padurueshme i rá shkelm krés me kambën e mbrapme aq fort sa ky u kalamend dhe rá, e për nji kohë të gjatë nuk dijti se ku âsht. Për fat aty kaloi nji kasap i cili i grahte njij qerje ku kishte nji derrkuc.

— Shka të paska gjetë kshtu? — e pyeti dhe e ndihmoi Hansin e ngratë që të çohet.

Hansi i tregoi se shka i ka ndodhë. Dhe kur kasapi ia dha mataren, i tha: — Pij pak, që të vijsh në vehte. Kjo lopë nuk âsht mâ për t'u mjelë. Asht aq plakë, sa vlen vetëm për qerre, ose për therje.

— Uh! Uh! — fshani Hansi, dhe krou kryet. Kush do ta mendonte kështu! Tek e mbramja nuk âsht keq të therish nji lopë të këtillë në shtëpí. Oh, sa mish ka kjo! Por unë s'i jap pesë pare për mish lope, nuk âsht aq i shijshëm. Ah, sikur ta kisha nji derrkuc të këtillë! Mishi i tij ka tjetër shije, e çfarë suxhukësh bân prej tij!

— Ndëgjo, Hans! — i tha kasapi — Për hatrin t'and jam gadi me i ndrrue. Po ta jap derrkucin për lopën.

— Ta shpërbleftë zoti nderën që më bane! — i tha Hansi me gëzim dhe ia dorëzoi lopën, kurse kasapi e zgjidhi derrkucin, e zbriti prej qerres dhe ia dha Hansit lakun me të cilin e kishte lidhë.

Hansi vazhdoi rrugën tue mendue se si gjithshka i duel simbas dëshirës: porsa të ndodhë ndonji fatkeqsí, menjiherë ndreqet puna dhe të shkon mbarë.

Mandej iu afrue nji djaloshi i cili kishte nji patë të bardhë e të bukur nën sjetull. Ata i thanë njani tjetrit „tungatjeta" dhe Hansi fillo bisedën për lumtunín e tij dhe se gjithherë i ka rá mirë tue bâ ndrrim. E djaloshi i tregoi se patën e çon për nji pagëzim.

Merr në dorë, shif sa e randë âsht — vazhdoi ai dhe e kapi patën për krahësh. — Por na e kemi

mâjë plot tetë javë. Kush i përvishet njij pune të këtillë, do t'ia ndiejë mirë lezetin.

— Ashtu âsht! — i tha Hansi tue çue pesh patën — mjaft e randë, por as derrkuci i im nuk âsht i keq.

Mirëpo, djaloshi filloi ta luejë kryet me dyshim.

— Ndëgjo — i tha prap — derrkuci i yt po më duket dishka si i dyshimtë. Në katundin nëpër të cilin kalova pak mâ parë, kryeplakut ia kishin vjedhë prej tharkut nji derrkuc, po si ky. Kam frigë se mos âsht pikërisht ky që po i grah ti. Kanë dalë me e lypë hajnin. Me bâ me të zanë ty, do ta kishe punën keq. Të paktën burgu të pret.

Nansi i ngratë u frigue shum. — Ah! kukati ai, — më ndihmo të shpëtoj prej kësaj fatkeqsije. E njef këtë vend mâ mirë se unë, merre derrkucin t'im, e mue ma jep patën t'ande.

— Për hatrin t'and po e qes vehten në rrezik — ia ktheu djaloshi — nuk mund të lejoj që të vuejsh. — Muer lakun dhe i grahi me të shpejtë derrkucit tue e bajtë patën nën sjetull.

— Me sa ma merr mendja — i tha vetëvehtes — prej këtij pazari që bana, vetëm fitova. Së pari sigurova nji fërlik të mirë, mandej me gjith atê undyrë që do të lëshojë pata, së pakut tre muej do të mundem me lye bukë me tê. Mâ në fund, me puplat e bardha e të bukura do ta mbushi jastëkun, dhe mbi tê do të flêj si qingji. Oh, sa fort do të më gëzohet nana!

Tue kalue nëpër katundin e fundit, pau nji mprehës thikash pranë karroçës së vet. Rrota sillej tue kërcëllue e ai këndonte:

„Gërshanë po mprehi e me g'zim këndoj.

Ashtu si fryn era, veshjen e ndërroj!

Hansi u ndal me vështrue thikëmprehsin dhe mâ në fund e pyet: Mirë e paske punën, or vllau i im, mbassi po punon me kaq gëzim.

— Ta merr mendja, — u përgjegj thikëmprehsi — zanati i im âsht i artë. Mprehsi i vërtetë sa herë që ta shtjenë dorën në xhep, gjithmonë gjen pare në tê. Po ku e ke blé këte patë kaq të bukur?

— Nuk e kam blé, por e kam ndërrue me nji derr.

— Po derrin?

— E kam ndërrue me nji lopë.

— Po lopën?

— E kam ndërrue me nji kál.

— Po kalin?

— Për tê kam dhanë nji copë ari, të madhe sa kryet t'im.

— Po árin?

— Eh, ári ka qenë shpërblimi i im për shtatë vjetë shërbimi.

— Besa po dijke me u gjetë në çdo rrethanë — vërejti thikëmprehsi! Por, kur të kishe gjithmonë të holla në xhep, atëherë do t'i thojshe vetëvehtes se je i lumtun.

— E si t'ia dalë kësaj të mire? — e pyeti Hansi.

— Duhet të bâhesh mprehës si unë. Në të vërtetë për këte gjâ nuk të nevojitet kurrgjâ tjetër, por nji grîhë. Tjerat vijnë vetë. Po deshte, kam nji grîhë,

vërtetë pak të prishun, por për tê duhet të më japish vetëm patën t'ande e kurrgjâ tjetër. A don?

— Po, pse jo! — u përgjegj Hansi — me tê do të bâhem njeriu mâ i lumtun në botë! Po pata pare sa herë që ta shtîj dorën në xhep, çfarë hallesh tjera do të kisha?! — Hansi dha patën edhe muer grîhën.

— Na! — i tha thikëmprehsi, — tue marrë nga toka nji gur të thjeshtë por pak të randë. Po ta jap si syt edhe këte gur mbi të cilin mund të rrahish për bukurí me çekiq dhe mund t'i drejtojsh të gjitha gozhdat e vjetra. Merre dhe rueje mirë.

Hansi muer gurin në krah dhe me plot gëzim vazhdoi rrugën: syt i shkëlqejshin prej gëzimit. „O, paskam lé me nafakë!" tha. „Shkado që dëshiroj, po më del, qenkam vërtetë me fat!"

Por, mbassi ç'prej agimi që në kambë u lodh tepër; ûja filloi me e molisë, sepse i gëzuem kur ndërroi lopën, e pat hangër menjiherë gjithë ushqimin që kishte. Mâ në fund memzi i ngrehte rrëshânë kambët dhe orë e ças ndalej. Përposë kësaj gurët e shtypshin mo 'zo mâ keq, dhe nuk mund ta shporrte mendimin se do t'ishte mirë mos te kishte me bajtë gjâ.

Mbërrijti zhag si kaçamill deri te nji pus në fushë. Deshti të pushojë dhe ta shuejë aty etjen me ujë të freskтë. E për të mos i prishë gurët tue pí, ai i hoq me kujdes prej krahut dhe i vuni shì në buzë të pusit. U ul dhe u krrus me marrë ujë, por i preki gurët pa dashtë dhe të dy i ranë në pus.

Kur i pau me syt e tij se gurët u fundosën thellë në pus, Hansi kërceu nga gëzimi që shpëtoi kaq leh-

të prej gurëve të randë, që po e pengojshin, pa i vû faj vehtes pse ndodhi kështu.

— Eh, qé besa, nën këte diell nuk ka njerí mâ të lumtun se unë! — tha Hansi, dhe zemërqetë e pa kurrfarë barre ngau dhe mbërrijti në shtëpí te nana e vet.

MJEKU I GJITHDIJSHËM

Ishte nji herë nji katundar i vorfën, i quejtun Gaforr. Bashkë me dy qét e tij të vogjël ky çoi në qytet nji qerre drû dhe ai shiti nji mjeku për dy talira. Tue ia pague të hollat, mjeku ishte ulë pranë tryezës, e katundari e pau sa mirë po hante e pinte; këtê e kapi lakmija me qenë mjek edhe vetë.

— Pse jo — i tha mjeku — kjo s'âsht gjâ e vështirë.

— E shka duhet të bâj? — pyeti katundari.

— Mâ së pari, blej nji abetare t'atillë, ku në faqen e parë ta gjêjsh figurën e gjelit. Së dyti, shite qerren dhe qét dhe me ato të holla blen nji palë rrobe dhe gjithshka tjetër që i duhet mjekut. Së treti, porosite tabelën e firmës ku do të shkruejë: „Unë jam mjeku i gjithdijshëm". Vare këtê mbi derë t'oborrit.

Katundari bani ashtu si i tha mjeku. E ndërsa ai ushtronte kështu do kohë detyrën e mjekut, por jo shum gjatë, njij pasaniku të madh ia vodhën të hollat. I thanë se në filan katund gjindet nji njeri i gjithdijshëm, i cili do ta dijë me siguri se ku kanë shkue të hollat.

Zotnija urdhnoi t'ia bâjë gadi karrocën dhe u nis për në katund, — e pyeti a gjindet aty mjeku i gjithdijshëm.

— Po, unë jam.

— Atëherë eja me mue dhe gjejmi të hollat e vjedhuna.

— Pse jo, por duhet të vijë edhe grueja e ime Greta. Pasaniku pranoi, i muer në karrocën e tij dhe u nisën së bashku. Kur mbërrijtën në pronën e çifligarit, tryezën e gjetën të shtrueme. Së pari thirrën katundarin me ngranë me ta.

— Mirë, por edhe grueja e ime Greta — tha ai, dhe së bashku me tê u ul pranë tryezës.

Kur hyni shërbëtori i parë me nji sahan plot me gjellë të mirë, katundari i rá me brryl grues së tij dhe i tha:

— Gretë, ky âsht i pari, — tue mendue se ky âsht ai që po sjell gjellën e parë.

Por shërbëtori mendoi se me këtê don të thotë: „Ky âsht hajni i parë", e mbassi me të vërtetë ishte bash ai, u frigue dhe u tha përjashta shokëve të tij: — Mjeku i din të gjitha, medet për né. Tha se unë jam i pari.

Mbas kësaj i dyti nuk donte me hy aspak, por dashtë e pa dashtë, u detyrue. Kur hyni me sahan të dytë të gjellës, katundari i rá me brryl përsëri grues së tij tue i thanë: — Gretë, ky âsht i dyti.

Edhe shërbëtori i dytë u frigue tepër dhe duel shpejt.

As i treti nuk kaloi mâ mirë. Katundari i tha përsëri grues: — Gretë, qé i treti.

I katërti pruni nji sahan të mbuluem e zotnija tha mjekut tregona zotsín t'ande dhe gjeje se shka ka në sahan". Mbrenda në sahan kishte gaforre. Katundari e shiqoi sahanin dhe tue mos dijtë se shka të bâjë, fshani e tha: — Ah, i ngrati Gaforr!

Me të ndëgjuem këtê zotnija klithi: — Qé, e gjeti! Atëherë do të zbulojë edhe se te kush janë paret.

Shërbëtorit iu këputën kambët prej frige, dhe mjekut i bani me sy që të delë përjashta. Mbassi duel, të katër shërbëtorët pohuen para tij se ata i kishin vjedhë paret. I thanë se të hollat do t'i kthejnë ku i kanë marrë menjiherë dhe se atij do t'i japin nji shumë të madhe si dhuratë nëse nuk kallxon, se

përndryshe do të hupin kryet. Mandej e çuen atje ku i kishin mëshefë paret.

Mjeku mbet i kënaqun; u kthye mbrenda në dhomë, u ul pranë tryezës dhe tha: — Zotní, tash do të kërkoj në librin t'im me pá se ku gjinden të hollat.

— Por, shërbëtori i pestë hyni në koftorr të dhomës për të ndëgjue a din mjeku edhe diçka tjetër. E mjeku u ul, hapi librin dhe filloi ta çfletojë tue kërkue gjelin. Tue mos mujtë me e gjetë menjiherë, ai tha me të madhe: — More e dij se je këtu mbrendë, dhe duhet të dalish!

Ai që ishte mëshefë në furrë mendoi se e ka me tê, dhe krejt i tmerruem këceu dhe bërtiti: — Ky njeri din gjithshka!

Atëherë mjeku i gjithdijshëm i tregoi pasanikut ku gjinden paret e mëshefuna, por nuk i tha se kush i ka vjedhë. Prej të dy palëve muer shum të holla si shpërblim dhe i duel zani në të katër anët.

GJARPNI I BARDHË

Njiherë moti jetonte njifarë mbreti dhe në mbarë vendin ishte i njoftun për urtësín e tij. Atij nuk i mbet kurrgjâ e mësheftë, thue se nëpër ajr mbërrijshin lajmet për gjanat mâ të mëshefta.

Por kishte nji ves të çuditshëm: çdo ditë në drekë, mbassi çohej sofra dhe nuk kishtę mâ njeri të pranishëm, shërbëtorit të tij besnik i duhej me prû edhe nji pjatë, e cila ishte e mbulueme dhe as shërbëtori dhę as kurrkush i gjallë nuk dinte shka gjindej në tê, sepse mbreti nuk e zbulonte as nuk hante prej saj pa mbetë krejt vetëm.

Kjo zgjati shum kohë. Por, nji ditë shërbëtorii, tue prû pjatën e mbulueme, e mujti kureshtja, nuk mujti me durue mâ dhe pjatën e çoi në dhomën e vet. Mbassi e mbylli derën me kujdes, ai çoi kapakun dhe pau se në të ishte nji gjarpën i bardhë. Tue pá gjarpnin nuk mujti me ndejtë pa e kërkue, e preu nji copë dhe e futi në gojë. Por, porsa e preku me gjuhë, ndëgjoi nën dritare njifarë pëshpëritje të çuditshme zanesh të holla. U afrue, përgjoi dhe muer vesh se vremçat tue bisedue midis tyne i tregojshin njani tjetrit shka kanë pá në fushë e në pyll. Mbassi

e shijoi gjellën e bâme prej mishit të gjarpnit, e msoi gjuhën e memecave.

Ndodhi që po ate ditë mbretneshës t'i humbi unaza mâ e bukur dhe dyshimi rá mbi këte shërbëtuer besnik, i cili mund të hynte gjithkund. Mbreti e thirri para tij, e qortoi ashpër dhe iu kërcnue se, nëqoftëse nuk do të gjente fajtorin deri në mëngjes, do ta mbajë atê si vjedhës dhe si të këtillë do ta gjykojë. Kurrfarë betimesh se âsht i pafajshëm nuk i ndihmuen, mbreti qëndroi në të vetën dhe urdhnoi që të largohet.

Tue mos dijtë se kah me ia mbajtë, duel n'oborr plot me frigë. Aty pranë prronit rrijshin të qetë do rosa dhe po shlodheshin. Me sqepat e tyne po i pastrojshin puplat dhe po bisedojshin njana me tjetrën. Shërbëtori u ndal dhe ndëgjoi. Ato tregojshin se kah kishin shetitë ç'prej mëngjezit dhe shka kishin hangër, e njana prej tyne tha me pakënaqësí: dishka po më vret në stomak, nga pakujdesija kam kapërdí edhe nji unazë, e cila gjindej nën dritaren e mbretneshës.

Atëherë shërbëtori e kapi menjiherë për gushe, e çoi në guzhinë dhe i tha gjellëbâsit: — Merre e preje, âsht mjaft e majun.

Gjellëbâsi e muer në dorë dhe tha: — Qe besa, nuk paska qenë përtace me ngranë; kaherë âsht bâ për ta pjekë.

E theri, dhe kur e çau, në lukthin e saj e gjeti unazën e mbretneshës.

Shërbëtori mbërrijti me vërtetue lehtë pafajsín e tij, e mbreti deshti ta ndreqë padrejtsín që i kishte bâ, dhe i tha të kërkojë shka të dojë dhe i premtoi nderimet mâ të mëdha. Por shërbëtori i refuzoi të gjitha, iu lut me ia dhanë vetëm nji kal dhe shpenzimet e udhtimit. Donte me pá botën dhe me shetitë pak. Mbreti ia plotsoi lutjen dhe ai u nis.

Nji ditë, tue kalue pranë njifarë hurdhe peshqish, vuni ré tre peshq, të cilët ishin ngatrrue në kallama dhe po plasshin pa ujë. Megjithse thonë se peshqit janë memecë, përsëri ai ndëgjoi se si qajshin që u duhej të cofin mjerisht pa ujë. Mbassi ishte zemërbutë, ai zbriti prej kalit dhe tre peshqit e ngatrruem nëpër kallama i qiti n'ujë. Ata u shpërlanë tue u përhedhë n'ujë plot gëzim, i qitën krenat dhe i thanë: — S'kemi me ta harrue këte nderë dhe kemi me ta shpërblye!

Ai i grahi kalit dhe vazhdoi rrugën. Mbas njij kohe iu duk se nga rana nën kambë po ndëgjon nji zâ. Përgjoi dhe muer vesh se mbreti i bubrrecave po ankohej: — Ah, të dojshin me na kursye këta njerëz dhe shtâzët e tyne trashamana! Që, ky kál i marrë, ma shkeli popullin me patkojt e tij të randë.

Djaloshi i rá tërthorazi, e mbreti i bubrrecave i tha me zâ të naltë: — S'kemi me ta harrue të mirën dhe kemi me ta shpërblye!

Rruga e çoi në njifarë pylli. Atje pau nji korb dhe nji sorrë tue ndêjtë pranë çerdhes dhe tue i nxjerrë zogjt e tyne prej saj. Këputni qafën, he gryksa! — krrokatën ato. — Na nuk mund t'ju ngîjmë

mâ, jeni rritë mjaft që t'ushqeheni vetë! Zogjt e ngratë mbetën në tokë, rrihshin krahët dhe kërkojshin ndihmë: — Na fëmijt e mjerë dhe të pafuqishëm si t'ushqehemi vetë, kur endè nuk dijë as

me fluturue! Nuk na mbetet kurrgjâ tjetër, por të cofim këtu nga ûja! Atëherë djaloshi zemërmirë u ul prej kalit, e theri kalin me shpatë dhe ua la korbat

e vegjël për ushqim. Ata u afruen tue këcye, u nginë dhe brohoritën: — Nuk kemi me ta harrue këte nderë dhe kemi me ta shpërblye!

Tash iu desht ta vazhdojë rrugën në kambë. Mbas njij udhtimi të gjatë mbërrijti në nji qytet të madh. Nëpër rrugë ndëgjohej zhurmë dhe poterë e madhe. Nji njeri në shpinë të kalit erdh dhe e njoftoi se e bija e mbretit kërkon të martohet. Kush don me e marrë për grue, ai duhet t'i përvilet njij detyre të randë, e nëqoftëse nuk e kryen, do ta humbi kryet. Shum vetë e kishin provue fatin, por kot e kanë humbë jetën. Por djaloshin e hutoi aq tepër bukurija e bijës së mbretit kur e pá, sa e harroi rrezikun, duel para mbretit dhe u paraqit si kandidat për martesë.

Pak mâ vonë e çuen deri në det dhe para syve të tij e hodhën n'ujë nji unazë. Atëherë mbreti e urdhnoi ta nxjerrë unazën prej detit dhe shtoi: — Nëqoftëse del nga uji pa unazë, do të hjedhim ty në det përsëri dhe valët e detit kanë me të kapërdî. Të gjithëve u vinte keq për djaloshin e bukur, e mandej e lanë vetëm buzë detit.

Ndejti në breg dhe mendonte si dhe shka me bâ, kur menjiherë pau tre peshq. Ishin ata peshq të cilëve ua kishte shpëtue jetën. U afruen në skâj të bregut, e peshku i mesëm mbante në gojë nji guacë dhe e vuni në breg para kambëve të djaloshit. Ai e muer guacën, e çeli dhe gjeti në tê unazën e artë.

Plot gëzim, djaloshi ia çoi unazën mbretit, tue pritë se do t'ia japë shpërblimin e premtuem. Por

princesha mendemadhe, tue marrë vesh se ai nuk âsht prej ndonjij fisi të naltë, e refuzoi me përbuzje dhe kërkoi që ta kryejë edhe nji detyrë tjetër. Ajo zbriti në kopësht dhe me dorën e saj shpërndau nëpër bár dhetë thasë me mel. — Gjithë këte mel ta mbledhish deri nesër në nadje pa dalë dielli, — tha ajo. — Le të mos mungojë asnji kokërr.

Djaloshi u ul në kopësht, tue mendue se si do ta kryejë detyrën, por kurrgjâ nuk mujti me trillue; ndêjti i brengosun tue pritë të nesërmen me ia pre kryet. Por kur kopshtin e ndriçuen rrezet e para të diellit, ai i pau të dhetë thasët, të mbushun deri në grykë me mel, rrijshin njani pranë tjetrit dhe nuk mungonte asnji kokërr meli. Natën kishte ardhë mbreti i bubrrecave së bashku me mija bubrreca të tij dhe shtâzëzat mirënjohëse e kishin mbledhë me kujdes të gjithë melin dhe i kishin mbushë thasët me tê.

E bija e mbretit u ul vetë në kopësht dhe u habit kur pau se djaloshi e kishte krye detyren. Por tue mos mujtë me e përkulë krenarín në zemrën e saj, ajo tha: — Megjithse i ke krye të dy detyrat, nuk do të bâhesh burri i im pa ma prû nji mollë nga druni i jetës.

Djaloshi nuk dinte ku rritet druni i jetës. U nis dhe vendosi me hecë derisa ta mbajnë kambët, por nuk shpresonte se do ta gjejë. Kaloi nëpër tri mbretní dhe nji mbramje mbërrijti në nji pyll. Aty u ul nën nji drû për të fjetë. Atëherë dishka shushuriti nëpër degë dhe në duert e tija i rá nji mollë e artë.

Në të njajtin çast zbritën tre korba, i ranë ndër gjûj dhe i thanë: — Na jemi ata tre korbat e vegjël, të cilët i ke shpëtue prej ûje. Tashmâ jemi rritë dhe forcue dhe kur ndëgjuem se po kërkon mollë t'artë, fluturuem përtej detnave deri në skâj të botës, ku gjindet druni i jetës dhe, që, ku ta kemi pru mollën.

Djaloshi i gëzueshëm u kthye dhe ia çoi mollën e artë bijës së bukur të mbretit. Tash nuk kishte se kah t'ia mbante mâ, por e ndau me të mollën e jetës dhe e hangrën së bashku. Atëherë në zemrën e saj lindi dhe u shtue dashunija ndaj tij dhe jetuen deri në pleqní të thellë plot lumtuní të paturbullueme.

Ishte njiherë nji vajzë e vogël shum e kandshme, të cilën gjithkush e donte porsa e shifte me sy. E mâ së shumti e donte gjyshja e saj, e cila nuk dinte shka të bâjë ma për tê. Njiherë i dhuroi nji kësulë kadifje të kuqe. I binte aq hijshëm sa nuk donte me vû kësulë tjetër, prandej e quejtën Kësulëkuqe.

Nji ditë e ama i thot: — Hajde, Kësulëkuqe, t'ia çojsh gjyshes këte shportë me sende. Që nji copë ambëlsinë dhe nji shishe me venë. Gjyshja âsht e sëmundë dhe do t'i pëlqejnë këto sende. Nisu para se të fillojë vapa. Kur të jeshë fushës, hec si të ka hije e mos dredho rrugë se mund të rrëxohesh dhe ta thejsh shishen, e nuk do të mbetet kurrgjâ për gjyshen. E kur të hyjsh në dhomën e saj, mos harro t'i thuesh „mirë mëngjes" dhe mos i fut hundët në çdo skutë.

— Të gjitha do t'i bâj si duhet — i premtoi nanës Kësulëkuqja.

Gjyshja banonte në nji pyll, nja nji gjysë ore larg katundit? Kur Kësulëkuqja hyni në pyll, hasi në nji ujk. Ajo nuk dinte se çfarë bishe e keqe âsht ky, prandej nuk u frigue.

— Mirë dita, Kësulëkuqe! — i tha ujku.
— Të falemnderës, o ujk!
— Ku je nisë aq heret Kësulëkuqe?

— Po shkoj te gjyshja.

— Po shka ke aty në shportë?

— Venë dhe ambëlsina. Dje i gatuem, dhe po ia çoj gjyshes së sëmundë që t'ambëlsojë gojën dhe të forcohet.

— Po ku banon gjyshja e jote, o Kësulëkuqe?

— Edhe nja nji çerek ore mâ thellë në pyll. Shtëpín e ka atje nën ata tre lisa të mëdhej, e mâ poshtë ka lejthija, sigurisht e din se ku âsht, — i tha Kësulëkuqja.

Ujku mendoi: „Kjo krijesë e ré, e njomë, do të jetë nji kafshatë e mirë për mue, mâ e ambël se gjyshja e saj. Vetëm duhet të veproj dhelpnisht dhe t'i shtîj në dorë të dyja.

Për do kohë ujku heci krahas me Kësulëkuqen e mandej i tha: — Kësulëkuqe, shiqo, sa lule të bukura në çdo anë! Pse nuk po shiqon pak rreth vehtes? Ti sikur nuk po ndíen sa bukur po këndojnë zogjt? Po shiqon përpara si tue shkue në shkollë, e këtu në pyll sa gëzim i madh!

Ksulëkuqja çoi kryet dhe tue pá rrezet e diellit që po depërtojshin nëpër degët e lisave dhe anë e mb'anë plot lule të bukura, mendoi: „Gjyshja do të gëzohet nëqoftëse ia çoj nji tufë lulesh të freskta. Endè âsht heret, do të mbërrij me kohë." Ajo dredhoi rrugën dhe vrapoi në pyll me mbledhë lule. Kur e këputte nji lule, i bâhej sikur ajo pak mâ larg âsht shum mâ e bukur, dhe ngante atje, e kështu futej gjithnji e mâ thellë në pyll.

E ujku u nis drejt kah shtëpija e gjyshes dhe trokllloi në derë.

— Kush âsht? — pyeti gjyshja.

— Kësulkuqja. Të kam prû ambëlsina e venë. Çile derën!

— Vetëm rezen ule pak — bërtiti gjyshja — unë jam e ligë dhe nuk mund të çohem.

Ujku uli rezen dhe dera u hap. U drejtue pa fjalë kah shtrati i gjyshes dhe e përbini. Mandej veshi teshat e saj, në krye e vuni kësulën e saj, u shtrî në shtrat, dhe lëshoi perden.

Kësulëkuqja n'ate kohë po ngitte pyllit poshtë e nalt tue mbledhë lule, e kur mblodhi aq shum sa nuk mundej me i bajtë, i rá ndërmend për gjyshen dhe u drejtue kah shtëpija e saj. U habit kur pau se dyert ishin hap'e krah të çeluna. E kur hyni në dhomë, përmbrenda iu duk krejt ndryshe dhe mendoi: „Çudi, si po më rreh sod kaq shum zemra, kurse aq shum dëshiroj me qenë pranë gjyshes".

Kësulëkuqja përshëndeti: — „mirë mëngjes" — por nuk muer përgjigje. Iu afrue shtratit dhe e çoi perden. Në shtrat ishte rát gjyshja, me kësulë të lëshueme përmbi fëtyrë, dukej për çudí.

— Gjyshe, pse i paske veshët kaq të mëdhej?

— Me të ndie mâ mirë.

— Gzyshe, pse i paske syt kaq të mëdhej?

— Me të pa mâ mirë.

— Gjyshe, pse i paske duert kaq të mëdha.

— Me të kapë mâ mirë.

— Gjyshe, pse e paske gojën kaq të madhe?

— Me të përbî mâ lehtë.

Të thanëmen këto fjalë, ujku këceu nga shtrati dhe e përdîu Kësulëkuqen e ngratë. Mbassi e kënaqi gryksín e vet, prap u shtrî në shtrat, e muer gjumi dhe filloi me gërhatë për hatá.

Në këte kohë kaloi pranë shtëpís nji gjuetar dhe mendoi: „Au bre, ç'po gërhatka plaka, të shof a mos e ka gjetë gjâ." Hyni në dhomë, iu afrue shtratit dhe pau se në tê âsht shtrî ujku. „Këtu më qenke, ti mkatnori plak? — tha gjuetari. „Tash sharrove si qeni në rrush!" Deshti ta vrasë me pushkë, por u kujtue se ujku ndoshta e ka përbî gjyshen dhe se mund ta shpëtojë plakën endè. Prandej nuk e shprazi pushkën, por i muer gërshanët dhe filloi t'ia çajë barkun ujkut. Porsa e preu pak, pau kësulën e kuqe, dhe kur e preu edhe mâ, duel vajza e vogël dhe bërtiti:

— Ah, sa jam frigue, sa terr ishte në barkun e ujkut!

Mandej duel edhe gjyshja plakë, por memzi merrte frymë.

Kësulëkuqja pruni shpejt disa gurë të mëdhej dhe me ta ia mbushën barkun ujkut. E kur u zgjue ujku desht me hikë, por gurët ishin aq të randë sa që ai u rrëxue menjiherë dhe u vrá aq shum sa mbeti coftë në vend.

Atëherë u gëzuen të tre. Gjuetari ia ropi lëkurën ujkut dhe e çoi në shtëpi; gjyshka e hangri ambëlsinën, e piu venën që ia kishte prû Kësulëkuqja, dhe u përmirësue përsëri; ndërsa Kësulëkuqja u betue: Kurrmâ derisa të jem gjallë, nuk ḍo të dredhoj rrugë dhe të ngas nëpër pyll kur ma ndalon nana.

HALLA HOLE

Nji vejushë na kishte dy vajza. Njana ishte e bukur dhe e zellshme, kurse tjetra e shëmtuet dhe përtace. Por ajo e donte shum mâ tepër të shëmtuetën dhe përtacen, sepse ishte e bija e saj e vërtetë, ndërsa tjetra duhej t'i bante të gjitha punët dhe të mos vishej kurrnjiherë. Vajzës së ngratë çdo ditë i duhej të rrinte në rrugë pranë njij pusi dhe të tjerrte aq shum sa që gishtat i pikojshin gjak.

E kështu, nji ditë i ndodhi që lamshi t'i përgjaket krejt. Ajo u krrus mbi pus për ta lá, por lamshi i shpëtoi prej duerve dhe i rá në pus.

Vajza ia plasi vajit, ngau te njerka dhe i tregoi se çfarë fatkeqsije i ka ndodhë. Ajo e qortoi ashpër dhe i tha pashpirtnisht: — Nëqoftëse e ke lëshue lamshin, atëherë shko e nxjerre.

Vajza u kthye te pusi dhe, tue mos dijtë shka me bâ ashtu si ishte e idhnueshme nga fatkeqsija, këceu në pus për ta nxjerrë lamshin. I rá të fikët, e kur u zgjue dhe erdhi në vehte, u gjet në nji livadh të bukur. Aty shkëlqente dielli dhe kishte shum lule.

Ajo shkoi livadhit dhe mbërrijti deri te nji furrë, e cila ishte plot me bukë. E buka bërtiti: — Të lutem, nxjerrmë nga furra, se përndryshe do të di-

gjem; kaherë jam pjekë! Ajo u afrue dhe me lopatën e bukëpjeksit i nxuer të gjitha bukët.

Mandej vazhdoi dhe mbërrijti deri te nji mollë plot fryte. Molla e thirri: — Të lutem, shkundmë,

shkundmë, të gjitha mollat janë të pjekuna! — Ajo e shkundi dhe kokrrat ranë si breshën. E shkundi drunin derisa ra edhe kokrra e fundit. Kur i mblodhi të gjitha në grumbull, vazhdoi rrugën.

Mâ në fund u gjet para njij shtëpije të vogël nga e cila e nxuer kryet nji plakë. Dhambët i kishte të mëdhej sa vajza u tut e deshti me hikë. Por plaka i tha:

— Pse po tutesh, o fëmi i dashtun? Rri te unë. Nëqoftëse i kryen si duhet të gjitha punët e shtëpís, ka me të ra mirë. Por duhet të përpiqesh me ma ndreqë e shkundë mirë dyshekun sa puplat të çohen, sepse atëherë në botë bjen borë. Unë jam Halla Hole.

Mbassi plaka iu drejtue aq ambël, vajza muer zemër, pranoi shka i tha plaka dhe filloi të punojë te ajo. Bante çdo punë sa plaka ishte e kënaqun, e dyshekun e shkundte aq fort sa që puplat fluturojshin si fjolla bore. Prandej te ajo jetonte mirë, pa asnji fjalë të keqe, e për çdo ditë hante gjellë të zieme dhe sende ushqimore të pjekuna.

Kështu kaloi do kohë te Halla Hole. Mâ vonë ndjeu nji farë brenge, së pari pa dijtë as vetë se shka ka. Mâ në fund u kujtue se e ka marrë malli për shtëpí. Ndonse këtu ishte për tê njimijë herë mâ mirë se atje, plaste për t'u kthye.

Mâ në fund i tha Hallës Hole: — Më ka marrë malli për shtëpi. Sado mirë që jam këtu, nuk mund të rrij mâ gjatë, duhet të kthehem nalt te të mijt

Halla Hole iu përgjegj: — Po më pëlqen që don të shkojsh në shtëpí. Mbassi më ke shërbye aq besnikisht, unë po të përcjelli deri nalt. E muer përdore dhe e çoi para njij dere të madhe.

Dera u hap, dhe bash atëherë kur vajza kaloi nëpër të, rá nji shí i artë dhe i gjithë ari u ngjit për të, kështu që u mbulue krejt me florî.

— Ky âsht shpërblimi që ke qenë aq e zellshme! — i tha Halla Hole dhe ia ktheu edhe lamshin që i kishte ra në pus. Mandej u mbyll dera dhe vajza u gjet nalt në botë, jo larg prej shtëpís s'amës.

Kur mbërrijti n'oborr, nji gjel mbi pus këndoi:

— Kikirikiii,

Vajza e jonë e artë mbërrijti përsërí!

Ajo hyni te e âma. Mbassi ishte krejt e mbulueme me ár, si e ama ashtu edhe e motra e pritën mirë.

Vajza u tregoi gjithshka që i kishte ndodhë, e kur e ama ndjeu se si e kishte fitue këtë pasuní të madhe, dëshiroi që ky fat ta gjejë edhe vajzën e saj të shëmtuet e përtace. Edhe këtê e detyroi të rrijë pranë pusit dhe të tjerri. E për ta përgjakë lamshin, ajo theri gishtin dhe e futi dorën në nji gardh me therra. Mandej e hodhi lamshin në pus dhe këceu mbas tij.

Ashtu si motra e saj, edhe kjo u gjet në nji livadh të bukur dhe u nis në të njajtën rrugë. Kur mbërrijti deri te furra, buka thirri përsërí:

— Të lutem, nxjerrmë, nxjerrmë, përndryshe do të digjem, kaherë jam pjekë! — Por përtacja u përgjegj: — Jo more, të nxihem me ty, ê? — dhe vazhdoi rrugën.

Së shpjeti mbërrijti deri te molla, e cila e thirri: — Të lutem, shkundmë, shkundmë! të gjitha

kokrrat janë pjekë. Por ajo u përgjegj: — Hiqmu qafe! Mund të më bjerë ndonji mollë mbi krye — dhe vazhdoi rrugën.

Kur mbërrijti para shtëpís së Hallës Hole, nuk u tut, sepse kishte ndëgjue për dhambët e saj shum të mëdhej. Menjiherë rá n'ujdí me tê.

Ditën e parë e shtrëngoi vehten, qe e zellshme dhe e ndëgjoi hallën, tue mendue për arin e shumtë që do t'ia dhurojë. Por, qysh të nesërmen filloi të bâhet përtace, e ditën e tretë edhe mâ shum, kështu që në mëngjes nuk donte të çohej nga shtrati. Hallës Hole as shtratin nuk ia ndreqte si duhet, e lene mâ me ia shkundë që t'i fluturojnë puplat.

Kjo gjâ e mërziti shpejt Hallën Hole dhe e qiti nga puna. Përtacja memzi e priti këtê gjâ, tue mendue se tash e pret shiu i artë. Halla Hole e çoi edhe atê deri te dera. Por tue dalë, në vend t'arit, mbi tê u derdh nji kazan i madh plot me katran.

— Ky âsht shpërblimi për mundin t'and! — i tha Halla Hole dhe e mbylli derën e oborrit.

Kështu përtacja mbërrijti në shtëpí e mbluеme krejt me katran, e gjeli mbi pus, porsa e pau, filloi të këndojë :

— Kikirikiii,

Vajza e jonë e ndyt na erdhi përsëri!

Katrani ishte ngjitë e ajo nuk mujti me e heqë derisa qe gjallë.

RROBAQEPSI GUXIMTAR

Në nji mëngjes vere na rrinte nji rrobaqepës i shkurtë në tezgën e tij pranë dritares. Ishte në qef dhe qepte me zell. N'ate kohë rrugës kaloi nji katundare tue bërtitë:

— Që pekmez t'ambël! Pekmez t'ambël!

Këto fjalë tinglluen kandshëm në veshët e rrobaqepsit të shkurtë, e qiti kryet në dritare dhe bërtiti; — Hypni këtu nalt, o grue e dashtun, këtu do ta shitni mallin t'uej.

Grueja hypi në katin e tretë deri te rrobaqepsi me shportën e saj të randë dhe iu desht t'ia hapë të gjithë qypat me radhë. Ai i shiqoi, i mati me sy, u muer erë dhe mâ në fund i tha: — Pekmezi po më duket i mirë, m'i peshoni, o grue e dashtun, tetëdhetë gram. S'ka gjâ në qofshin edhe njiqind.

Grueja, e cila shpresonte se do të ketë nji shitje të mirë, ia peshoi sa kërkoi, dhe shkoi tue murmurue me inát.

— Eh, më bâftë mirë ky pekmez — tha rrobaqepsi — dhe më dhashtë forcë e fuqí. E muer bukën nga rafti, preu nji copë bukur të madhe dhe e leu me pekmez. — Kjo nuk do të jetë kafshatë e idhtë

— tha ai — por para se ta kafshoj, po e mbaroj këte jelek.

Ai e la bukën pranë vehtes dhe vazhdoi të qepi, tue bâ tegela gjithnji mâ të mëdhej prej gëzimit.

U përhap nji erë e kandshme e pekmezit, e cila tërhoqi nga muret shum miza, dhe tufa të tana sosh u vërsulën mbi pekmez. — Hej, kush ju ka thirrë? — bërtiti rrobaqepsi dhe i përzuni mysafirët e paftuem. Por mizat, të cilat nuk merrshin vesh se shka thoshte ai, nuk deshtën të largohen, por ktheheshin në grumbuj gjithnji mâ të mëdhej. Atëherë rrobaqepsi e humbi durimin. Muer nji copë zhguni nga grumbulli dhe bërtiti: — Pritni, tash do t'ju ndreqi, — dhe u rá mizave pa mëshirë.

Kur e çoi copën e zhgunit dhe filloi t'i numërojë mizat, para tij kishin mbetë coftë jo mâ pak se shtatë miza me kambë të shtrime. — Me të vërtetë je trim, — i tha vetëvehtes tue u habitë edhe vetë për guximin e tij. — Këte gjâ duhet ta marri vesh krejt qyteti. Dhe shpejt e shpejt preu për vehte nji brez, e qepi dhe në tê qëndisi me germa të mëdha: „Me nji të rame shtatë të vramë".

Jo vetëm qyteti! — vazhdoi ai — le ta marrë vesh e gjithë bota — dhe zemra i këceu nga gëzimi si bishti i qingjit.

Rrobaqepsi e veshi brezin dhe vendosi të marrë botën, tue kujtue se dugâja ishte nji vend shum i ngushtë për guximin e tij. Para se të nisej, kërkoi nëpër krejt shtëpín a mos gjen ndonji send me marrë me vehte, por nuk gjeti kurrgjâ, përpos nji cope

djathi të vjetër, të cilin e futi në xhep. Para dy dyerve të qytetit vuni ré nji zog, i cili ishte ngatrue në nji kaçubë, e edhe atê e futi në xhep pranë djathit. Mandej me guxim e vazhdoi rrugën mâtej, e mbassi ishte i lehtë dhe i shkathtë, nuk e ndiente të lodhunit.

Rruga e solli në nji mal, e kur hypi në majen mâ të naltë, pau nji div shum të madh tue ndejtë e tue shique qetësisht rreth vehtes. Rrobaqepsi iu afrue trimnisht dhe i tha: — Tungjatjeta, shok! Shka po ban? Po rrin e po e shiqon botën e gjanë? Edhe unë jam nisë ta shetis dhe ta provoj vehten. A ta merr mendja me ardhë me mue?

Divi e shiqoi me përbuzje rrobaqepsin dhe i tha: — Shko he, hor hori! Ti s'ke gjâ mbas shpirtit!

— Po a kështu po më thue?! — ia priti rrobaqepsi, e shpërthei palltën dhe ia tregoi brezin e qëndisun. — Qé, këtu mund të lexojsh se kush jam unë.

Divi lexoi: — „Me nji të rame shtatë të vramë". — dhe mendoi se fjala âsht për shtatë vetë, të cilët i ka vra rrobaqepsi dhe ndjeu njifarë nderimi ndaj këtij shkurtabiqi. Por, mâ parë deshti t'ia provojë fuqín dhe muer nji gur dhe e shtrëngoi aq fort sa që prej tij pikoi ujë. — Hajt, bane edhe ti të njajtën gjâ, nëqoftëse ke aq fuqi — i tha divi.

— A thue vetëm këtê gjâ ta bâj? — pyeti rrobaqepsi. — Kjo âsht nji lojë fëmijsh për njerëzit e atillë si jam unë. Futi dorën në xhep, nxuer copën e djathit dhe e shtrëngoi aq sa që rrodhi hirra. E shka thue ti për këte gjâ? — pyeti ky.

Divi nuk dijti shka me thanë dhe nuk mujti të besojë se ky shkurtabiq âsht i zoti me bâ nji gjâ të këtillë. Mandej e kapi gurin dhe e hodhi aq nalt sa

memzi shifej me sy. — Hajt, karkaleci i im, bane edhe ti si unë!

— Larg e ke hjedhë, — i tha rrobaqepsi — por guri prapseprap ra në tokë, kurse unë po ta hjedhi

aq fort sa nuk do të kthehet mâ. — E shtini dorën në xhep, nxuer vremçin dhe e hodhi n'ajr. Zogu, i gëzueshëm që fitoi përsëri lirín, u ngjit nalt, fluturoi dhe nuk u kthye mâ.

— Si po të duket kjo mjeshtrí e ime, o shok? — e pyeti rrobaqepsi.

Në hjedhje qenke me të vertetë mjeshtër, — tha Divi, — por le të shofim nëse je në gjendje me bajtë ndonji barrë të randë si duhet. — Ai e çoi rrobaqepsin deri te nji lis i madh, i cili ishte i rrëxuem për tokë dhe tha: — Nëqoftëse ke fuqí ndihmomë ta nxjerri këte trup nga pylli.

— Pse jo, me gjith qef! — iu përgjegj njeriu i shkurtë. — Merre ti vetëm trungun e vene në krah, e unë do t'i çoj dhe do t'i baj degët dhe degëzat, sepse ato janë mâ të randa.

Divi e ngarkoi trungun në krah, e rrobaqepsi u ul mbi nji degë, kështu që divi, i cili nuk mund të kthehej mbrapa të shiqojë, duhej ta bánte të gjithë drunin e përveç tij edhe rrobaqepsin. Ky mbrapa ishte i gëzueshëm dhe në qef dhe fishkëllonte kangën: — Tre terzí duelën n'çarshí — thue se për të qenka lojë fëmijsh me bajtë nji trung.

Mbassi heci për nji kohë tue bajtë barrën e randë, Divi nuk mujti me e çue mâ larg dhe tha me të madhe: — Ndëgjo, më duhet ta lëshoj në tokë trungun. — Rrobaqepsi këceu me të shpejtë nga druni ku kishte hypë, e kapi me të dyja duert trungun sikur ta kishte bajtë edhe ai dhe i tha Divit: — Gjithë ky katallâ, e nuk âsht i zoti me e bajtë as këte drû!

Vazhduen rrugën së bashku dhe tue kalue përbrî njij qershije, divi kapi majen e qershís, atje ku kokrrat ishin mâ të pjekuna; ia dha rrobaqepsit dhe i tha të hajë. Por rrobaqepsi ishte tepër i dobtë për të mujtë me e mbajtë majen e qershís dhe, kur divi e lëshoi, dega u drejtue menjiherë e rrobaqepsi fluturoi n'ajr. E kur rá në tokë i palënduem, divi i tha: — Shka të gjet? A thue nuk ke aq fuqí sa të mbajsh këtê pemë të dobët?

— Fuqí kam e bile tepër — iu përgjegj rrobaqepsi. — A mendon ti se kjo âsht gjâ e madhe për njerîun i cili me nji të rame ka vra shtatë vetë? Unë kapërceva qershín, sepse atje poshtë **pash nji lepur dhe këceva mbi tê për ta kapë[1]). Hajt, këce edhe ti po mujte.**

Divi provoi, por nuk mujti ta kapërcejë qershín, i ngatrrue ndër degë, kështu që rrobaqepsi edhe këtu duel fitues.

Divi i tha: — Mbassi qenke kaq i fortë dhe i shkathtë, hajde me mue në shpellën t'onë dhe flêj te na.

Rrobaqepsi ishte i gatshëm të shkojë me tê. Kur mbërrijtën në shpellë, i gjetën divat tjerë tue ndêjtë rreth votrës. Secili prej tyne mbante ndër duer nga nji dele të pjekun dhe përtypej. Rrobaqepsi shiqoi përi rreth dhe mendoi: „Këtu qenka shum mâ gjanë se në dugâjën t'ime." — Divi ia tregoi nji shtrat dhe i tha që të bjerë me fjetë. Por mbassi shtrati për

[1]) Shka âsht e nënvizueme âsht shtue nga përkëthyesat, mbassi n'origjinal nuk âsht. Këtê e kanë prrallat t'ona populore.

rrobaqepsin e shkurtë ishte shum i madh, ai nuk rá, në shtrat, por u tërhoq në nji skutë.

Në mesnatë, tue mendue se rrobaqepsi âsht në kokrrën e gjumit, divi u çue, muer nji shkop të madh hekuri dhe i rá me tê sa mujti shtratit përsipër sa ia nxuer fundin, i bindun plotsisht se tashmâ e ka shporrë qafet atë karkalec të mjerë.

Herët në mëngjes divat shkuen në pyll, tue harrue krejt rrobaqepsin. Kur, qé, ai po vinte kah ata shëndosh' e mirë e plot gëzim! Divat u trembën shum dhe, tue u tutë se do t'i mbysë të gjithë, hikën kah mujtën.

Rrobaqepsi vazhdoi rrugën tue hecë gjithmonë drejt me hundën e tij të mprehtë. Mbassi bredhi për nji kohë të gjatë, mbërrijti n'oborrin e njij pallati mbretnuer, e meqenëse ishte lodhë, u ul mbi bar dhe e zû gjumi. Ndërsa ishte tue fjetë, erdhën do njerëz, e shiquen nga të gjitha anët dhe lexuen shka shkruente në brez: „Me nji të rame shtatë të vramë'.

— Shka don këtu ky luftar i madh në kohë paqe? — thanë ata. — Ky do të jetë ndonji zotni i madh.

Shkuen dhe i kallxuen mbretit, tue i thanë se ky njeri në rasë lufte mund të jetë i randësishëm dhe i dobishëm, prandej sidoqoftë duhet mos me e lanë të shkojë.

Mbretit i pëlqeu ky këshill dhe dërgoi nji oborrtar te rrobaqepsi, që, kur të zgjohet nga gjumi, t'i ofrojë shërbimin n'ushtrín e tij.

I dërguemi i mbretit ndêjti pranë rrobaqepsit, tue pritë të zgjohet nga gjumi dhe t'i hapi syt. Si u

zgjue dhe i hapi syt, ky ia tha dëshirën e mbretit. — Mû për këte gjâ edhe kam ardhë këtu — u përgjegj ai. — Jam i gatshëm me hŷ në shërbimin e mbretit.

E pritën me nderime dhe i dhanë nji banesë të posaçme.

Por ushtarët ia kishin zilí dhe dëshirojshin që ta heqin qafet. — Shka do të ndodhë — thojshin ata midis tyne — nëse i prishim fjalët me tê e ai të na vërsulet? Do t'i rrëxojë për tokë me nji të rame nga shtatë vetë. Nji fuqí kaq të madhe na nuk do të mund ta përballojmë.

Kështu u muerën vesh dhe që të gjithë shkuen te mbreti dhe e lutën që t'i lirojë. — Nuk mund të rrijmë pranë njij njeriu, i cili me nji të rame rrëxon shtatë vetë — thanë ata.

Mbretit i erdh keq me i humbë të gjithë ushtarët e tij besnikë për nji njeri, i erdh keq që ia ka pá syt, dhe deshti me e shporrë sa mâ parë. Por nuk kishte guxim që ta lëshojë, tue u tutë se rrobaqepsi do ta mbysë dhe do ta shpartallojë të gjithë popullin e tij dhe mâ në fund do t'ia marrë fronin mbretnuer. Mendoi kështu e ashtu dhe mâ në fund dishka i ra në mend.

Ai dërgoi te rrobaqepsi lajmtarin e tij me porosí që, mbassi qenka luftar aq i madh, dëshiron t'i propozojë dishka. Në nji pyll të mbretnís së tij jetojshin dy diva, të cilët bâjshin dame të mëdha, dhe shkretnojshin vendin, e popullin e vritshin. Kurrkush nuk guxonte t'u afrohej, sepse gjithkush e don-

te kryet e vet. Nëqoftëse i mund dhe i vret këta diva, do t'ia japë për grue të bijën e tij të vetme dhe gjysën e mbretnís si miraz. Njiqind kalorësa do të shkojnë me tê që t'i gjinden në rast nevoje.

— Taman si e kam lypë unë. Këso pune duhet për nji trim si unë — mendoi rrobaqepsi. — E bija e bukur e mbretit dhe gjysa e mbretnís nuk i jipen njeriut çdo ditë.

— Ooo, po si jo — u përgjegj ai. — Divat do t'i ndreqi pa pasë nevojë për njiqind kalorësa· ai që me nji të rame vret shtatë vetë, nuk ka pse të frigohet nga dy vetë.

Rrobaqepsi u nis i shoqnuem prej njiqind kalorsave, e kur mbërrijtën deri në skâj të pyllit u tha përcjellsave të vet: — Mos ejani mâtej, unë vetëm do t'ia dal në krye me divat.

Ai vrapoi në pyll tue shique djathtas dhe majtas. Pak mâ vonë i pau divat: rrijshin të shtrimë nën nji drû dhe flêjshin e gërhatshin aq fort sa degët përkuleshin. Rrobaqepsi nuk ndêjti kot. I mbushi të dy xhepat me gurë dhe hypi në drû. Kur mbërrijti deri në midis, zbriti rrëshanë në nji degë mû mbi diva dhe filloi ta gjuejë njanin prej tyne me gurë në gjoks.

Divi për nji kohë të gjatë nuk ndjeu kurrgjâ, por mâ në fund u zgjue prej gjumi, i râ me brryl shokut të tij dhe e pyeti: — Pse po më bje? Ti po shef andërr — iu përgjegj shoku i vet. — Nuk të rash unë, — Dhe prap ranë me fjetë. Atëherë rroba-

qepsi hodhi nji gur mbi divin tjetër. — Shka ke? Pse po më gjuen? — bërtiti divi tjetër. — Nuk po të gjuej unë, — u përgjegj divi i parë tue murmurue. Kështu u hangrën për nji kohë, por ishin të lodhun dhe lanë grindjen e mâtejshme dhe prap i mbyllën syt.

Rrobaqepsi e vazhdoi punën e fillueme. Ai zgjodhi gurin mâ të madh dhe e hodhi me të gjithë forcën e tij në gjoksin e divit të parë.

— Ee, qe tash e teprove! — briti ky, këceu nga vendi si i trenuem dhe e përplasi shokun për druni sa që u shkund prej fuqije. Shoku i tij ia këtheu të mirën për të mirë, u idhnue aq keq sa që filluen t'i shkulin drûjt dhe të rrihen me to, deri sa ranë të vdekun të dy në të njatën kohë.

Mandej, rrobaqepsi këceu nga dega ku ishte. — Më punoi fati që nuk e shkulën drunin në të cilin rrijsha — bërtiti — përndryshe do të m'ishte dashtë me këcye si gjeli në ndonji drû tjetër. Por na jemi njerëz të shkathtë! — Mandej nxuer shpatën dhe u rá disa herë me forcë që të dyve në gjoks, shkoi te kalorësat dhe u tha: — E kreva punën, ua ndreqa samarin që të dyve. Por ngushtë i patëm punët. Tue pá vehten ngushtë prej meje, e shkulën drûjt për t'u mprojtë me ta. Por s'ndihmon kurrgjâ kur aty të gjindet ndokush si unë që me nji të rame rrëxoj shtatë vetë.

— Po a nuk jeni plague? — e pyetën kalorësat.

— Gjithshka kaloi mirë, — iu përgjegj rrobaqepsi — nuk më mungon asnji qime në krye.

Kalorësat nuk i besuen, por u hypën kuajve dhe u nisën për në pyll. Aty i gjetën divat të lamë në gjak, e rreth tyne ishin drûjt e shkulun.

Rrobaqepsi kërkoi nga mbreti shpërblimin e premtuem, por mbreti ishte pendue për premtimin e dhanun, dhe përsëri mendoi se si ta heqi qafet.

— Para se ta marrish vajzën t'ime dhe gjysën e mbretnís — i tha mbreti — duhet të bâjsh edhe nji trimni. Nëpër pyll bredh nji egërsinë, e cila ban dame të mëdha. Mâ së pari duhet ta kapish atê.

—Nga nji shtâzë e këtillë padyshim kam frigë mâ pak se sa prej dy divash. Shtatë vetë me nji të rame — kjo âsht parulla e ime.

Ai muer nji litar e nji sëpatë dhe shkoi në pyll, e përcjellsave të tij u tha që ta presin para pyllit. Nuk iu desht të bredhi shum, shtâza në fjalë u shfaq me të shpejtë dhe iu vërsul sikur të donte që ta shpojë an' e përtej me brî.

— Kadalë, mos u ngut! — i tha rrobaqepsi — nuk âsht kjo punë kaq e lehtë — dhe priti që egërsina t'afrohet mirë dhe mandej këceu me të shpejtë mbrapa drunit. Egërsina me të tanë fuqín e saj ndeshi në drû, e brini iu rras aq thellë në trungun e drunit, sa që nuk ishte në gjendje me e nxjerrë mâ, dhe kështu u kap.

— Eh, zogu i im, tash të kam në dorë! — i tha rrobaqepsi, duel prej ku ishte dhe e lidhi egërsinën me litar rreth qafe. Mandej ia nxuer brinin me sopatë nga druni dhe kur e kreu punën, muer egërsinën dhe ia çoi mbretit.

Por mbreti as tash nuk deshti me ia dhanë përblimin e premtuem. Vuni edhe kushtin e tretë: obaqepsi le ta kapë para darsmës edhe thiun e ër, i cili nuk len gjâ pa shkatrrue; gjuetarët do ndihmojnë.

— Po, pse jo, — tha rrobaqepsi — kjo âsht nji jë fëmijsh. Por as kësaj here nuk i muer gjuetarët pyll. Ata memzi që e pritën këtê, sepse, thiu i e- r u kishte dalë kush e di sa herë përpara sa që as- k nuk kishin qef me e ndjekë.

Kur e pau rrobaqepsin, thiu i egër qiti shkumbë ga goja dhambë të zgërdhimë u vërsul në tê me e kye e mbytë. Por trimi i ynë kambëshpejtë u fut nji kishë, e cila ishte aty afër dhe me nji të kë- eme duel n'anën tjetër nëpër dritare. Thiu i egër apoi mbas tij, por ai ngau tërthuer nga jashtë deri dera dhe ia mbylli thiut derën. Kështu e zuni rob tê egërsinë, sepse ishte tepër e randë dhe e plogsh- për të mujtë me dalë nëpër dritare.

Rrobaqepsi i thirri gjuetarët me pá me syt e ne egërsinën e zanun rob, e trimi i ynë u drejtue h mbreti, i cili tash, dasht' e padashtë, që i shtrë- uem ta mbajë premtimin dhe t'ia japë bijën e tij e gjysën e mbretnís. Kështu u bâ darsma me shum këlqim dhe me pak gëzim, e rrobaqepsi u bâ bret.

Mbas dofarë kohe mbretnesha e ré ndëgjoi na- n burrin e saj tue folë n'andërr:

„Djalosh, ma qep jelekun dhe m'i arno panto- t, përndryshe e theva kutín në krye t'and!"

Mandej ajo u kujtue prej kah âsht dhe se çfarë fisi âsht zotnija i ri, e të nesërmen në mëngjes iu ankue babës dhe e luti ta shlirojë nga burri, i cili nuk âsht kurrgjâ tjetër veçse rrobaqepës.

Mbreti filloi ta ngushëllojë dhe i tha — Lene sonte haptë dhomën e fjetjes, shërbëtorët e mij do të rrijnë jashtë, e kur ta marri gjumi, do të futen tinëz mbrendë, do ta lidhin dhe do ta çojnë në nji anije, e cila do ta hupë në skâj të botës.

Ajo e pëlqeu këtê. Por roja e mbretit i ndëgjoi të tana këto fjalë, e mbassi ishte besnik i zotnís së ri, e lajmoi për gjithshka që ka ndie. — Tash këtê e rregulloj unë — tha rrobaqepsi.

Në mbramje, si përherë, rá në shtrat së bashku me gruen. Kur iu duk asaj se e muer gjumi, u çue, e hapi derën dhe rá përsëri. Rrobaqepsi vetëm u shtinte se po flen dhe filloi të bërtasi: „Djalosh, ma qep jelekun dhe arnomi pantollët, se përndryshe ta theva kutín në krye t'and! Shtatë veta kam vra me nji të rame, kam mbytë dy diva, e kam kapë shtazë përbindsha si dhe derrin e egër. Mos kujto se tutem prej atyne, të cilët rrijnë jashtë para derës së dhomës!"

Ata përjashta ndëgjuen se shka po flet rrobaqepsi, i kapi friga deri n'asht dhe filluen të hikin thue se po i ndiqte e tanë ushtrija. Kurrkush nuk guxoi me çue dorën mâ mbi të.

Kështu rrobaqepsi u bâ dhe mbeti mbret derisa qe gjallë.

HENZËLLI E GRETLLA

Buzë njij pylli të madh na jetonte nji drûpres i vorfën me gruen dhe me dy fëmij. Djali i vogël quhej Henzëll, kurse e bija e vogël Gretëll. Memzi jetonte; e kur nji herë në vend mbretnonte ûja, drûpresi nuk mundte me fitue as kafshatën e gojës. Kur nji herë në shtrat e kapluen hallet dhe prej tyne rrotullohej herë në njanin e herë në tjetrin krah, fshani dhe i tha të shoqes:

— Shka do të ndodhë me né? Si do t'i ushqejmë fëmijt t'anë të ngratë kur as vetë nuk kemi mâ kurrgjâ?

— A din shka, o njeri, — iu përgjegj grueja — nesër heret në mëngjes do t'i çojmë fëmijt në pyllin mâ të dendun, atje do t'ua ndezim nji zjarm të madh dhe do t'u japim edhe nga nji copë bukë, e mandej do të shkojmë në punë dhe do t'i lamë vetëm. Ata nuk do të dijnë të kthehen në shtëpí dhe kështu do t'i shporrim prej qafet.

— Jo, grue, — iu përgjegj burri — këtë gjâ nuk do ta bâj. Nuk kam zemër me i lanë fëmijt e mij vetëm në pyll, e t'i shkyejnë bishat e egra.

— O, sa budallë që je — ia priti ajo — atëherë duhet të vdesim nga ûja që të katër sa jemi. Nuk na mbetet kurrgjâ tjetër, por të na i latojsh drrasat për arkivola! Nuk e la të qetë derisa e bani ta pranojë propozimin e saj.

— Por, prapseprap më dhimben fëmijt e ngratë, — thoshte burri

— As fëmijt nuk i zente gjumi prej ûje dhe ndëgjuen se shka i kishte thanë njerka babës. Gretlla qante pa ia ndá dhe i tha Henzëllit:

— Tash mbaruem.

— Mos ban zâ, Gretëll — i tha Henzëlli — mos u pikllo, unë do ta ndreqi punën me shpëtue që të dy.

Kur prindët i zû gjumi, Henzëlli u çue, veshi pallton e vogël çeli derën dhe duel mësheftazi jashtë. Ishte hana si dita, e kuarcat para shtëpís shkëlqejshin si argjenti. Henzëlli u ul dhe mbushi me ta deri në grykë xhepin e palltos së tij të vogël. Atëherë u kthye dhe i tha Gretllës:

— Qetsoju, motër e dashtun, dhe flêj rahat. Nuk do të na ndodhë kurrgjâ, — dhe prap rá me fjetë.

Në të zbardhunit e dritës, para se të lejë dielli, grueja filloi t'i zgjojë fëmijt:

— Çohuni, he dembela, ejani të shkojmë në pyll për drû!

I dha secilit nga nji copë të vogël bukë dhe tha:

— Këto i keni për drekë, ruejuni se i hani heret, sepse nuk do t'ju jap mâ kurrgjâ!

Gretlla e vuni bukën nën bohçe, sepse Henzëlli kishte në xhep zhur. Mandej të gjithë shkuen së

bashku në pyll. Mbas njij kohe Hanzëlli filloi me ngelë mbrapa dhe me shique kah shtëpija.

Baba e pyeti:

— Henzëll, pse po kthen kryet dhe po mbetesh mbrapa, shiqo përpara e mos u ngatrro!

— Oh, babë, — i tha Henzëlli, — po e shiqoj macën t'me të vogël e të bardhë, që ku âsht mbi pullaz, don të përshëndetet me mue.

Grueja ia priti:

— Budallë, ajo nuk âsht maca e jote e vogël, por rrezet e diellit kanë rá mbi oxhak. — E Henzëlli as që sillej për ta shique macën e vogël, por kurdoherë që ndalej, lëshonte në rrugë nga nji kuarc prej xhepit.

Kur mbrrijtën në mes të pyllit, baba tha:

— Fëmij, tash mblidhni drû që t'ua ndezi nji zjarm për të mos u ftofë.

Henzëlli dhe Gretlla prunë nji krah të tanë rrozgash. E ndezën zjarmin dhe kur flaka filloi të ngrihet nalt, grueja tha:

Fëmij, shtrîjuni taşh përbrî zjarmit dhe pushoni, e na po shkojmë në pyll me pré drû. Kur t'i kryejmë punët do të vijmë me ju marrë.

Henzelli dhe Gretlla u ulën përbrî zjarmit. Kur u afrue dreka secili hangëri copën e vet të bukës. E kur i ndëgjojshin të ramet e sëpatës mendojshin se baba âsht afër tyne. Nuk ishte sëpata, por nji degë, të cilën e kishte lidhë për nji drû të thatë e të cilën e luhatte era andej këndej. Ndêjtën aq gjatë dhe mâ në fund i mbyllën syt prej lodhjes dhe i zû nji gjum i fortë.

Kur u zgjuen prej gjumit, ishte bâ natë. Gretlla filloi të qajë dhe tha:

— Si do të dalim tash prej pyllit?

E Henzëlli filloi ta ngushëlloj: — Prit vetëm pak derisa të dali hana, mandej do ta gjejmë rrugën.

E kur duel hana e plotë, Henzëlli e muer motrën për dore dhe u nis mbas kuarcave, të cilët shndritshin

si pare të reja argjente dhe ua tregojshin rrugën. Hecën kështu të tanë natën dhe në të zbardhunit e dritës erdhën te shtëpija e babës.

Trokitën në derë. Grueja e hapi derën dhe tue pá se qenkan Henzëlli dhe Gretlla, tha:

— Fëmij të këqij, pse keni fjetë aq shum në pyll, na menduem se nuk do të ktheheni mâ.

E baba u gëzue, sepse i dhimbte zemra që i kishte lanë vetëm.

Nuk zgjati shum, e ata i kaploi përsëri skami i zí, dhe fëmijt ndëgjuen përsëri se si nana i thoshte babës natën:

— E kemi hangër gjithë ushqimin. Kemi vetëm edhe nji gjysë kulaçi, e mandej mbesim pa kurrgjâ. Duhet t'i heqim qafet fëmijt. Do t'i çojmë mâ thellë në pyll që të mos dijnë me u kthye në shtëpí. Përndryshe nuk mund të shpëtojmë.

Burrit iu dhimbtën fëmijt dhe i tha grues:

— Mâ mirë do t'ishte ta ndaj me fëmijt e mij edhe kafshatën e fundit. — Por grueja nuk deshti me ndie. E shante dhe e qortonte. Mbassi hyni në valle nij herë, iu desht me u kapë edhe së dyti, mbassi lëshoi pê herën e parë, u detyrue edhe herën e dytë.

Por fëmijt as kësaj here nuk fjetën, por ndëgjuen bisedimin. Kur prindët i zû gjumi, Henzëlli u çue dhe deshti të mbledhi kuarca si herën e parë; por grueja e kishte mbyllë derën me çelës dhe Henzëlli nuk mujti me dalë. Ai e ngushëllonte motrën tue i thanë:

— Mos qaj, o Gretllë! Flêj rahat! Do të shpëtojmë disi.

Në të zbardhunit e dritës erdhi grueja dhe i çoi fëmijt prej gjumit. U dha prap nji copë bukë, por mâ pak se herën e kalueme. Tue shkue në pyll, Henzëlli e grimcoi bukën në xhep tue u ndalë shpeshherë dhe tue i derdhë grimcat nëpër tokë.

— Henzëll, pse po ndalesh dhe po shiqon mbrapa, — i tha baba, — hec si duhet!

— Po e shiqoj pllumbin t'êm të vogël, i cili po rrin mbi pullaz dhe don të përshnëdetet me mue!

— Budallë, — i tha grueja, — ai nuk âsht pllumbi i yt i vogël, por rrezet e diellit kanë ra mbi oxhak.

Por Henzëlli e kishte grimcue nga pak të gjithë bukën dhe e kishte derdhë nëpër rrugë.

Grueja i çoi fëmijt edhe mâ thellë në pyll, ku nuk kishin qenë kurr mâ përpara. E ndezën zjarmin përsëri dhe njerka tha:

Fëmij, rrini këtu, e kur të lodheni mund të fleni pak. Na po shkojmë në pyll me pré drû, e në mbramje, kur ta kryejmë punën, do të vijmë me ju marrë.

Në drekë Gretlla e ndau bukën e saj me Henzëllin, sepse ky e kishte grimcue copën e tij rrugës. Mandej e zû gjumi. Rá nata, por kurrkush nuk erdh me i marrë fëmijt e ngratë. U duel gjumi vetëm natën vonë, e Henzëlli e ngushllonte motrën tue i thanë:

— Vetëm prit, o Gretllë, derisa të dali hana, atëherë do të shifen grimcat që i kam lëshue, e mbas tyne do ta gjejmë rrugën deri në shtëpí.

Kur duel hana, ata u nisën, por nuk gjetën mâ asnji grimcë të vetme, sepse zogjt e shumtë, të cilët fluturojnë nëpër pyje dhe fusha, i kishin qukë që të gjitha. Henzëlli i jepte zemër Gretllës:

—Do ta gjejmë rrugën! — Por nuk e gjetën.

Kështu hecën të tanë natën dhe të nesërmen ç'prej mëngjezi deri në terr, por kurrsesi nuk mujtën me dalë prej pyllit. I kishte lodhë ûja, sepse nuk kishin hangër kurrgjâ, përveç disa dredhzave, të cilat i kishin gjetë tue shkue rrugës. Ishin lodhë aq tepër sa kambët nuk i mbajshin dhe kështu u ulën nën nji drû dhe i zû gjumi.

Ishte mëngjezi i tretë ç'prej se ishin largue nga shtëpija e babës. Ata vazhduen rrugën, por hynë gjithnji mâ thellë në pyll. I kishte lodhë ûja aq fort sa menduen se do të vdesin nëqoftëse nuk gjejnë së shpejti dishka për të hangër.

Kah dreka panë nji zog të bukur, bardhë si bora, tue ndêjtë në nji degë dhe tue këndue aq bukur sa u ndalën për ta ndëgjue. Kur zogu pushoi së këndуemi, i hapi krahët dhe fluturoi pranë tyne. Ata shkuen mbas tij derisa mbrrijtën te nji shtëpizë. Zogu zbriti mbi pullaz, e kur këta u afruen krejt, vunë ré se e gjithë shtëpiza ishte prej buke, pullazi krejt prej ambëlsinash, e dritaret prej sheqerit të shkëlqyeshëm.

Këtu do të hamë, — i tha Henzëlli Gretllës, — do të gostitemi. Unë do të ha nji copë pullaz, e ti, Gretëll, haje dritaren, se ajo âsht e ambël.

Henzëlli e shtriu dorën dhe e theu nji copë pullaz për të provue se çfarë shije ka, e Gretlla iu af-

rue dritares dhe filloi ta kafshojë. Mandej nga dhoma u ndëgjue nji zâ i hollë:

Kërrc e kërrc, ç'â kjo kërrcizë
Kush po e kafshon këte shtëpizë?

E fëmijt u përgjigjën:

Era, era, era — po,
Qukapik' i qiellit-o,

dhe vazhduen të hanë. Henzëlli, të cilit i pëlqeu shum pullazi, e shkoqi nji copë bukur të madhe, e Gretlla e nxuer krejt nji xham, u ul dhe filloi ta hajë me shije.

Mandej menjiherë u hap dera, e nga shtëpija duel nji plakë shum e vjetër tue u mbështetë në shkop. Henzëlli dhe Gretlla u tutën aq shum sa u rá gjithshka që kishin në duer. E plaka i përshëndeti me krye dhe u tha:

— Hej, fëmij të dashtun, kush ju ka prû këtu? Vetëm hyni dhe rrini te unë, nuk do të jeni keq.

Ajo i muer që të dy për dore dhe i çoi mbrenda në shtëpizë. Atje u dha gjellna të shijshme, qumësht, petlla me sheqer, molla dhe arra. Mandej u shtroi dy shtretën të vogjël e të bukur, e Henzëlli dhe Gretlla ranë mę fjetë, dhe menduen se janë në parajs.

Por plaka vetëm shtîhej si e dashtun. Ajo ishte nji shtrigë e mbrapshtë, e cila përgjonte fëmijt dhe shtëpizën e kishte ndërtue prej ambëlsinave vetëm me i joshë. E kur e shtinte në dorë ndonji fëmi, e vritte, e ziente dhe e hante. Kjo gjâ ishte festë për tê.

Shtrigat kanë sy të kuq dhe nuk shofin larg, por e kanë nuhatjen të mirë, si kafshët, dhe ndiejnë menjiherë porsa t'u afrohen njerzit. Kur Henzëlli dhe Gretlla mbërrijtën afër saj, ajo qeshi kobshëm dhe tha me të keq:

— Këta janë të mijt, nuk do të më shpëtojnë mâ.

Herët n'agim, para se me u zgjue fëmijt, ajo u çue dhe tue i pá sa ambël flêjshin, me faqe të kuqe dhe të plota, pëshpëriti me vehte:

— Sa kafshatë e mirë do të jetë!

Mandej me dorën e saj prej ashtit të fortë e kapi Henzëllin, e çoi në nji kasollë të vogël dhe e mbylli mbrapa grrilash. E sadoqë Henzëlli bërtitte, por pa dobi.

Mandej shkoi te Gretlla, e tundi dhe i tha·

— Çou, he përtace, bjerna ujë dhe ziej dishka të mirë për vllaun t'and. Ai po rrin jashtë në kasollë dhe duhet të majet. Kur të bâhet i majmë do ta ha.

Gretlla filloi të qajë me pikëllim, por gjithshka ishte e kotë, i duhej me bâ ashtu si e urdhnonte shtriga e keqe.

Për Henzëllin e ngratë po ziheshin gjellnat mâ të mira, e Gretllës nuk i jepte kurrgjâ tjetër, por leskra të forta kaçamilli.

Në çdo mëngjes plaka shkonte tue u lëkundë deri te kasolla dhe bërtitte: — Henzëll, shtrima gishtin të shof a je majë ndopak.

Por Henzëlli ia shtrinte nji asht të vogël, e plaka, e cila ishte dritëshkurtë, nuk shifte mirë dhe me-

ndonte për shtatin e vogël se âsht gishti i Henzëllit dhe çuditej pse nuk po majet.

Kur kaluen katër javë e Henzëlli nuk u maj kurrsesi, ajo u mërzit dhe nuk deshti me pritë mâ gjatë.

— Hej, Gretllë, — i tha ajo vajzës së vogël — vrapo shpejt bjerma do ujë! I majmë ose jo, nesër do ta theri Henzëllin dhe do ta ziej.

Ah, sa vajin e bani e ngrata motër kur u detyrue me prû ujë për vllaun e saj, sa lotë derdhi e ngrata nëpër mollzat e faqeve.

— Pse nuk na kanë hangër egërsinat në pyll, të paktën do të kishim vdekë së bashku!

— Mos m'u përqyrrë aty, — bërtiti me të madhe plaka, — kurrgjâ nuk të ndihmon!

Gretllës iu desht me u çue në mëngjes për ta ndezë zjarmin dhe për të vû mbi të nji kusí me ujë.

— Mâ së pari të pjekim bukën, — tha plaka, — furrën e kam ndezë dhe brumin e kam gatue.

Ajo e pruni Gretllën deri te furra, ku po ndizej zjarmi me të madhe.

— Futu mbrenda dhe shiqo a âsht skuqë furra sa duhet që ta vejmë bukën në të — i tha shtrîga. Ajo donte me e mbyllë furrën posa të hynte Gretlla, dhe kështu donte me e pjekë dhe me hangër edhe këtê.

Por Gretlla pau shka po don me bâ plaka, dhe i tha:

— Nuk dij se si bâhet kjo gjâ, si me hŷ mbrenda?

— E marrë, — i tha plaka — dera e furrës âsht mjaft e madhe, a shef, edhe unë do të mujsha me hŷ. — Ajo u afrue tue u luhatë dhe e futi kryet në furrë, e Gretlla e shtyni mbrenda, mbylli derën e hekurit tue ia vû rezen. Shtriga filloi të bërtasë, sa me ta shti hatán. Gretlla hiku, e shtriga e mbrapshtë u dogj si mâ zí.

Gretlla vrapoi drejt te Henzëlli, e hapi derën e kasollës dhe bërtiti me të madhe: — Henzëll, shpëtuem! Shtriga plakë mbraoi!

Mandej Henzëlli këceu nga kafazi si zogu kur i hapen dyert. Sa shum u gëzuen, sa shum u përqafuen dhe u puthën, sa shum këcyen prej gëzimit e lumnís! Mbassi nuk kishin prej kujt të tuten mâ, ata hynë në shtëpín e shtrigës. Aty në të gjitha anët gjindeshin arka plot me inxhí e xhevahirë.

— Këta janë mâ të mirë se kuarcat, — tha Henzëlli dhe i mbushi xhepat e vet deri në grykë. — Edhe unë do të çoj dishka në shtëpí — bërtiti Gretlla dhe mbushi përparsen e vet.

E tash të nisemi — tha Henzëlli, — të dalim sa mâ parë prej pyllit të shtrigës.

Hecën kështu për nji kohë dhe mbërrijtën te nji ujë i madh.

— Nuk mund të kalojmë mb'at'anë — tha Henzëlli, — nuk ka as urë as trâ.

— Nuk ka as lundërzë, — shtoi Gretlla. — Por, qè atje po noton nji rosë e bardhë, nëqoftëse i lutemi, do të na ndihmojë që të kalojmë mb'at'anë Ajo e thirri rosën:

— O rosë, ros' e bardhë,
Vlla e motër t'kemi ardhë!
Pash nderin, e pash mue!
Ndihmona me kalue,
Gjemí banu për né,
— Po të bâjmë bé!

Rosa erdh tue notue dhe Henzëlli i hypi. Thirri të motrën që t'ulet pranë tij.

— Jo, — iu përgjegj Gretlla, — do t'ishte tepër randë për rosën. Le të të qesi së pari ty mb'at' anë e mandej le të më qesi edhe mue.

Rosa e mirë bani mû ashtu. E mbassi e kaluen me fat të mirë këte lum dhe u nisën mâtej, pylli filloi t'u duket gjithnji mâ i njoftun. Mâ në fund prej së largu e panë shtëpín e babës. Mandej vrapuen, hynë me nxitim në dhomë dhe iu lëshuen babës ngrykë.

Ky njeri i ngratë nuk pat asnji orë të qetë ç'prej se i kishte lanë fëmijt në pyll. Grueja i kishte vdekë. Gretlla e shkundi përparsen e nëpër dhomë u derdhën inxhít e xhevahirët. Henzëlli filloi me nxjerrë prej xhepash grushta plot inxhí e xhevahirë.

Të gjitha brengat e tyne kaluen, dhe jetuen plot kënaqësí.

— Prralla mbaroi e hiku kah penxherja,
Mini i vogël këceu nga tenxherja,
Kush mund ta kapi pa i shkue huq,
Prej l'kurës së tij ia qepi nji kapuç.

SIMSAMI

Na ishin dy vllazën, njani i pasun e tjetri i vorfën. I pasuni nuk i jepte kurrgjâ të vorfënit, i cili jetonte zí e mâ zí dhe memzi gjente nji kafshatë bukë tue shitë drith. Shpeshherë punët i shkojshin aq keq sa nuk kishte as bukë për gruen dhe fëmijt.

Njiherë kur udhëtonte me qerre nëpër nji pyll, vllau i vorfën pau nji mal të madh e të çveshun që kurr deri atëherë nuk e kishte pá. I habitun e ndali qerren. Në këte çast pau tue hecë dymbëdhetë burra të mëdhej. Tue u kujtue se këta do të jenë cuba të këqij, ai e mëshefi qerren midis do kaçubave dhe hypi mbi nji lis për të pá se shka do të ndodhë. Dymbëdhetë vigâjt u ndalën para malit dhe thirrën me zâ të naltë:

Simsam, Simsam, hapu!

Mali i çveshun u hap menjiherë, e dymbëdhetë vigâjt hynë mbrenda; posa hynë, mali u mbyll. Pak mâ vonë mali u hap prap, dhe vigâjt duelën tue bajtë mbi supa do thasë të randë. Mbassi duelën të gjithë, thanë:

Simsam, Simsam, mbyllu! — Atëherë mali u mbyll dhe në tê nuk kishte mâ hymje tjetër. Të dymbëdhetë vigâjt shkuen në punë të tyne.

Kur i humbën sysh fare, njeriu i vorfën zbriti nga lisi, plot kurreshtje me pâ çfarë strehimi i mësheftë qenka në mal. Qëndroi para malit dhe tha:

Simsam, Simsam, hapu! — Mali u hap edhe para tij.

Ai hyni, e mbrenda në mal pau nji shpellë plot me florí dhe argjent, e në fund, mbledhë grumbull si drithi, kishte plot inxhí e xhevahirë që po shkëlqejshin. Njeriu i vorfën nuk dijti shka me bâ: a me

marrë kësi thesari apo jo. Mâ në fund i mbushi xhepat me flori, kurse inxhít dhe xhevahirët nuk i preki.

Kur duel nga shpella, ai tha prap:

— Simsam, Simsam, mbyllu! — Mali u mbyll e ai me qerren e tij shkoi në shtëpí.

Tashmâ i vorfëni nuk kishte nevojë të mundohej dhe mundte me u blé grues dhe fëmijve bukë, madjè edhe venë; jetonte mirë e me nderë, i ndihmonte të vorfënit dhe gjithkujt i bânte mirë.

Por kur të hollat filluen të sosen, njeriu i vorfën shkoi te vllau, muer hua terezín dhe shkoi përsëri në mal. Por thesarin e madh nuk e preku.

Kur deshti të shkojë për të tretën herë në mal, ai e muer hua përsëri terezín prej vllaut. Por vllau i pasun kaherë filloi me ia pasë lakmi vllaut për pasunín dhe jetën e bukur në shtëpí. Kurrsesi nuk mund të kuptonte kah e kishte ate pasuni dhe shka i duhej terezija. Mendoi nji dhelpëní, dhe tasin e terezís e leu me katran, e kur i vllai ia ktheu, në tê kishte mbetë i ngjitun nji dukat.

Ai shkoi menjiherë te vllau dhe e pyeti:

— Shka ke peshue me terezí?

— Grun dhe elb, — iu përgjegj vllau.

Por ai ja tregoi dukatin dhe iu kërcnue se do ta padisë në gjyq poqese nuk ia thot të vërtetën. Mandej i vllau i tregoi gjithshka se si ka ndodhë.

Pasaniku urdhnoi menjiherë që të përgatitet qerrja dhe shkoi atje me qëllim që ta shfrytzojë rastin dhe të marrë thesarin tjetër. Kur mbërrijti te mali, ai bërtiti: — Simsam, Simsam, hapu!

Mali u hap dhe ai hyni mbrenda. Pau barrë shum të mëdha me dukat e gurë të çmueshëm dhe për nji kohë të gjatë mendoi se shka të marrë mâ parë. Mâ në fund muer aq shum gurë të çmueshëm, sa memzi mujti me i bajtë dhe u nis me e qitë përjashta barrën e vet. Por ai kishte në mend vetëm pasuní e kurrgjâ tjetër. Prej grykësís së madhe kishte harrue emnin e malit dhe thirri:

— Samsim, Samsim, hapu! — por ky nuk ishte emni i vërtetë e mali as që luejti nga vendi. Mandej ai u tut. Por, sa mâ shum që mendonte, aq mâ shum i ngatrroheshin mendimet dhe e gjithë pasunija e kësaj bote nuk mujti ta ndihmojë.

Në mbramje mali u hap dhe mbrenda hynë dymbëdhetë cubat. Kur e panë atê, qeshën me të madhe dhe bërtitën:

— Mâ në fund e mbushe kupën! A mendon ti që nuk e kemi vû ré se ke ardhë dy herë deri tash? Por nuk kemi mujtë me të zanë. Herën e tretë nuk do ta nxjerrish kryet shëndosh.

Mandej ai filloi të vajtojë. — Nuk kam qenë unë, por vllau i im! — Por sado që mundohej me i bindë dhe me u lutë që t'ia falin jetën, ata ia prenë kryet.

VLLAU E MOTRA

Nji vlla e muer përdore motrën e vet dhe i tha:

— Qysh se na vdiq nana e jonë, kurrfarë të mire nuk pamë. Njerka na rreh dita ditës, e kur i afrohemi, na shtyn me shqelma. Na ushqen me kore të forta buke, edhe qeni jeton mâ mirë se na: atij të paktën ia hjedh ndonji kafshatë të mirë. Ruena zot sikur këtê ta shihte nana e jonë e ngratë! Hajde na të dy tash të marrim dhén!

Gjithë ditën hecën nëpër livadhe, fusha dhe shkambij, e kur filloi me rá shí, e motra tha: — Qielli dhe zemrat t'ona po qajnë së bashku!

Në mbramje mbërrijtën në nji pyll të madh dhe, të lodhun prej hallesh, ûje dhe udhëtimi të gjatë, u futën në nji zgavër druni dhe i zû gjumi.

Kur u zgjuen të nesërmen, dielli ishte çue nalt dhe e kishte nxê zgavrën. Mandej vllau i tha:

— Motër, jam aq i etshëm saqë sikur të dijsha ndonji krue, do të shkojsha me pí ujë: Po më duket se jam kah ndiej shushurimën e ujit?

Vllau u çue dhe e muer motrën përdore e u nisën ta kërkojnë kronin.

Por njerka e mbrapshtë, e cila ishte shtrigë, kishte pá mirë kur janë nisë fëmijt dhe i kishte ndjekë

mbrapa mësheftas, ashtu si mëshifen shtrigat, dhe i kishte magjepsë të gjitha burimet e pyllit.

Kur gjetën nji burim të vogël, i cili shëndritte dhe gurgullonte me gëzim tue këcye përmbi gurë, vllau deshti të pijë ujë, por e motra ndjeu se si po shushurit burimi: — Kush e pin ujin t'im, do të bâhet tigër, kush e pin ujin t'im do të bâhet tigër!

Atëherë e motra bërtiti: — Të lutem, o vlla, mos pí ujë se do të bâhesh bishë e egër dhe do të më coptojsh.

— Vllau nuk piu ujë, megjithse ishte shum i etshëm, por tha: — Do të pres deri sa të mbërrijmë te ndonji burim tjetër.

Kur mbërrijtën te burimi tjetër, e motra ndëgjoi përsëri shushuritje: — Kush e pin ujin t'im do të bâhet ujk, kush e pin ujin t'im do të bâhet ujk.

Atëherë motra bërtiti: — Vlla, të lutem mos pí ujë se do të bâhesh ujk dhe do të më përbîjsh.

Vllau nuk piu ujë as tash, por tha: — Do të pres deri sa të mbërrijmë te ndonji burim tjetër, por atëherë do të pij patjetër, shkado që të më thuesh, nuk mund ta duroj etjen.

Kur mbërrijtën te burimi i tretë, e motra ndjeu se si flitte tue shushuritë: — Kush e pin ujin t'im do të bâhet kapruell, kush e pin ujin t'im, do të bâhet kapruell. Motra tha: Ah, vlla, të lutem mos pi ujë, do të bâhesh kapruell dhe do t'ikish prej meje.

Por vllau tashmâ ishte ulë te burimi, ishte gërmuçë dhe kishte fillue me pi ujë. Por, posa e preku me buzë ujin, u shëndrrue në kapruell.

Motra vajtoi me idhnim mbi vllaun e mjerë të magjepsun, e edhe kaprolli derdhte lotë dhe rrinte

i piklluem pranë saj. Mandej vashëza tha: — Qetësoju, o kapruell i dashtun, nuk do të largohem kurr prej teje.

Ajo e hoq zinxhirin e saj t'artë dhe ia vuni kaprollit rreth qafës, mandej nduki bar dhe gërshetoi nji litar të butë, e lidhi kaprollin dhe u nisën mâ thellë në pyll.

Mbassi hecën nji kohë shum të gjatë, mâ në fund mbërrijtën te nji shtëpizë. Vashëza shiqoi mbrenda dhe tue pá shtëpizën e shpraztë mendoi: — Këtu mund të rrijmë dhe të banojmë.

Ajo mblodhi gjeth e lëmashk dhe ia bani kaprollit nji shtrat të butë. Çdo mëngjes për veti shkulte rrâjë dhe mblidhte dredhëza e lejthija, kur kaprollit i binte bar të njomë. Ai hante prej dorës së saj dhe këcente me gëzim rreth saj. Në mbramje kur motra ishte e lodhun, e mbështette kryet në shpinë të kaprollit. Ai ishte jastëk mbi të cilin shlodhej ambëlsisht. Ah, sikur vllau të kishte pamjen e njeriut, do të kalojshim nji jetë shum të bukur.

Për nji kohë jetuen kështu, vetëm si njerëz t'egjër. Atëherë mbreti i atij vendi përgatiti nji gjuetí të madhe në këte pyll. Nëpër pyll jehuen tingujt e brinave, të lehunat e qêjve dhe britmat e gëzueshme të gjuetarëve. Kur kaprolli i ndjeu këto zane, dëshiroi tepër edhe ai të marrë pjesë.

— Ah, lëshomë në gjuetí, — iu lut ai motrës — nuk mund të duroj mâ mbrenda. — Iu lut së motrës aq shum sa që ajo, mâ në fund, e lejoi.

Por në mbramje të më kthehesh, i tha e motra. — Gjuetarëve t'egjër do t'ua mbylli derën, e për të dijtë se je ti, trokit dhe thuej: „I lutem motrës që të më lëshojë në shtëpizë." Nëqoftëse nuk thue kështu, nuk do ta çeli derzën.

Kaprolli këceu përjashta. Iu duk aq bukur dhe ndjeu shum gëzim në lirí.

Mbreti dhe gjuetarët e tij e panë kafshën e bukur dhe filluen ta ndjekin, por ishte aq e shpejtë sa nuk mujtën me e zanë. Kështu e ndoqën gjithë ditën. Kur menduen se e zunë, ajo kapërcei kaçubat dhe u iku.

Kur e panë përsëri kaprollin me zinxhirin e artë derë dhe bërtiti: „I lutem motrës që të më lëshojë në shtëpizë". Mandej u hap derëza, hyni mbrendë me vrap dhe gjithë natën pushoi në shtrojën e tij të butë.

Të nesërmen në mëngjes prap filloi gjuetija, e kaprolli mbassi e ndëgjoi zanin e brinit të gjuetarëve dhe britmat e ndjeksave, u shqetsue dhe prap filloi t'i lutet: — Motër, çelma derën, më duhet të dal përjashta.

Motra ia çeli derën dhe i tha: — Por në mbramje duhet të kthehesh dhe të thuesh fjalët që t'i kam mësue.

Kur e panë përsëri kaprollin me zinxhirin e artë rreth qafës, mbreti dhe gjuetarët e tij u nisën mbrapa tij për ta ndjekë. Por ai ishte tepër i lehtë dhe i shpejtë. Dhe kështu kjo zgjati gjithë ditën. Mâ në fund, në mbramje gjuetarët e rrethuen dhe njani prej tyne e plagos lehtë në kambë, kështu që shqeponte dhe nuk mujti të vrapojë shpejt.

Nji gjuetar e ndoqi mbrapa mësheftas deri te shtëpiza. Ndëgjoi se si kaprolli bërtiti — „I lutem motrës të më lëshojë në shtëpizë" dhe pau se kështu

iu hap dera dhe menjiherë u mbyll mbas tij. Gjuetari e mbajti në mend mirë të gjithë këtë, shkoi te mbreti dhe i tregoi se shka ka pá dhe ndie. Mbreti urdhnoi: — nesër do të dalim prap në gjueti.

E motra u frigue shum kur e pá kaprollin e saj të plagosun. Ia lau gjakun, i vuni bimë mjekuese në plagë dhe tha: — Shko dhe shtriju, o kaproll i dashtun, që të më shërohesh sa mâ parë.

Plaga ishte aq e lehtë sa që të nesërmen kaprolli as që e ndiente. Mbassi ndëgjoi përsëri përjashta britmat e gjuetarëve, tha: — Nuk mund të duroj, edhe mue më duhet të shkoj atje. Qé, besa nuk do të më zanë aq lehtë.

E motra filloi të qajë tue thanë: — Tash do të vrasin dhe unë do të mbetem vetëm në pyll, e braktisun nga e gjithë bota. Nuk të lëshoj.

— Atëherë do të vdes këtu nga brengosja, — iu përgjegj kaprolli. Kur e ndëgjoi zanin e brinave të gjuetarëve, dishka lëviz në mue dhe më shtyn atje.

E kështu e motra nuk kishte kah t'ia mbajë, por me plot zemër të pikllueme ia çeli derën e kaprolli vrapoi në pyll plot gëzim e kënaqsí.

Tue pá, mbreti u tha gjuetarëve të tij: — Ndiqeni gjithë ditën deri sa të bâhet natë, por kurrkush të mos i bâjë gjâ të keqe.

Kur dielli perëndoi, mbreti i tha atij gjuetari: — Hajde tash të ma tregojsh shtëpizën në pyll. — Kur erdh para derës, trokiti dhe tha: „I lutem motrës që të më lëshojë në shtëpizë". Atëherë dera u çel e mbreti hyni mbrendë, pau nji vajzë që ishte mâ e bukur se të gjitha ato që kishte pá në jetën e tij.

Ajo u tut tue pá se në vend të kaprollit të saj hyni nji njeri me nji kunorë florini në krye. Por mbreti e shiqoi me dashtuni dhe ia shtrini dorën tue pyetë: — A don të vijsh me mue në pallatin t'im dhe të bâhesh grueja e ime e dashtun?

—Po, — iu përgjegj vajza, — por edhe kaprollthi duhet të vijë me mue, nuk mund ta lá këtê vetëm.

Mbreti tha: Le të jetë pranë teje deri sa të jeshë gjallë, do të ketë gjithshka që t'i dojë zemra. — Në këte çast kaprolli erdh tue nga dhe motërza ia lidhi përsëri lakun bâmë prej bari dhe e muer me vehte nga shtëpiza e pyllit.

Mbreti e vuni mbi kál të vet vajzën e bukur dhe e çoi në pallat, ku banë darsëm me shkëlqim të madh, e ajo u bâ mbretneshë dhe jetuen për nji kohë të gjatë plot lumní dhe kënaqësi. E kaprollin e shiqojshin dhe kishin shum kujdes për tê, e ai luente në kopshtin e pallatit.

Njerka e mbrapshtë, për shkak të së cilës fëmija kishin tretë në botë, besonte se motrën do ta kenë shkye bishat e egra në pyll, e vllaun, të shndërruem në kapruell do ta kenë vra gjuetarët. Kur ndëgjoi se qenka bâ të lumtun dhe se si jetonte për bukuri, zilija dhe smira e kapluen zemrën e saj dhe nuk kishte mâ qetsi, por vetëm mendonte se si t'i bâjë ata të dy sa mâ fatzez. E bija e saj e vërtetë, e cila ishte e shëmtuet, si dreqi i zi dhe kishte vetëm nji sy, e qortonte e i thoshte: — Mue do të më përkonte fati që të bâhem mbretnesnë.

— Mos kij gajle, — e qetsonte plaka, — kur të vijë koha unë të ndihmoj.

Kur erdh koha dhe mbretnesha lindi nji djalë të bukur si drita, ndërsa mbreti ishte në gjuetí, shtriga e vjetër u shndërrue në shërbëtore, hyni në dhomën ku ishte rá mbretnesha, dhe i tha lehonës: — çohuni, bânja âsht bâ gadi, lajuni se ju bân mirë dhe ju freskon. Por shpejt, që të mos ftofet uji.

Aty gjindej edhe e bija e saj. Ato e çuen mbretneshën e ligë në banjë dhe e lëshuen në govatë, mandej e mbyllën derën dhe ikën. Në banjë kishin ndezë nji zjarm aq të fortë sa mbretneshës së ré dhe të bukur iu muer frýma menjiherë.

Kur e kryen këtê, plaka i vuni së bijës kapuçin në krye dhe e shtroi në shtrat në vend të mbretneshës, por nuk mujti me ia kthye synin e humbun. Për të mos e vû re mbreti, asaj iu desht të mbështetet n'ate anë, në të cilën nuk e kishte synin.

Në mbramje kur mbreti u kthye në shtëpí dhe muer vesh se si ka lé djalë, u gëzue me gjithë zemër, dhe deshti t'i afrohej shtratit të grues së tij të dashtun që të shofë se si âsht. Por plaka bërtiti me të shpejtë: — Ruej se i hapni perdet, mbretnesha endé nuk guxon me pá dritën dhe duhet të jetë e qetë. — Mbreti shkoi, tue mos dijtë se në shtrat âsht rá mbretnesha e rrêjshme.

Por kah mesnata, kur të gjithë flêjshin në nji gjum të thellë, dada, e cila rrinte pranë djepit, dhe vetëm ajo ishte zgjuet, pau se si u hap dera dhe në dhomë hyni mbretnesha e vërtetë. Ajo e muer

fëmín në prehën dhe i dhạ me pí gjî, mandej iạ shkrydhi jastukën e vogël, e vuni përsërí në djep dhe e mbuloi me jorgan prej puplash. Nuk harroi as kapruellthin. Shkoi në skâjin e dhomës ku si flente dhe e përgëdheli. Mandej, tue mos folë asnji fjalë, duel përsërí.

Të nesërmen në mëngjes dada i pyeti rojet në se ka hy kush natën në pallat, por ata u përgjegjën: — Jo, nuk kemi pá kërkend.

Kështu mbretnesha vinte çdo datë dhe kurr nuk folte asnji fjalë. Dada e shifte gjithmonë, por nuk kishte guxim me i kallxue ndokujt për këte gjâ.

Mbas do kohe mbretnesha foli nji natë: — Shka po më ban sugari? Shka po më ban kaprollthi? Do të vij edhe dy herë, e mâ jo.

Dada nuk iu përgjegj kurrgjâ, por, posa humbi mbretnesha, shkoi te mbreti dhe i tregoi gjithshka fill e për pê.

Mbreti tha: — Shka don të thotë kjo? Natën tjetër unë do ta ruej djalin. — Dhe në mbramje ai shkoi në dhomën e fëmís. Në mesnatë u shfaq mbretnesha dhe tha: Shka po më ban sugari? Shka po më ban kaprollthi? Do të vij edhe nji herë, e mâ jo. Mandej u kujdes për fëmín si zakonisht dhe u zhduk.

Mbreti nuk muer guximin që t'i flasë, por edhe natën e ardhshëme bani roje. Mbretnesha tha përsëri: — Shka po më ban sugari? Shka po më ban kaprollthi? Erdha edhe këte herë e nuk do të vij mâ.

Atëherë mbreti nuk mujti me durue mâ, iu afrue mbretneshës dhe i tha: — Ti nuk mund të jeshë kur-

kush tjetër veçse grueja e ime e dashtun.

Ajo u përgjegj: — Po, unë jam grueja e jote e dashtun dhe n'atë çast u ngjall dhe u bâ prap e shëndoshtë, e fresktë dhe e kuqe si molla.

Ajo i tregoi mbretit për të keqen që kishin bâ mbi tê tshriga e mbrapshtë dhe e bija e saj. Mbreti i qiti që të dyja para gjyqit dhe i dënuen. Vajzën e çuen në pyll, ku e shkyen bishat e egra, ndërsa shtrigën e vunë mbi nji turrë drûjsh, të cilave u dhanë zjarmin, ku u dogj si âsht mâ zí.

Kur ajo u dogj e u bâ hî e pluhun, kaprollin e shliruen magjinat dhe prap u bâ njerí. Vlla e motër nuk u ndanë mâ dhe jetuen .për lumtuní derisa qenë gjallë.

VAJZA E PËRHIME

Njij njeriu të pasun na i smuhet grueja. Kur ajo ndjeu se po mbaron, e thirri vajzën e saj të vetme dhe i tha: — Bij' e ime e dashtun, të jeshë e përvûjtë dhe e mirë si deri tash e ka me të ra mirë edhe ty. Mandej i mbylli syt e dha shpirt.

Vajza për çdo ditë shkonte te vorri i nanës, qante dhe mbet e përvûjtun dhe e mirë. Kur erdhi dimni, bora mbuloi vorrin e nanës së saj me nji mbulesë të bardhë, e kur borën e shkrîu dielli pranveruer, i ati i saj muer nji grue tjetër.

Grueja e dytë pruni me vehte në shtëpí të shoqit dy vajzat e saja. Që të dyja kishin fëtyrë të bardhë e të bukur, por zemër të zezë e të keqe.

Tash filluen ditë të zeza për thjeshtrën e ngratë. — Kjo e marrë të rrijë bashkë me né në dhomë?! — thojshin ato. — Kush don me hangër, duhet të fitojë bukën e vet. Hiqnau qafet, enëlase!

Ato ia muerën petkat e saja të bukura dhe i dhanë nji palë zhele të vjetra ngjyrë hîni dhe nji palë nallëna druni. — Shife, shife, princeshën krenare, si na âsht ndreqë e ujdisë, — e përqeshën ato dhe e përzunë në gjelltore.

Ç'prej mëngjezit e deri në mbramje i duhej të bâjë punë të vështira, të zgjohet para agimit, me

bajtë ujë, me ndezë zjarmin, me gatue gjellë dhe me lá enë e petka. Përveç kësaj, të bijat e njerkës bâjshin gjithfarë të zezash, e shpotitshin dhe i hjedhshin bizele e groshë në hî, e kështu ishte e shtrëngueme t'ulej e t'i pastrojë. Në mbramje, kur ishte e lodhun nga puna, nuk guxonte me rá në shtrat, por pranë votrës në hî. E mbassi për këte shkak dukej gjithmonë e pluhnueme dhe e ndytë, e quejtën Vajza e Përhime.

Njiherë kur baba i saj përgatitej të shkojë në nji panagjyrë, i pyeti thjeshtrat se shka duen me u prû. — Petka të bukura — tha njana. Inxhí dhe gurë të çmueshëm ia priti tjetra.

— Po ti, Vajza e Përhime, — e pyeti ai të bijën, — shka don ti?

— Babë, këputmani gembin e parë që ua prekë kapelën kur të ktheheni.

Ai bleu për të dyja thjeshtrat petka të bukura, ixhí dhe gurë të çmueshëm, e me rastin e kthimit, tue kalue në shpinë të kalit nëpër nji zabel të blertë, ia preki kapelën nji gemb lejthije dhe ia hoq prej kreje. Ai e këputi gembin dhe e muer me vehte. Kur mbërijti në shtëpí, ua dhuroi thjeshtrave dhuratat që i kishin kërkue, e Vajzës së Përhime i dha gembin e lejthís.

Vajza e Përhime e falnderoi për dhuratën dhe shkoi në vorrin e s'amës. Atje e mblodhi gembin dhe filloi të qajë aq dhimbshëm sa që lotët rrjedhshin dhe e njomshin gembin e lejthís, i cili u rrit dhe u bâ nji drû i bukur. Vajza e Përhime shkonte

tri herë në ditë atje dhe qante me dhimbsuni të madhe, e kurdoherë në drû zbritte nji zog i vogël e i bardhë. Porsa kjo çfaqte ndonji dëshirë, zogu i vogël ia plotsonte.

Ndodhi që mbreti bani nji festim të madh, i cili duhej të zgjatte tri ditë. I kishte ftue të gjitha vajzat e bukura të vendit që princi të zgjidhte nusen e vet. Kur ndëgjuen se do të shkojnë edhe ato në pallat të mbretit, të dy thjeshtrat u gëzuen shum, e thirrën Vajzën e Përhime dhe i thanë: — Krehna, na i fshîj këpucët dhe na i mbërthe pullat, do të shkojmë në festim në pallatin e mbretit.

Vajza e përhime bani shka i thanë, por qante, sepse edhe ajo dëshironte të shkojë në vallzim dhe iu lut njerkës që ta lëshojë.

Ti, o vajzë e Përhime, të shkojsh kështu e pluhnueme dhe e ndytë në festim? Nuk ke as petka as këpucë e don me vallzue!

Por ajo iu lut edhe mâtej, e njerka mâ në fund i tha: — Të kam qitë nji çiní me groshëz në hî, nëqoftëse i mbledh për dy orë, do të mund të shkojsh edhe ti.

Vajza duel kah dyert e mbrapme në kopësht dhe thirri: — O pllumba të butë, u turtuj, o të gjithë zogjt nën qiell, ejani dhe më ndihmoni ta dliri groshzën:

Ndani kokrrat në çanak.
Egjrën hani për rnarak!

Nepër dritaren e gjelltores erdhën dy pllumba të bardhë, mandej turtujt, e mâ në fund erdhën fluturimthi dhe hynë në gjelltore të gjithë zojgt nën

qiell dhe zbritën në hî. Pllumbat përshëndetën me krye dhe filluen të qokasin. Mandej edhe zogjt tjerë filluen të qokasin quk, quk, quk dhe i ndanë të gjitha kokrrat e mira në çiní. Nuk kaloi asnji orë, e ata ishin gati dhe shkuen tue fluturue.

Vajza ia çoi njerkës çinín, e gëzueshme se tash do të mund të shkojë bashkë me to në festim. Por njerka i tha: — Jo, Vajzë e Përhîme, ti nuk ke petka dhe nuk din të vallzojsh. Kështu vetëm kanë me të përqeshë.

Por Vajza e Përhîme qajti, e ajo i tha: — Nëqoftëse për nji orë mundesh me i qërue dy tenxhere grozhëz, mund të vijsh me né. E me vetëvehte mendonte: „Ajo nuk do të mund ta kryejë kurr këte punë".

Kur njerka i derdhi dy tenxhere me groshëz në hî, vajza duel nëpër dyert e mbrapme në kopësht dhe thirri: — O pllumba të butë, o turtuj, o të gjithë zogjt nën qiell, ejani dhe më ndihmoni ta dliri groshzën:

Ndani kokrrat në çanak,
Egjrën hani për marak!

Atëherë nëpër dritaren e gjelltores erdhën dy pllumba të bardhë, mandej turtujt, e mâ në fund fluturimthi hynë nëpër gjelltore gjithë zogjt nën qiell dhe ranë mbi hî. Pllumbat përshëndetën me krye dhe filluen të qokasin. Mandej edhe zogjt tjerë filluen të qokasin qok — qok, qok dhe i veçuen të gjitha kokrrat e mira në çanak. Nuk kaloi as gjysë ore, e ata e kryen punën dhe flutruen.

Vajza ia çoi çanakun njerkës, e gëzueshme se tash do të mund të shkojë bashkë me to në festim. Por njerka i tha: — Nuk të ndihmon kurrgjâ, ti nuk ke petka dhe nuk din të vallzojsh. Do të turpnoheshim me ty. — Ia ktheu shpinën dhe u nis me dy të bijat e saja krenare.

Nbassi nuk kishte mâ njeri në shtëpi, Vajza e Përhîme shkoi te vorri i nanës nën lejthi dhe thirri:

„Drû i dashtun, shkundi degët për bukurí
Dhe më vesh tanë n'argjent e në flori!"

Zogu ia lëshoi nji fustan të stolisun an' e mb' anë me ár e argjent dhe nji palë papuçe të qindisuna me mëndafsh e argjent. Ajo u vesh me të shpejtë dhe shkoi në festim. Njerka dhe thjeshtrat nuk e njoftën, por menduen se sigurisht do të jetë ndonji princeshë e huej, aq e shkëlqyeshme dukej në petkun e artë. As që u shkonte mendja se âsht Vajza e Përhîme, po kujtojshin se âsht tue ndêjtë në shtëpí pranë votrës në hî dhe tue dlirë groshzën.

Princi iu afrue, e muer për dore dhe filloi të vallzojë me tê. Nuk deshti të vallzojë mâ me asnji tjetër dhe nuk ia lëshoi dorën. Kur vinte ndokush tjetër ta thërrasi për të vallzue me tê, princi përgjigjej: — Kjo âsht vallzuesja e ime.

Ajo vallzoi gjithnji derisa u bâ terr. Atëherë deshti të shkojë në shtëpí, por princi i tha: — Po vij me të përcjellë, sepse donte të shifte e kujt âsht kjo vajzë e bukur. Por ajo e la dhe i hiku në kotecin e pllumbave.

Princi priti derisa i erdh i ati. Ai i tha se vajza e panjoftun hiku dhe hyni në kotec të pllumbave. I ati mendoi: „Mos âsht Vajz e përhîme?"

U desht që t'ia bijnë sëpatën dhe kazmën që ta shkatrrojë kotecin e pllumbave, por mbrenda nuk kishte njeri.

Kur hynë në shtëpi, Vajza e Përhîme ishte ulë e veshun me petkun e saj të ndyetë dhe në hî, e mbi votër luhatej drita e zbêhtë e kandilit të vojit. Ajo kishte pasë dalë shpejt nga ana tjetër e kotecit dhe kishte nga deri të lejthija. Atje e kishte heqë fustanin e bukur dhe e kishte vû mbi vorr, e zogu e kishte marrë përsëri, e mandej e veshun në veshjen e saj të përhîme âsht ulë skâj votrës.

Të nesërmen, kur festimi filloi prap dhe kur prindët dhe thjeshtrat shkuen, Vajza e Përhîme shkoi te lejthija dhe tha:

„Drû i dashtun, shkundi degët për bukurí
Dhe më vesh tanë n'argjent e në flori".

Zogu ia lëshoi nji petk shum mâ të çmueshëm se sa atê të ditës së parë. Kur duel e veshun me të në festim, të gjithë të pranishmit u habitën me bukurín e saj. Princi priti të vijë ajo, e muer menjiherë përdore dhe vallzoi vetëm me tê. Kur vijshin të tjerët për ta thirrë që të vallzojë me ta, princi u thoshte: — Kjo âsht vallzuesja e ime.

Kur rá nata, ajo deshti të shkojë, por princi shkoi mbas saj tue dëshirue me pá në cilën shtëpi do të hyjë. Por ajo hiku në kopësht mbrapa shtëpís. Atje ishte nji dardhë e madhe, e cila përkulej nën

peshën e kokrrave shum të bukura. Me të shpejtë u ngjit si gjeri nëpër degë e princi nuk mujti me pá sé kah u zhduk.

Princi priti derisa erdh i ati i saj dhe i tha: — E panjoftuna më hiku. Mendoj se ka hypë në dardhë. — I ati mendoi: „Mos do të jetë Vajza e Përhîme"? — Urdhnoi që t'ia bijnë sëpatën dhe e preu dardhën, por nuk gjeti kërkend.

Kur erdhën në gjellëtore, Vazja e Përhîme rrinte në hî si gjithmonë, sepse kishte këcye nga ana tjetër prej dardhe, ia kishte kthye zogut mbi lejthí petkat e bukura dhe i kishte veshë prap fustanin e përhîme të saj.

Ditën e tretë, kur shkuen prindët dhe thjeshtrat, Vajza e Përhîme shkoi prap te vorri i nanës dhe i tha lejthís:

„Drû i dashtun, dridhi degët për bukuri
Dhe më vesh tanë n'argjent e në flori."

Atëherë zogu i hodhi nji petk madhështuer dhe të shkëlqyeshëm si nuk e kishte pasë asnjiherë, e papuçat ishin tanë flori i kulluem. Kur shkoi e veshun me këte fustan në festim, të gjithë mbetën të habitun prej ngazëllimit. Princi vallzoi vetëm me tê, e kur e thirrte ndokush me vallzue me tê, princi i thoshte: — Kjo âsht vallzuesja e ime.

Kur ra nata, Vajza e Përhîme deshti të shkojë, e princi deshti me e përcjellë. Por ajo hiku shpejt sa që ky nuk mujti me e mbërrijtë.

Por princi u kujtue dhe urdhnoi që shkallët t'i lyejnë me katran. Ndërsa Vajza e Përhîme ngjitte nëpër shkallë, për to iu ngjit papuça e majtë. Princi

e muer. Ishte shum e vogël dhe shum e bukur e gjithë prej florini.

Të nesërmen në mëgjes ai shkoi me papuçe te i ati i vajzës dhe i tha: — Asnji vajzë tjetër nuk do të jetë grueja e ime përveç asaj së cilës i bjen taman kjo papuçe e artë.

Të ndiemen këtê të dy thjeshtrat u gëzuen, sepse kambët i kishin të bukura. Vajza mâ e madhe shkoi me papuçe në dhomë për ta mbathë. Edhe nana e saj shkoi me tê. Por papuça ishte për tê tepër e vogël dhe nuk mujti me futë në tê as gishtin e madh. Atëherë nana i dha nji thikë dhe i tha? — Preje gishtin e madh, kur të bâhesh mbretneshë nuk do të hecish mâ në kambë.

Vajza e preu gishtin e madh të kambës, e futi kambën në papuçe, e duroi dhimbën dhe duel para princit. Ai së bashku me tê, si me të fejuemen e tij, hypi mbi kal dhe shkoi me të shpejtë. Por iu desht të kalojnë pranë vorrit. Aty mbi lejthí rrijshin dy pllumba të bardhë dhe guçitshin:

„Gu-gu, gu-gu, gu,gu,
Gjak paska këtu,
Gishtin pre sahí
E nusja â në shpi!"

Ai shiqoi papuçen e saj dhe pau se prej saj po kullonte gjak. Ktheu kalin dhe e çoi të fejuemen në shtëpí. — As kjo nuk âsht ajo e vërteta, — tha dhe urdhnoi që papuçen ta mbathi motra tjetër.

Kjo shkoi në dhomë dhe për fat gishtat i futi në papuçe, por thembra nuk mund të hynte kurrsesi. Atëherë nana i dha nji thikë dhe i tha: — Pre-

je nji copë thembër; kur të bâhesh mbretneshë nuk do të hecish mâ në kambë.

Vajza preu nji copë thembër, e futi kambën në papuçe, e duroi dhimbën dhe duel para princit. Ai e hypi në kal si të fejuemen e tij dhe u nis bashkë me të. Kur kaluen pranë lejthís, mbi të rrijshin dy pllumba dhe guçitshin:

„Gu-gu, gu-gu, gu,
Paska gjak këtu!
Thembra pre sahí,
E nusja â në shpí!

Ai shiqoi kambën e saj dhe pau se nga papuçja po kullonte gjaku dhe po skuqeshin çarapat e lyeme në gjak. Atëherë e ktheu kalin dhe e çoi vajzën në shtëpí.

— As kjo nuk qenka e vërteta, — tha ai. — A nuk keni ndonji vajzë tjetër?

Nuk kemi, — tha baba i Vajzës së Përhîme. — Këtu âsht vetëm edhe vajza e vogël, shkurtabiqe. Vajza e Përhîme, e cila më ka mbetë mbas grues së parë të ndjerë. Por âsht e pamundun me qenë ajo e fejuemja e juej.

Princi tha që ta dërgojnë nalt, por njerka u përgjegj: „Ah, mosni, ajo âsht tepër e ndytë dhe nuk guxon të paraqitet.

Por ai kërkoi të vijë patjetër. U detyruen ta thërrasin Vajzën e Përhîme. Kjo së pari lau duert dhe fëtyrën, mandej hyni mbrenda dhe e përshëndeti princin tue ulë kryet. Ky ia dha papuçen e artë. Ajo u ul mbi nji shkam, e nxuer kambën nga kundra e

randë prej druni dhe e futi në papuçe, e cila i erdhi për bukuri. Kur u drejtue dhe princi ia pau fëtyrën, e njofti vajzën e bukur me të cilën kishte vallzue dhe tha: — Kjo âsht e fejuemja e vërtetë!

Njerka dhe të dy thjeshtrat u tutën dhe u zbênë prej zemrimit. Princi e vuni Vajzën e Përhîme mbi kál dhe shkoi me tê. Kur kaluen në shpinë të kalit pranë lejthís, dy pllumbat e bardhë filluen të guçasin:

„Gu-gu-gu, e gu-gu-gu,
Gjak tashmâ nuk ka këtu.
Kamb' e saj po rrin e qetë,
Gjete nusen e vërtetë."

E mbassi i thanë këto fjalë, zbritën fluturimthi dhe ranë në krahnorët e Vajzës së Përhîme, njani mbi krahun e djathtë e tjetri mbi krahun e majtë dhe ndêjtën aty.

Kur deshtën me vû kunorë, erdhën motrat e këqija dhe deshtën t'i hyjnë në qef, që edhe ato të marrin pjesë në këte lumní. Kur dhandri e nusja ishin tue hy në kishë, thjeshtra e madhe shkonte në krah të djathtë, ndërsa e vogla në krah të majtë: në ndërkohë pllumbat ia nxuerrën secilës nga nji sy. Mandej, kur duelën, thjeshtra e madhe shkonte në krahun e majtë, ndërsa e vogla në krahun e djathtë: ndërkohë pllumbat ua nxuerën edhe syt që u kishin mbetë. Kështu për smirën dhe dyfëtyrshmënín e tyne u dënuen me vërbim të përjetshëm.

Gjeli i tha Pulës:

— Tash âsht koha kur piqen lejthijat. Hajde të shkojmë në mal e të ngîhemi njiherë si duhet, sa nuk i ka sosë geri.

— Të shkojmë, — iu përgjegj Pula. — Hajde të shkojmë bashkë dhe ta ambëlsojmë gojën.

Ata duelën në mal. Dita ishte e kthjelltë dhe atje ndêjtën deri në muzgun e natës. Tash nuk do të dijsha me ju thanë, athue prej ngranjes së mirë ishin bâ të plogtë, ose vetëm ishin dalldisë, shkurt, nuk deshtën të shkojnë në kambë në shtëpi. Por Gjelit iu desht të bâjë nji qerre të vogël me lëvozhga lejthijash.

Kur e punoi qerren, Pula hypi në tê dhe i tha Gjelit: — Eh, tash vetëm ngjitu në qerre dhe ngrehe.

Sa mirë ia qëllove, — i tha Gjeli. — Mâ mirë po heci në kambë deri në shtëpí, se sa të ngjitem në qerre. Jo, kështu nuk e kemi pasë fjalën. Me qenë karrocjer dhe me i grahë, hajde de; por me i ngrehë — as që më shkon ndërmend!

Derisa po fjaloheshin kështu, erdhi nji rosë tue u luhatë e tue gargarisë.

— Hajna bre, kush ju ka lejue të hyni në lejthishten t'ime? Pritni, pritni, për hunde do t'ua nxjerri lejthijat! — Hapi sqepin dhe iu vërsul Gjelit. Por Gjeli nuk ndêjti duerkryq, veç u mprojt ashpër prej rosës. Mâ në fund ia ndreqi qefin me mamuzat e tija sa ajo filloi të kërkojë mëshirë dhe pranoi që për dënim ta ngjesin në qerre.

Gjeli ndêjti në vendin e karrocjerit dhe grahi qerres me nji vrap të tërbuem.

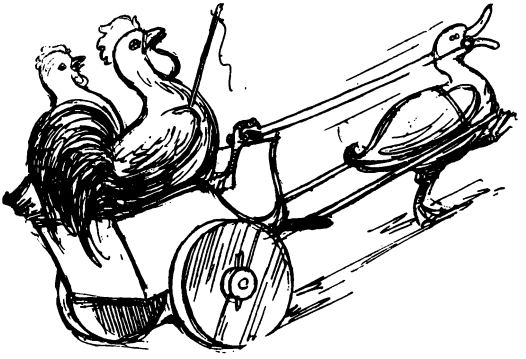

— Hajt, hajt! Rosë, urra, fluturo!

Kur kaluen nji pjesë të rrugës, hasën në dy kambësorë. Këta ishin Karfica e Gjylpana, të cilat i thirrën tue u thanë: — Ndaluni! Ndaluni! — Mandej thanë se së shpejti do t'erret krejt dhe nuk do të shofin as gishtin para hunde, e përveç kësaj rruga âsht plot me baltë, dhe u lutën që t'i marrin me vehte

në qerre; thanë se tue pí nga nji gotë birrë janë ndalë shum në mejhanen e rrobaqepsave para dyerve të qytetit.

Mbassi të dyja ishin hollajka, dhe nuk zêjshin shum vend, Gjeli u lejoi që të hypin në qerre, por u detyruen me iu premtue se nuk do të rrijnë as mbi kambët e tij as mbi kambët e Pulës.

Natën vonë mbërijtën deri te nji han, e mbassi nuk deshtën t'udhëtojnë mâtej natën, e edhe Rosa lëkundej andej e këndej prej lodhjes, vendosën të kthejnë n'ate han.

Në filim hanxhija u mendue gjithqysh me ua mbushë mendjen se hani âsht plot e përplot, ndoshta tue mendue se këta nuk janë kurrfarë zotnijsh të zgjedhun. Por, mâ në fund, mbassi ishin shum gojambël dhe i premtuen vén që kishte bâ Pula rrugës, dhe përveç kësaj i thanë se mund ta ndali Rosën, e cila për çdo ditë bante nga nji vé, ai i pranoi me bujtë .

Mandej ata urdhnuen që t'u shërbejë dhe u gostitën me të tana të mirat. N'agimin e parë, porsa kishte fillue me zbardhë drita dhe të gjithë ishin në gjum të thellë, Gjeli e zgjoi Pulën, ia pruni nji kokërr vé, e qukati, dhe e hangrën bashkë, kurse lëvozhgën e qitën në votër.

Atëherë shkuen te Gjylpana, e cila endè flente, e kapën për kreje dhe e ngulën në jastëk mbi shkambin e hanxhís, ndërsa Karficën e ngulën në peshqirin e tij, dhe pa thanë lamtumirë hikën fluturim nëpër fushë.

Rosa, e cila kishte dëshirë të flêjë përjashta dhe kishte mbetë n'oborr, ndjeu se si dikush fluturoi, u zgjue prej gjumi dhe pá nji prrue dhe nëpër tê u nis tue notue. Kështu hecte mâ shpejt se sa kur e ngrehte qerren.

Disa orë mâ vonë hanxhija u zgjue prej gjumi, u lá dhe deshti të fshîhet me peshqir. Por Karfica e gërvishti në fëtyrë dhe ia lá nji shêj të kuq vesh më vesh. Mandej ai shkoi në gjelltore dhe deshti me ndezë llullën, por kur iu afrue votrës, lëvorja e vés i këcei në sŷ.

—Këte nadje gjithshka po vërsulet kundër meje, — tha ai dhe ashtu i mërzitun u ul mbi shkamb, por me të shpejtë këceu nga vendi dhe bërtiti: „Oof!" — sepse Gjylpana e therri keq.

E kaploi nji tërbim, e tue dyshue në mysafirët që i kishin ardhë mbramë aq vonë, shkoi t'i kërkojë, por ata s'kishin lanë as shêj, as gjurmë. Mandej u betue se kurrmâ nuk do të pranojë në shtëpi rrugaça, të cilët hanë shum e nuk paguejnë kurrgjâ, e përveç kësaj, në vend që të jenë mirënjohtësa, ata edhe të tallin e të bâjnë keq.

Na ishte nji njeri dhe na kishte tre djelm. Mâ i vogli quhej Kokëtrashë dhe të gjithë e përbuzshin, e përqeshshin dhe kurr nuk e përfillshin.

Njiherë djali mâ i madh shkoi në pyll me pré drû, e nana i dha me vehte nji kulaç të bukur e me erë të kandshme dhe nji shishe venë, që mos të mbetet i untë dhe i etshëm.

Kur mbrrijti në pyll ia behi nji shkurtabiq plak dhe i thîmë, i cili i uroi ditën e mirë dhe iu lut: — Ma jep nji copë kulaç prej strajcës t'ande dhe lejomë që të pij nji gërç venë, sepse më ka marrë ûja dhe etja.

Por djali i mençëm iu përgjegj: — Nëqoftëse të jap ty kulaç dhe venë, nuk do të mbetet për mue kurrgjâ. Hiqmu qafet! — i tha tue ia kthye shpinën dhe vazhdoi rrugën.

Kur filloi me pré drû, nuk zgjati shum dhe i shpëtoi sëpata dhe në vend të drunit i rá dorës së vet dhe u pré. U detyrue të shkojë në shtëpi për ta lidhë plagën. — Këtê e pati peshqesh nga shkurtabiqi i thimë.

Mandej duel në mal djali i ndërmjemë. Edhe atij, si të madhit, nana i dha nji kulaç dhe nji shishe

me venë. Edhe ky u takue me shkurtabiqin plak e të thîmë, i cili i kërkoi nji copë kulaç dhe nji gërç venë.

Por edhe djali i ndërmjemë iu përgjegj: Pjesa që do ta jepsha ty, do të më mungonte mue. Hup, hiqmu qafet! — Ia këtheu shpinën dhe vazhdoi.

Ndëshkimi nuk mungoi. Porsa filloi me pré drû, i shpëtoi sëpata dhe i ra kambës. Kështu u detyruen ta çojnë në shtëpí.

Atëherë Kokëtrashi tha: — Babë, lëshomë të shkoj unë në pyll me pré drû.

I ati iu përgjegj: — Vllaznit e tu kanë kalue keq, shporru prej kësaj gjâje. Ti s'e ke zanat këte punë.

Por Kokëtrashi u lut aq tepër, sa që i ati, má në fund, e lëshoi: — Mirë, shko. Pa mundim nuk ka mësim.

Nana i dha nji kulaç të gatuem me ujë dhe të pjekun në hî dhe bashkë me tê nji shishe me venë të tharptë. Kur mbërrijti në pyll edhe ky e takoi shkurtabiqin plak të thimë, i cili e përshëndeti dhe i tha: — Ma jep nji copë kulaç dhe nji gërç venë. Jam shum i untë dhe i etshëm.

Kokëtrashi iu përgjegj: Kam vetëm kulaç të pjekun në hî dhe venë të tharptë. Nëse të pëlqen, mund të rrijmë dhe të hamë.

Ata u ulën. Kur Kokëtrashi e nxuer kulaçin, ai u shndërrue në nji kulaç të bukur e të kandshëm, kurse vena e tharptë në venë të mirë. Ata hangrën dhe pinë e mandej shkurtabiqi i tha: — Mbassi qenke zemërmirë dhe atê që ke e ndan me gëzim me të tjerët, do të dhuroj lumtunín. Atje gjindet nji grû

e vjetër. Preje dhe në rrâjët e tij do të gjejsh dishka. — Shkurtabiqi mandej u përshëndet me të dhe shkoi.

Kokëtrashi shkoi atje dhe e preu drunin. E kur u rrëzue druni, në rrâjët e tij rrinte nji patë me pupla prej arit të kulluem. Ai e muer dhe shkoi në nji han që të flêjë ate natë. Hanxhiu kishte tri vajza, e kur e panë patën, deshtën të dijnë çfarë shpendi i mrrekulueshëm âsht dhe dëshiruen ta kenë të paktën nji pupël të saj t'artë.

Mâ e madhja mendoi: — Do ta gjejë rastin që ta nduki nji pupël, — e kur Kokëtrashi duel përjashta, ajo e kapi patën për krahi, por n'ate çast iu ngjitën për të gishtat dhe dora.

Për së shpejti erdhi edhe vazja e dytë, të cilën gjithashtu e nxitte dishka me pasë nji pupël t'artë. Por, porsa e preki motrën e saj, u ngjitë për të.

Mâ në fund erdhi edhe motra e tretë, me të njajtin qëllim. Por të dyja bërtitën: — Mos u afro, pash zotin, mos u afro! — Ajo nuk mujti me kuptue se nuk duhet t'afrohet, por mendoi: — Atê shka mund të bâjnë ato, ndoshta mund ta bâj edhe unë, — dhe u afrue, por porsa e preki motrën e ndërmjeme, u ngjit për të. Kështu u desht ta kalojnë të tanë natën ngjitë për patën.

Të nesërmen në mëngjes Kokëtrashi e muer patën nën sjetull dhe u nis, tue mos ua vû veshin tri motrave, të cilat ishin ngjitë për të. Atyne iu desht të ngasin vazhdimisht mbrapa tij, herë majtas. herë djathtas, kahdo që shkonte ai. Në mes të fushës u ta-

kue me ta nji prift. Tue pá këto që shkojshin njena mbas tjetrës, u çudit dhe tha:

— A nuk ju vjen turp, he të pafëtyra, a s'keni marre me vrapue mbas djaloshit midis fushës? A u ka hije që po bani kështu?

Tue thanë kështu ai e kapi mâ të voglën për dore dhe deshti ta largòjë. Por posa e preki edhe ai u ngjit me to, kështu iu desht të ngasë mbrapa tyne edhe atij.

Pak mâ vonë takuen sagrestanin[1]) e kishës, i cila e pau zotni priftin si po i ndjek kamba kambës të tri vazjat. Ai u çudit dhe bërtiti: — Kah po nguteni kështu, zotni prift? Mos harroni se sod kemi edhe nji

pagëzim, — iu afrue, e kapi për mange dhe mû n'ate çast u ngjit edhe ai për të.

[1]) Sagrestani = Shërbëtuer i kishës, Red.

Ndërsa kta të pestë ngajshin njani mbas tjetrit, u takuen dy katundarë që punojshin n'arë me shetën. Prifti i thirri dhe iu lut që ta shkoqin atê dhe sagrestanin. Por posa e prekën sagrestanin, u ngjitën edhe ata, dhe kështu tash ngajshin shtatë vetë mbrapa Kokëtrashit me patë. Kështu mbërrijtën në nji qytet, në të cilin sundonte nji mbret që kishte nji vajzë aq serioze sa kurrkush nuk ishte në gjendje ta bâjë me qeshë. Prandej kishte nxjerrë shpalljen se atê njeri, i cili do ta bâjë me qeshë, do ta marrë për burr. Mbassi e ndëgjoi këtê, Kokëtrashi shkoi para bijës së mbretit së bashku me patën e tij e me bishtalecat e saj. Ajo kur i pau këta të tshatë tue nga njeni mbas tjetrit, shpërtheu në gaz aq të madh, sa që nuk mujti me e ndalë kurrsesi.

Kokëtrashi e kërkoi ta marrë për grue, por mbretit nuk i pëlqei dhandri dhe filloi të gjejë gjithfarë arsyetimesh dhe tha se mâ së pari duhet t'ia bjeri nji njeri, i cili mund të pijë nji podrum të tanë me venë.

Kokëtrashi mendoi dhe i ra ndërmend se sigurisht do të mund t'i ndihmonte shkurtabiqi i thîmë, shkoi në pyll dhe mu n'atë vend ku kishte pré drû, pau nji njeri i ramë në hall. Kokëtarshi e pyeti çfarë halli ka, e ky iu përgjegj: — Më ka molisë etja e nuk po mund ta shuejë. Ujin e ftoftë nuk mund ta duroj. Në të vërtetë kam pí nji fuçi me venë, por, shka âsht nji pikë uji mbi gur të kuqun në zjarm?

— Unë mund të ndihmoj, — tha Kokëtrashi, — Eja me mue, dhe do të pijsh venë sa ta dojë qefi.

Ai e çoi në podrumin e mbretit. Njeriu i etshëm u vërsul mbi vozgat e mëdha dhe piu e piu, aq shum sa që i dhimbën îjat, dhe para se t'errej, ai e piu gjithë venën që gjindej në podrum.

Kokëtrashi kërkoi prap nusen. Por mbreti u idhnue që ky kurrkushi, të cilin e quejshin të gjithë Kokëtrashë, t'ia marrë të bijën për grue, dhe prap i vuni edhe nji kusht: së parit duhet të bjeri nji njeri i cili mund ta hajë nji mâl të tanë bukë.

Kokëtrashi, pa ngurrue, shkoi menjiherë në mal. Atje në vendin e njajtë po rrinte nji njeri i cili shtrëngonte barkun e vet me rryp, mrrolej dhe thoshte: — Kam hangër nji furrë plot me bukë, por shka âsht kjo për nji njerí t'untë si unë! Barku më mbet shprazтë, e më duhet ta shtrëngoj rrypin që të mos vdes nga ûja.

Kokëtrashi me të ndëgjuem këto fjalë u gëzue dhe i tha: — Hajde me mue, do të hashë sa do të dojë qefi.

E çoi në pallatin e mbretit, e mbreti e kishte prû të gjithë miellin nga i gjithë vendi dhe kishte pjekë nji mal të tanë me bukë. Njeriu i untë i pyllit iu përvesh bukës dhe mbrenda ditës e hangër të tanë malin me bukë.

Kokëtrashi e kërkoi për të tretën herë nusen, por mbreti edhe njiherë trilloi arsye dhe kërkoi prej tij nji barkë, e cila mund të lundrojë si nëpër ujë, ashtu edhe nëpër tokë.

— Porsa të mbërrijsh me nji anije të këtillë, — i tha ai — menjiherë do ta marrish bijën t'ime për grue.

Kokëtrashi u nis drejt në pyll. Atje rrinte shkurtabiqi i thîmë, me të cilin e kishte nda kulaçin e vet. Ai i tha: — Unë kam hangër dhe pí për ty, prandej do ta jap edhe anijen. Të gjithë këtê e bâj për arsye se ke qenë zemërmirë ndaj meje.

Dhe ai ia dha nji anije, e cila shkonte si nëpër ujë, ashtu edhe nëpër tokë. Tue pa këtê, mbreti nuk mujti mos me ia dhanë të bijën. Mandej bânë darsëm, e mbas vdekjes së mbretit Kokëtrashi e trashëgoi mbretnín dhe jetoi shum vjetë i kënaqun me gruen e vet.

MUZIKANTAT E QYTETIT BREMEN

Nji njeri kishte nji gomar, i cili vjet me radhë kishte bajtë pa u lodhë thasë të plotë në mullî. Por tash kishte fillue ta lâjë fuqija dhe po bâhej gjithnji mâ i paaftë për punë. Prandej i zoti mendoi që ta heqi qafet. Por gomari vuni ré se shka po përgatitej për tê, pra hiku dhe shkoi në qytetin Bremen, tue mendue se atje do të mund të bâhet muzikanti i qytetit.

Tue hecë kështu për nji kohë, hasi në nji qen, i cili ishte shtrî në rrugë dhe dihatte si t'ishte lodhë e këputë prej vrapimit. — Pse po dihat aq fort? — e pyeti gomari.

— Ah, — iu përgjegj qeni, — u plaka dhe për çdo ditë jam gjithnji mâ i dobtë dhe nuk vlej mâ për gjuetí. Zotnija i im deshti me më mbytë, prandej hika. Por si ta fitoj tash kafshatën e bukës?

— A din shka, — i tha gomari, unë jam tue shkue në qytetin Bremen me u bâ muzikant i qytetit, eja me mue e edhe ti kushtoju muzikës. Unë do t'i bijë tamburës, e ti tupanit.

Qeni pranoi dhe të dy vazhduen rrugën. Nuk kaloi shum kohë, rrugës panë nji macë, e cila rrinte e brengosun thue se i janë mbytë gjemít në dét.

— Çfarë halli të paska gjetë, o lëpîse plakë? — e pyeti gomari.

— Kush gëzohet me krye në thes, — iu përgjegj maca, — tashmâ jam plakë, dhambët më janë bâ të pampreftë, dhe mâ me dëshirë rrij në nji skutë dhe tjerri, se sa të gjuej mij. Zoja e ime deshti me më mbytë. Prandej, i hika asaj, por kah me ia mbajtë dhe shka të bâj tash; hajde më thuej?

— Eja me né në qytetin Bremen, ti merr erë sadopak nga muzika e natës, dhe mund të bâhesh muzikant i qytetit.

Macës i pëlqeu ky propozim dhe u nis me ta.

Mandej tre të hikun kaluen pranë njij ferme. Në derë t'oborrit rrinte nji gjel dhe këndonte me të tanë fuqín që kishte. — Shka po këndon kështu, si me qenë para sosjes së botës, — i tha gomari, — shka ke?

— Paralajmërova kohën e mirë, — tha gjeli, — e mbassi nesër do të vijnë mysafirë për drekë, zoja e ime nuk ka mëshirë për mue e i ka thanë gjellëbâses se don të më hajë në supë, dhe sonte do të ma përdredhë qafën. E tash veç po këndoj sa të ngihem në kangë.

— Mos more, Flakadâ, i tha gomari, — mâ mirë eja me né, na jemi tue shkue në qytetin Bremen, e gjithkund do të gjejsh dishka mâ të mirë se vdekjen. Ti ke zâ të bukur, e kur t'i bijmë muzikës e të këndojmë së bashku, do të kalojmë për bukurí. Gjelit i pëlqeu ky propozim dhe ata vazhduen rrugën të katër.

Por për nji ditë nuk mujtën me mbërrijtë në qytetin Bremen. Mbas pak kohe mbërrijtën te nji pyll dhe vendosën ta kalojnë natën aty. Gomari dhe qeni ranë nën nji drû të madh, e maca dhe gjeli hypën mbi nji degë; gjeli u ngjit në maje, ku ishte mâ

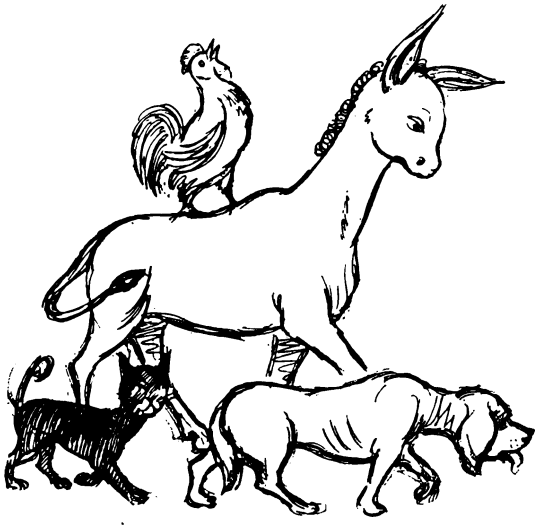

i sigurtë. Para se ta zente gjumi, ai shiqoi edhe njiherë në të katër anët dhe iu duk se diku larg po digjet dishka. I thirri shokët e vet dhe u tha se ajo që po digjet duket si me qenë shtëpí, mbassi po shifet edhe drita në tê.

Gomari propozoi: — Ejani të shkojmë, sepse ky konak nuk âsht i mirë. E qeni tha se do t'i pëlqejshin do eshtna me pak mish në ta.

Kështu ata u drejtuen kah drita, e cila bâhej gjithnji mâ e qartë dhe mâ e fortë. Mâ në fund mbërrijtën para shtëpís së cubave, e cila ishte e ndriçueme së tepërmi. Mbassi ishte gomari mâ i nalti iu afrue dritares për të shique mbrenda.

— Shka po shef, o Murrmosh? — e pyeti gjeli.

— Shka po shof? — iu përgjegj gomari, — nji tryezë të shtrueme plot e përplot me gjellna dhe pije shum të shijshme, e rreth saj cubat tue i cakrrue gotat njeni me tjetrin.

— Kjo do t'ishte dishka për né, — tha gjeli.

— Iâ, iâ, edhe unë kështu ha! — tha gomari.

Dhe shtâzët filluen të këshillohen se si t'i përzanë cubat. Mâ në fund e gjetën mënyrën: gomari i ngriti kambët e para dhe i vuni në prag të dritares, qeni i gomarit në shpinë, maca këceu mbi qen dhe mâ në fund gjeli fluturoi e ra mbi krye të macës. Mbassi u ndreqën kështu, filluen njizani muzikën e tyne: gomari palli, qeni lehi, maca mjaulloi dhe gjeli këndoi. Mandej nëpër dritare këcyen shpejt në dhomë sa që të gjithë xhamat tingulluen.

Cubat posa e ndëgjuen këte zhurmë të madhe këcyen nga vendi, tue mendue se mos po vjen ndonji lugat, dhe tue nga kryengulë hikën në pyll. Katër shokët u ulën rreth tryezës dhe filluen të hanë atê shka kishin lanë cubat, hangrën thue se kishin agjinue katër javë.

Mbassi hangrën darkë, katër muzikantat t'anë e fikën dritën dhe kërkuen se ku mund të flejnë, secili simbas qefit të vet. Gomari rá mbi pleh, qeni mbrapa derës maca në votër pranë hinit të ngroftë, e gjeli mbi nji trâ. Ashtu të lodhun nga udhëtimi i gjatë, shpejt i zû gjumi.

Kur kaloi mesnata dhe cubat panë prej së largu se në shtëpí drita nuk âsht e ndezun dhe gjithshka dukej e qetë, kryetari i tyne tha: — Prapseprap nuk âsht dashtë të hikim si qyqe, — dhe e urdhnoi njani prej shokëve të tij që të shkojë dhe të shofë se shka ka ndodhë në shtëpí. Ai të cilin e dërguen, tue pá se gjithshka âsht në qetsí, shkoi në gjelltore për të ndezë dritën, e mbassi syt e macës iu dukën si zjarm i gjallë, e afroi fijen e shkrepsës për ta ndezë. Por maca, e cila nuk dinte të tallet, i këceu në fëtyrë iu kërthnez dhe e gërvishti sa mujti.

Ai u tut tepër dhe ngau sa mujti kah dyert e mbrapme, e qeni, i cili ishte shtrî aty, këceu dhe e kafshoi në kambë. Ai ngau n'oborr dhe shkoi pranë plehit, gomari i rá fort shkelm me kambë të mbrame; e gjeli, i cili u zgjue nga kjo zhurmë, bërtiti nga trâu: Kikirikiii!

Cubi u dha kambëve vrap, mbërrijti dhe i tha kryetarit:

— Uh, shka kam pá! Në shtëpí ishte nji shtrigë e hatashme; syt po i qitshin zjarm dhe të gjithë fëtyrën ma ka gërvishtë me thojt e saj të gjatë; para derës rrinte roje njifarë njeriu me thikë dhe ma theri kambën, n'oborr rrinte shtrî njifarë përbindshi i zi,

i cili më ra me nji hû; e nalt në pullaz rrinte nji gjykatës dhe bërtitte: Këtu âsht hajni, këtu! — e unë hika vrap sa mujta.

Qysh atëherë cubat nuk muerën mâ guxim me iu afrue shtëpís. Katër muzikantave të qytetit të Bremenit u pëlqeu të rrijnë aty aq mirë sa që nuk u larguen mâ. Ai që e tregoi i fundit këtê prrallë, endè e ka gojën e nxehtë.

MBRETI MJEKËRRSQAP [1])

Nji mbret na kishte nji vajzë, e cila ishte tepër e bukur, por aq mendemadhe dhe e dalldisun sa që asnji shkues për martesë nuk i pëlqente. I kthente të gjithë me radhë dhe përveç kësaj i përqeshte.

Njiherë i ati i saj, mbreti, përgatiti nji zijafet të madh e i grishi të gjithë djelmt e rij për martesë nga rrethinat dhe viset e largta. Të gjithë këta i vunë në rend simbas pozitës dhe klasës: së pari mbretnit, mandej vojvodat, mbas këtyne princat, kontat dhe baronët, e mâ në fund bujarët e vogjël. Mandej të bijën e mbretit e çuen përmidis rendeve, por ajo secilit ia gjente të metat. Njani i dukej tepër i trashë: „Fuçi vene" — thoshte. Tjetri tepër i gjatë: „Kambëkajûsh! — shife, shife si i ka kambët. I treti i shkurtë: „Si rrëshiq". I katërti për së tepërmi i zbêhtë: „si t'ishte i bâmë prej dylli". I pesti i kuq: „si flakadâ". I gjashti nuk i dukej mjaft i drejtë: „si degë e thanës".

---

[1]) Në përkthimin sërbisht titulli i kësaj prallze âsht: „Kralj Drozdebrad" që don me thânë „Mbreti mjekërmullîbardhë". Por mbassi në shqipe tingllon mâ mirë „mjekërsqap" né e përdorëm ashtu. (Shënim i përkthyesave).

Dhe kështu secilit i gjente ndonji të metë. E përqeshte sidomos nji mbret të mirë, i cili rrinte atje në krye të rreshtit dhe mjekrra e të cilit ishte pak e shtrembtë.

— Hi, hi! — qeshi ajo. — Ky e paska mjekrrën si të sqapit. — Dhe qysh atëherë e quejtën Mjekërrsqap.

Mbreti plak, tue pá se bija e tij vetëm i përqeshte dhe i përbuzte njerzit dhe i kthente të gjithë ata që e dojshin për martesë dhe kishin ardhë me lypë dorën e saj, u mbush plot me inat dhe u betue se do ta martojë me lypsin e parë, i cili do të vijë në derën e tyne.

Mbas disa ditësh nji muzikant këndoi nën dritare tue lypë lëmoshë. Mbreti sa e ndëgjoi kangën, tha: — Silleni këtu nalt.

Muzikanti hyni i veshun në zhelet e tija të ndyta, këndoi para mbretit dhe bijës së tij, e mandej kërkoi lëmoshën.

Mbreti tha: — Kanga e jote më pëlqeu aq shum, sa që, qé, po ta jap vajzën t'ime për grue.

E bija e mbretit u tut, por mbreti tha: — Jam betue se do të jap ty për lypsin e parë që do të vijë, dhe do ta mbaj fjalën.

Kurrgjâ nuk ndihmoi. E prunë priftin dhe menjiherë vûnë kunorë me muzikantin. Mbas kunorës mbreti tha: — Nuk të ka hije që si grueja e njij lypsi të mbetesh te unë në pallat. Shko me burrin t'and.

Lypsi e muer përdore dhe asaj iu desht të shkojë me të. Kur mbërrijtën në nji pyll të madh, ajo pyeti:

— I kujt âsht ky pyll mbushun plot freskí?

— Asht i Mjekërrsqapit mbret në këtê mbretní; sikur ta kishe nderue, dashtë e marrë për burrë, pylli do t'ishte i yti plot freskí e gurrë.

— Ah, un' e mjera, si kështu u hutova, e me Mjekërrsqapin s'u martova!

Mbërrijtën në nji livadh e ajo pyeti:

— I kujt âsht ky livadh plot blerim?

— Asht pron' e mbretit Mjekërsqap e trim;

— Sikur ta kishe nderue, deshtë e marë këte trim.

I yti do t'ishte livadhi plot blerim.

— Ah un' e mjera, si kështu u hutova, e me Mjekërrsqapin s'u martova!

Mandej kaluen nëpër nji qytet të madh, e ajo pyeti përsëri.

— I kujt âsht ky qytet i madh, për bukurí?

— Edhe ky âsht i mbretit Mjekërrsqap, dahi! sikur ta kishe nderue, e marrë për burr atëherë, ky kryeqytet do t'ishte i yti përherë.

— Ah un' e mjera, si kështu u hutova, e me Mjekërrsqapin s'u martova!

— Aspak s'po më vjen mirë që po dëshiron ti nji tjetër burr, — i tha me mëní muzikanti. — Athue nuk po të pëlqej unë?

Mâ në fund panë nji shtëpí krejt të vogël, e ajo tha:

— Aman, sa e keqe qenka kjo shtëpí!

E kujt âsht kjo kësoll' e ndytë e në vetmí?

Muzikanti u përgjegj: — Kjo âsht shtëpija e ime dhe e jotja. Këtu do të banojmë së bashku. — Asaj iu desht që ta uli kryet për të mujtë me kalue nëpër derën e ultë.

— Po ku i ke shërbëtorët? — e pyeti e bija e mbretit.

— Çfarë shërbëtorësh? — u përgjegj lypsi. — Duhet të punojsh vetë në dëshirofsh me pasë gjâ

të kryeme. Hajt, ndeze menjiherë zjarmin, vene ujin në të dhe ziejma darkën. Jam shum i lodhun.

Por e bija e mbretit nuk dinte as me ndezë zjarmi as me zie gjellë. Prandej lypsi u shtrëngue t'i bâjë të gjitha punët bashkë me të sa me thanë se ajo dishka punoi.

Kur e hangrën darkën e lehtë, ranë me fjetë. Të nesërmen qysh para agimit ai e përzuni nga dysheku për ta rregullue shtëpín.

Për disa ditë kaluen tue jetue dosido, e kur i hangrën ato pak ushqime që i kishin, burri i tha:

— Grue, kështu nuk mund të shkojë mâtej, nuk mund të hamë gjithmonë pa fitue kurrgjâ. Do të thurish shporta.

Ai shkoi dhe preu thupra shelgjesh dhe i pruni në shtëpí. Ajo filloi të thuri, por thuprat e mprefta ia lëndojshin duert e buta.

— Po e shof se nuk bân kështu, — i tha burri. — Mâ mirë tjerr, këte punë ndoshta e din.

Ajo u ul dhe provoi me tjerrë, por peni i fortë ia preu dhe përgjaku të gjithë gishtat e butë.

— A e shef, — i tha burri, — ti nuk je e zoja për asnji punë. Me ty më ka gjetë belaja. Hajde të provojmë me bâ tregtí me knata e enë tjera prej dheu. Ti do të rrijsh në treg dhe do ta shesish mallin.

— Ah, — mendoi ajo, — nëqoftëse vijnë në treg njerzit nga mbretnija e babës s'im dhe më shofin tue shitë sende, sa shum do të më përqeshin! — Por nuk pat fajde, iu desht të pajtohet me fatin, sepse nuk dëshironte me vdekë nga ûja.

Herën e parë gjithshka kaloi mirë. Njerëzit e blejshin me dëshirë mallin e saj, mbassi ishte e bukur dhe i jepshin sa kërkonte. Madjè shumkush i jepte paret e nuk i merrte knatat. Për nji kohë jetuen me paret e fitueme, e mandej burri bleu prap nji sasí knatash. Ajo u ul në skâj të tregut, radhiti mallin rreth vehtes dhe filloi ta shesë.

Por papritmas erdhi në kal njifarë kalorësi i dejun dhe e çoi kalin mû në knata të saja dhe ia theu e ia bani cop' e grim. Ajo filloi të qajë e nga friga nuk dijti shka të bâjë dhe kah t'ia mbajë.

— Ah, e mjera unë! — vajtonte ajo. — Shka do të më thot burri i im! — Ngau në shtëpi dhe i tregoi burrit për fatkeqsín, që i kishte ndodhë.

— Kush ka pá ndonjiherë njeri që rrin në skâj të tregut me enë prej dheu! — i tha burri. — Lene të qamunit. Po e shof se nuk je për kurrfarë pune. Por, kam qenë në pallatin e mbretit t'onë dhe pyeta a kanë nevojë për enëlase, më premtuen se do të marrin ty, e do të punojsh sa për ushqim.

Kështu e bija e mbretit u bâ enëlase. Asaj iu desht me i ndihmue gjellëbâsit dhe me bâ punët mâ të vështira. Në të dy xhepat e përparses kishte futë nga nji tenxhere dhe në to çonte në shtëpí atê shka i jepshin nga gjella që tepronte dhe kështu ushqeheshin.

Në këte kohë princi mâ i madh po bante darsëm. Grueja e ngratë hypi nalt dhe u ndal para derës së sallës që të shifte edhe ajo ndonji send. Kur i nde-

zën kandilat dhe filluen të vijnë të grishunit e të grishunat, njana mâ e bukur se tjetra, e mbassi gjithshka ishte aq luksoze dhe e shndritshme, ajo me zemër të pikllueme mendoi për fatin e saj dhe e mallkoi kryenaltsín dhe mendjemadhsín e vet për shkak të të cilave tash âsht aq e përbuzun dhe në nji mjerim të këtillë.

Nga gjellnat e shkëlqyeshme, të cilat bijshin dhe i kthejshin dhe era e të cilave mbërrinte deri te ajo, shërbëtorët ia hjedhshin ndonji grimcë, e ajo i vente në tenxhere për t'i çue në shtëpí.

Papritmas hyni princi, i veshun me rrobe kadifeje e mëndafshi, e rreth qafës bante nji shirit të blertë. Kur e pau gruen e bukur para derës, ai e kapi përdore dhe deshti të vallzojë me tê, por ajo u ngurrue dhe u tut shum tue pá se ai nuk ishte kurrkush tjetër veçse mbreti Mjekërrsqap, i cili e kishte kërkue për grue e ajo nuk e kish dashtë, por e kish përbuzë.

Por asaj nuk i ndihmoi ngurrimi, ai e tërhoq nësallë. N'ate çast asaj iu këput lidhësja e përparses, me të cilën ishin shtrënguem xhepat, i ranë tenxheret dhe iu derdhë çorba, e copat e gjellës u derdhën tue u shpërnda në të gjitha anët. Kur e panë të pranishmit, filluen të qeshin dhe të tallen, e ajo u turpnue aq sa dëshiroi ta përbînte dheu.

Grueja e ngratë ngau kah dera dhe deshti mehikë. Por në shkallë e mbërrijti nji njeri dhe e ktheu. Ajo e shiqoi dhe pau se ky njeri ishte prap mbreti Mjekërrsqap.

Ai iu drejtue me mirësí: — Mos u frigo, unë jam muzikanti me të cilin ke jetue në shtëpín e mjerë. Për hatrin t'and jam shëndrrue kështu. Unë jam edhe kalorësi, i cili t'i ka shkelë dhe thye knatat. Të gjitha këto i kam bâ për ta thye vesin t'and krye-naltsís dhe për të ndëshkue për mendjemadhsín, me të cilën më ke përqeshë.

Ajo atëherë qajti me dënesë dhe tha: — Jam sjellë në mënyrë shum të padrejtë dhe nuk jam e denjë me qenë grueja e jote.

Por ai iu përgjegj: — Ngushlloju, kanë kalue ditët e këqija, tash do ta kremtojmë darsmën.

Atëherë erdhën oborrtaret dhe e veshën në petkat mâ të bukura. Mandej erdhi i ati i saj dhe i gjithë pallati dhe të gjithë të pranishmit ia uruen asaj martesën e lumtun me mbretin Mjekërrsqap. E vetëm atëherë filloi gazmendi i vërtetë. Do të dëshirojsha që edhe unë e ti të kishim qenë atje.

PËRMBAJTJA

	Faqe
Të dashtun fëmij (fjalët e përkthyesave) — — — —	3
Tre vllazën — — — — — — — — — — —	5
Shkurtabiqat bamirësa — — — — — — — —	9
Tre shkurtabiqa në nji pyll — — — — — — —	13
Drandofillza e therrës — — — — — — — —	22
Dorëbardha — — — — — — — — — — —	28
Gjashtë vetë shetisin mbarë botën — — — — —	43
Hansi i lumtun — — — — — — — — — —	52
Mjeku i gjithdijshëm — — — — — — — —	61
Gjarpni i bardhë — — — — — — — — — —	65
Kësulëkuqja — — — — — — — — — — —	72
Halla Hole — — — — — — — — — — —	77
Rrobaqepsi guximtar — — — — — — — — —	82
Henzëlli e Gretlla — — — — — — — — ——	95
Simsami — — — — — — — — — — — —	107
Vllau dhe motra — — — — — — — — — —	111
Vajza e Përhîme — — — — — — — — — —	121
Rrugaçat — — — — — — — — — — —	131
Pata e artë — — — — — — — — — — —	135
Muzikantat e qytetit Bremen — — — — — — —	142
Mbreti Mjekërrsqap — — — — — — — — —	148

JAKOB dhe VILHELM GRIM

TRE VLLAZËN
dhe
prralla tjera

Redaktori teknik:
KOLË LEKAJ

Korektor:
RAMADAN HASHANI

Madhsija: 10 tabakë — Tirazhi 2000 copë.

U shtyp në dhetuer të vjetit 1955 në shtypshkonjën:
„MILLADIN POPOVIQ" — Prishtinë.